

SLOVENSKI

Poročevallec

Izdaja se štaka časopisna podjetje "Poročevallec" Direktor Rudi Janžura - Glavni in odgovorni urednik: Sergio Vodejak - Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ulica 1 in 3, telefon 23-323 do 23-326 - Uprava: Ljubljana, Tomšičeva ulica 41 1/11, telefon 23-523 do 23-528 - Oglasi: oddelček Ljubljana, Titova cesta 1, telefon 23-999 - Narodniški oddelček za ljubljanske naročnike telefon 20-463 za raznašanje naročnike telefon 21-432 - Poština predaj 41 29 - Ziro račun pri Komunalni banki Ljubljana 400 784 1 347 - Mesecna naročnina 500 din

V BEOGRADU SE JE VČERAJ ZAČEL IV. KONGRES ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE

Sindikati imajo veliko vlogo za pravilnost našega razvoja

Kongresu prisostvujejo 1400 delegatov in delegatov sindikalnih organizacij ter številni gostje, med katerimi so tudi člani sindikalnih organizacij iz 35 držav — Kongres je pozdravil generalni sekretar CK ZKJ tovariš Tito, o vlogi in nalogah sindikatov pa je govoril predsednik Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Svetozar Vukmanovič

BEOGRAD, 23. apr. V veliki dvorani Doma sindikatov v Beogradu, v kateri je bila v nedeljo slavnostna seja CK ZKJ v počastitev 40-letnice KPJ, se je ob 9. dopoldne začel IV. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije. Svečani otvoritvi kongresa, ki se je začel na dan 40-letnice združitve jugoslovanskih razrednih sindikatov, je prisostvoval tudi generalni sekretar CK ZKJ tovariš Tito, ki je kongres tudi pozdravil.

Dvorano Sindikalnega doma so napolnili do zadnjega kotička, kajti kongresu prisostvujejo nad 1400 delegatov, 35 delegacij tujih sindikalnih organizacij in mnogi gostje. Točno ob 9. uri je stopil v dvorano tovariš Tito, ki so ga sprejemali Svetozar Vukmanovič-Tempo, Edvard Kardelj, Aleksander Ranković, Rodoljub Čolaković, Petar Stambolić, Mijalko Todorović in Veljko Vlahović. Prihod tovariša Tita in njegovih najbližjih sodelavcev so pozdravili udeleženci kongresa z viharnim ploskanjem in klici "Heroj Tito!", "Mi smo Titovi, Tito je naš!". Ko so prišli do svojih prostorov, so se tovariš Tito in sodelavci obrnili proti dvorani in s ploskanjem odzdravljali delegatov in gostov kongresa. Potem, ko je pevski zbor KUD "Abrašević" zapel "Internacionalno", je stopil na malo govornico pred odrom predsednik Centralnega sveta ZSJ tovariš Svetozar Vukmanovič, toplo pozdravljaj od vseh prisotnih s klici "Tito, Tempo". "Začel je IV. kongres ZSJ", je dejal tovariš Tempo, "in mislim, da lahko v imenu nas vseh, v imenu vsega delavskega razreda naše države in v imenu vseh naših delovnih ljudi rečem, da smo srečni, ker v naši sredini lahko pozdravimo tovariša Tita."

red poročilo o delu Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije med III. in IV. kongresom, poročilo nadzornega odbora, referat o vlogi in nalogah ZSJ v novih pogojih. Izvolitev novega centralnega sveta in nadzornega odbora ZSJ ter predlog za spremembo in dopolnitev statuta ZSJ. Ko je dal tovariš Tempo nato besedo tovarišu Titu, ki je pozdravil kongres v imenu CK ZKJ, so prisotni vstali in ga viharno pozdravljali s klici "Heroj Tito!". Ko se je ploskanje le poleglo in je mogel priti do besede, je tovariš Tito poudaril zgodovino naših sindikatov od l. 1919 naprej in zaželel kongresu uspešno delo. Po njegovem govoru so tovariša Tita delegati in gostje spet pristno pozdravili. S pozdravnim govorom tovariša Tita je bil zaključen slavnostni del kongresa. Po polurnem odmoru se je nato začel delovni del. Sprejeli so poslovnik, po katerem bo kongres delal, ter izvolili razne komisije kongresa. Sprejeli so tudi poročilo Centralnega sveta in nadzornega odbora ZSJ o njunem delu med III. in IV. kongresom. Potem je dal predsedujoči Ivan Božičević besedo predsedniku Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Svetozaru Vukmanoviču, ki je imel referat o vlogi in nalogah ZKJ v novih pogojih katerega objavljamo na straneh 4 do 9). Na popoldanskem zasedanju so kongres pozdravili predstavniki tujih sindikalnih organizacij. Zvečer so si delegati in gosti ogledali predstavo pod geslom "Se spominjaš, tovariš", ki je bila prvič uprizorjena zadnje nedelje na beograjskem sejmišču v počastitev 40-letnice KPJ. M. P.

Pozdrav tovariša Tita

Tovariši in tovarišice delegati! Dovolite mi, da v imenu CK ZKJ sporočim pristno pozdravo IV. kongresu Zveze sindikatov Jugoslavije. Ta kongres se je sestaj ob obležitvi ustanovitve, oziroma združitve revolucionarnih sindikatov leta 1919, kar pomeni, da je tudi za sindikate Jugoslavije in za delavski razred to leto prav tako jubilejno. Ta kongres ima poseben pomen tudi zaradi tega, ker je na njem mogoče navesti in ugotoviti znane rezultate v ustvarjanju delu delavskega razreda Jugoslavije, v graditvi socializma. Ker je jubilejno leto, mi dovolite, da povem nekaj besed o naših sindikatih v preteklosti. L. 1919 seveda ni bil začetek sindikalnega gibanja v Jugoslaviji. Ze nekaj desetletij prej je imel delavski razred dežel, tistih pokrajin, ki danes tvorijo Jugoslavijo, svoje sindikate in se je bojeval pod najtežimi pogoji za svoje pravice in za boljše življenje. Ta boj je bil zelo težaven. Tega se zlasti spominjajo veterani iz teh časov. Leta 1919 pa je delavski razred Jugoslavije dobil možnost, da združi svoje sile, ki so bile prej razkosane, bodisi da so živele v krajih pod Avstro-Ogrsko ali v Srbiji. In ta enotnost je že takoj v začetku pokazala velikansko moč v boju proti buržoaznemu izkoriščanju. Vi veste, da je bila mlada jugoslovanska buržoazija željna obogatitve, ker je bila rečna glede na evropske buržoazije in bi rada bila na račun delavskega

razreda čimveč dobička, da bi se po zgledu evropske in druge buržoazije čimprej obogatila. Delavski razred Jugoslavije je pokazal v prvih dneh svoje enotnosti silno moč. Nastale so mnoge stavke. Spominjate se na primer stavk železničarjev in rudarjev, protestne stavke proti zadušitvi madžarske revolucije itd. Toda tudi vladajoča jugoslovanska buržoazija s monarhijo na čelu je spoznala, odkod ji grozi nevarnost in je izdala zakonske ukrepe tudi proti Komunistični partiji in proti razrednemu sindikalnemu gibanju, tako da je z "Obznanco" prepovedala tudi sindikate. Življenje enotnih sindikatov Jugoslavije je bilo zelo kratko. Toda buržoaziji ni bilo dovolj, ker je prepovedala sindikate, temveč je v enem letu pozaprla okoli 40.000 delavskih borcev. Bilo je tisoč procesov in obsodb. Buržoazija je hotela zadušiti tudi vsako nadaljnje gibanje, vsak nadaljnji odpor, razen tega pa je vedela, da ima jugoslovanski sindikalno gibanje v svoji sredini kot jedro komunistične, člane Komunistične partije, ki so pomenili za buržoazijo veliko nevarnost. In ukrepi proti Komunistični partiji kot politični organizaciji delavskega razreda so prizadeli tudi sindikate.

Vi ste let se je kasneje boril delavski razred Jugoslavije na razne načine proti okrutnemu izkoriščanju. L. 1921 so bili ustanovljeni tudi v legalni obliki neodvisni sindikati, toda število njihovih članov je bilo zelo majhno. Toda ustanovitev URS označuje začetek cepitja delavskih sindikatov, kajti po udarcu buržoazije po delavskem razredu, po Komunistični partiji in sindikatih se je del desničarskih voditeljev odcepil, oziroma je ustanovil Združeno delavske zveze Jugoslavije ki se je pridružila amsterdamski internacionali. L. 1927, torej šest let po ustanovitvi sindikatov, je bil prvi kongres neodvisnih sindikatov. Vi, ki ste bili v tem času v sindikalnem gibanju, veste, kako je potekel. Vi veste, da je bil v zelo neugodnih okoliščinah za delavski razred, v pogojih frakcijskih bojev v Partiji, ki so se prenesli tudi v sindikate. Najostrejši boj med frakcijami je bil prav v sindikatih. Šlo je za to, ali naj bodo sindikati neodvisni ali nevturalni. Pravilna usmerjenost je bila, da naj bodo sindikati neodvisni, namreč, da ne bodo vključeni v kako stranko, da ne bodo privesek kake stranke. Usmerjenost, da naj bodo sindikati neodvisni in apolitični, je bila nepravilna. Boj se je bil o dveh glavnih stvareh. Nprestanu so bili spori o problemu ponovne združitve URS pa tudi neodvisnih sindikatov, o tem, ali naj bo ta združitve parcialna ali frontalna, kar pa je bilo deljansko samo geslo in brez vsakršne stvarne podlage. In taki sindikati, neodvisni in množični, so prišli 6. januarja leta 1929 ponovno pod udar buržoazije, ko je vojaško monarhistična klika hudo udarila po komunistih in obenem prepovedala tudi neodvisne sindikate. Potrebno je bilo dolgo časa, da si je jugoslovanski delavski razred ponovno nekako pridobil svojo borbena organizacijo. Seveda tedaj ni bilo govora o obnavljanju neodvisnih sindikatov, toda tedanje partijsko vodstvo, ki je leta 1929 zavzeo popolnoma napačno smer za oboroženo vstajo z maloštevilno avantgardo delavskega razreda, komunisti in mladino, zavzelo je prav tako stališče, ko je bila sprejeta resolucija o ustanavljanju legalnih sindikatov in o razbijanju UR sindikatov. Zamislite si sindikalno gibanje v ilegalnosti! Kakšne možnosti je imelo, da bi se pod takim nasiljem bojevalo proti izkoriščanju in za pravice delavskega razreda? Neobehi! Legalno ni moglo niti predstavljati in glede na to je bila to popolnoma napačna usmerjenost. Šele l. 1934 je bila ta napačna popravljena in zavzeta smer:

Vsi delavci v Združeno delavsko zvezo, kjer naj delajo skupaj z delavci, ki so že tu. Kajti delavci, ki so bili v URS, niso bili antikomunisti, niso bili kapitalisti, imeli niso samo druge možnosti, da se bore. In ne glede na to, da je bilo vodstvo oportunistično in je zaviralo vseh vrst delavcev, preprečevalo stavke in se skušalo vedno pogoditi z buržoazijo, so delavci tirali to vodstvo, da ostreje nastopa za zaščito delavskih pravic. Ko je bila od leta 1934 dalje zavzeta smer za enotnost sindikatov, namreč, da bi delavci stopili v URS, so sindikati zelo naglo narasli na 100.000 članov. Šele v teh sindikatih so komunisti prišli do polnega izraza in vodstvo URS ni moglo več ovirati in preprečevati stavk. Tu so bili sedaj lokalni voditelji spodaj, v množicah, tisti, ki so vodili delavce v boj in stavke. Ako torej govorimo o enotnosti in sindikalnem gibanju, se začenja od l. 1934. To bi bil kratek, delni pogled na naše sindikalno gibanje, ki je bilo že pred drugo svetovno vojno bogato raznih elementov in dogodkov, posemneznih bojev in notranjih bojev za čim čistejšo in razredno usmerjenost. Današnji sindikati Jugoslavije so posledica dolge borbe naših delavcev in sindikatov, ki je trajala desetletja. Čeprav ne bi hotel govoriti, koliko borcev je dalo naše sindikalno gibanje v veliki narodnoosvobodilni vojni, moram reči, da so bili skupaj z vsemi člani naše Partije prav ljudje, ki so bili vzgojeni v sindikatih, prvi, ki so vzeči orožje v roke in odšli v boj, ustvarjali partijske odrede ali bili jedro istih prvih proletarskih brigad. Vi veste, da so bili tudi v predvojnem času, zlasti pa po prvi svetovni vojni, čeprav je bilo delo v sindikatih tedaj zelo težavno, naši neodvisni sindikati sola za komuniste, sola razrednega prosvetiteljevanja. Z osvoboditvijo naše države, prevzemom sredstev za proizvodnjo po družbi in s izročitvijo tovarn v upravljanje našim delovnim kolektivom se je kvalitativno spremenila tudi vloga sindikatov. Medtem ko je imelo v buržoasni družbi pred vojno sindikalno gibanje nalogo, da se v frontalnem boju proti buržoaziji bori za delavske pravice in proti izkoriščanju, za naprednejšo zakonodajo, za večje plače in boljše življenjske pogoje, imajo sindikati v novih pogojih,

Generalni sekretar CK ZKJ tovariš Tito pozdravlja IV. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije

segli, da bodo take upravičene zahteve zadovoljene. To je seveda tudi naša dolžnost, namreč dolžnost nas, ki smo na vodilnih mestih, da tega ne samo sprejmemo, temveč se prav tako tudi sami zanimamo za življenje in delo naših ljudi, ker je to v korist naše skupnosti. Razen tega, tovariši in tovarišice, imajo sindikati posebno važno vlogo glede na pravilno nagrajevanje delavcev. Pri nas je spodaj (sicer ne v sindikatih) zavlada za nekaj časa psihoza uravnolovke. Seveda smo se po sindikatih morali boriti proti takemu napačnemu stališču. Zankaj, v začetku graditve socializma, mora veljati načelo nagrajevanja po zaslugi. Uravnolovka bi bila v škodo vsem delavcem. V sedanjih fazi je nagrajevanje po sposobnostih in po tem, kar se daje družbi, pogonska sila, ki razvija inčiativnost ljudi. Kakor sem že rekel, so seveda sindikati važen regulator v odnosih med raznimi podjetji in morajo pobijati lokalistične težnje, ki se pojavljajo ponekod, zlasti pa v sistemu decentralizacije upravljanja. Posebno je važno, da bodo sindikati in sistem komun regulator, kajti v komunah, v katerih ne sede samo delavci, temveč tudi drugi delovni ljudje, so tudi različna nazoriranja. Tako na primer bi nekateri želeli, da bi imeli cesto, drugi lepo poslopje za upravo itd., tretji pa zopet mislijo, da je predvsem treba zgraditi šolo. V spopadih mnenj in koristi, ki tako nastajajo, morajo sindikati vskladovati težnje in interese, kajti različnih interesov ne sme biti. Koristi ljudi, ki žive v skupnosti, morajo biti enotne. Zato morajo razne anomalije in napake, ki so nastajale v škodo proizvajalcev, sindikati popravljati ob podpori višjih državnih organov, ako je potrebno. Ne bi hotel dolgo govoriti o tem, kar se v referatu, ki ga vam bo podal tovariš Vukmanovič in v drugih gradivih, govori zelo izčrpno o vseh teh problemih, toda hotel bi, da slišite tudi moje mnenje: da imajo sindikalne organizacije, da sindikati Jugoslavije v današnji fazi razvoja, v tem silnem ustvarjalnem poletu, v graditvi naše socialistične države, ogromno vlogo in da lahko mnogo prispevajo k temu, da bo ves proces našega razvoja šel v pravilni in pozitivni smeri. Tovariši in tovarišice! To sem vam hotel na kratko povedati. Zelen bi, da bi ta vaš kongres uspešno delal in sprejel koristne rezultate.

Kongres je s enominutnim molkom počastil spomin umrlih funkcionarjev in članov sindikata

S SEJE UNIVERZITETNEGA SVETA

Široke možnosti študija na univerzi

Predpisi o razpisih in pogojih za vpis na fakultete odpirajo vrata na univerzo delovnim ljudem

Ljubljana, 23. aprila. Na seji univerzitetnega sveta, ki ji je predsedoval **Jože Pernuš**, so obravnavali predloge fakultetnih svetov o razpisih in pogojih za vpis na fakultete na podlagi zadnjega odloka Zveznega izvršnega sveta. Novi predpisi so izraz reformiranega šolskega sistema in ne omogočajo vpisa na fakultete samo tistim, ki so končali gimnazijo, učiteljske, oziroma srednje strokovne šole. Odsej se lahko vpišejo na ustrezne fakultete tudi absolventi strokovnih šol s praktičnim poukom in vajenskih šol, vendar bodo morali prej opraviti izpit, na katerem bodo fakultete preizkusile znanje kandidatov, ki je potreb-

no za študij določene stroke na univerzi. Univerzitetni svet je na predlog fakultet določil način in obseg teh izpitov na posameznih fakultetah. Na ta način bodo fakultete preverile dopolnilno znanje, ki si ga kandidati prej niso mogli pridobiti pri pouku v vajenskih šolah in v šolah s praktičnim poukom. Svet je določil tudi katere strokovne šole po namenu izobraževanja sploh ustrezajo posameznim fakultetam.

Priljubljen je tudi potrebne pogoje za vpis državljanov, ki niso končali kakršnihkoli strokovnih šol, pa so bili vsaj štiri leta na uspešnem praktičnem delu v gospodarstvu ali v kakšni drugi družbeni dejavnosti, ali pa so delali pri državnih organih, zavodih, gospodarskih ali družbenih organizacijah. Taki kandidati bodo morali najprej opraviti sprejemni izpit, s katerim bo fakulteta preizkusila kandidatovo izobrazbo in sposobnost, da bi mogel z uspehom spremljati študij na določeni fakulteti. Univerzitetni svet je odobril program in način opravljanja teh izpitov, ki so jih pripravile fakultete.

Na podlagi določb odloka zveznega izvršnega sveta je univerzitetni svet sklenil poslati predlog razpisov in pogojev za vpis na fakultete izvršnemu svetu LRS, ki bo izdal zadevne predpise za ljubljansko univerzo.

Predlog razpisa predvideva prijavni rok do 15. avgusta, medtem ko naj bi bili sprejemni izpiti med 5. in 10. septembrom, od 10. do 20. septembra pa bi izbirali kandidate, če se jih bo prijavilo preveč.

Ti predpisi bodo torej na široko odprli vrata na univerzo vsem nadarjenim delovnim ljudem iz proizvodnje. Zato bodo morala podjetja začeti kmalu razmišljati o možnostih štipendiranja ljudi iz kolektivov, ki bi se vpisali na fakultete, prav tako pa bo treba zanje organizirati pripravljalne tečaje za sprejemne izpite.

B. L.

ALEKSANDER RANKOVIĆ SPREJEL PROF. W. HEISENBERGA

Beograd, 23. apr. (Tanjug) — Predsednik zvezne komisije za nuklearno energijo **Aleksander Ranković** je sprejel dopolne ob prisotnosti sekretarja zvezne komisije za nuklearno energijo **Slobodana Nakićenovića** in univ. profesorja **Ivana Supeka** iz Zagreba nosilca Nobelove nagrade **prof. W. Heisenberga**, s katerim je imel daljši razgovor. Ob tej priložnosti sta tovariš **Ranković** in **prof. Heisenberg** izmenjavala mnenja o razvoju mednarodnega sodelovanja na področju nuklearne energije, o možnostih nadaljnega razvoja nuklearnih znanosti in uporabljanja nuklearne energije za mirne namene ter nadaljnega sodelovanja inštituta »Max Planck« z našimi inštituti.

Prof. Heisenberg, ki je direktor tega inštituta, je izrazil pripravljenost za sodelovanje z našimi znanstvenimi delavci, zlasti na področju fizike, s katero se sedaj ukvarja ta inštitut, ki tudi gradnja potrebne naprave.

Ob koncu je prof. Heisenberg izjavil, da so v naši državi dosegli na področju nuklearne energije vidne uspehe, zlasti v napredku znanstvenega kadra.

Kakor je znano, je prof. Heisenberg podpisnik göteborgske deklaracije, v kateri se je skupina nemških znanstvenikov izjavila »roti uporabljanju atomske energije za vojne namene in proti oboroževanju Zahodne Nemčije z atomskim orožjem.

Profesor W. Heisenberg, ki je že dva tedna v naši državi kot gost, zvezne komisije za nuklearno energijo, je včeraj popoldne predaval v Srbski akademiji znanosti o temi »Teorija elementarnih delčkov«. Predavavan je prisostvovala veliko število univ. profesorjev, znanstvenih in strokovnih sodelavcev inštituta v Vinči in drugih inštitutih.

»II. zagrebški trienale«

Zagreb, 23. apr. (Tanjug) — V Zagrebu so danes odprli razstavo Zdrženja uporabnih umetnikov Hrvatske v okviru »II. zagrebškega trienala«. V Umetniškem paviljonu so odprli revlinalno razstavo industrijskih stvaritev, v grafičnem kabinetu so razstavljeni eksponati industrijskega oblikovanja, 25. t. m. pa bodo odprli razstavo »Kulturno stanovanje«, ki jo prireja Društvo arhitektov Hrvatske.

Te razstave prikazujejo rezultate in perspektive sodelovanja uporabnih umetnikov z industrijo.

Pred velikim številom javnih in kulturnih delavcev je prvo razstavo otvoril predsednik zagrebškega ljudskega odbora in pokrovitelj »Drugega zagrebškega trienala« **Vječeslav Holjevac**.

Gostovanje francoskega pevskega zhora v Jugoslaviji

Beograd, 23. aprila (Tanjug) — Zenski zbor francoskega radio-difuzije bo na gostovanju v naši državi predelal dva koncerta, v Beogradu in Sušici. Zboru bo dirigiral **Jacques Besson**. Na koncertu v Beogradu 27. aprila bo zbor pel dela **Monteverdija**, **Palestrine**, **Schumana**, **Debussyja** in drugih, kakor tudi nekaj francoskih narodnih pesmi. Na koncertu bo sodelovali na klavirju znani francoski pianist **Cloud Kahn**.

Zastopnik UNESCO v Beogradu

Beograd, 23. apr. (Tanjug) — Član zveznega izvršnega sveta in sekretar za prosveto in kulturo pri ZIS **Krsto Crvenkovski** je sprejel dopolne **Jana Chevaliera**, vodjo oddelka za zveze z državami — članicami UNESCO, ki je pred nekaj dnevi prispel v Jugoslavijo.

Beograd, 23. apr. (Tanjug) — Danes so v Beogradu podpisali načrt o sodelovanju na področju prosvete, znanosti in kulture v l. 1969 med Jugoslavijo in Češkoslovaško. Načrt sta podpisala sekretar komisije za kulturne zveze s tujino **Dušan Popović** in češkoslovaški veleposlanik v Beogradu **Viljem Pihart**. Podpisovanju so prisostvovali pomočnik sekretarja za prosveto in kulturo pri ZIS **Ivo Frol**, načelnik in državnem sekretariatu za zunanje zadeve **Voljo Zarković**, svetnik češkoslovaškega veleposlanstva **Jožef Mudroh** in drugi zastopniki veleposlanstva.

Kjer imajo televizijske aparate, razglasne naprave, gramofon in magnetofon, bodo razna predavanja in kulturne prireditve.

V drugi etapi bodo zgradili več športnih objektov in veliko športno dvorano, oder, objekte za aktivnost študentskih kulturno-umetniških društev, razstavne prostore, pralnico in več drugih servisnih delavnic.

Proslava 40-letnice KPJ v Zagorju

Pomanjkanje mesa na trgu

Zadnje dni je predvsem v Ljubljani prišlo do občutnega pomanjkanja mesa, zlasti govedine in teletine. Poznamo samo se, kje so vzroki, da je oskrbovanje prebivalstva z mesom nenadoma postalo nestabilno.

Nimajo pogodb z individualnimi kmetijskimi proizvajalci za pitanje živine. Če bi te pogodbe bile sklenjene, tedaj bi se sedanje pomanjkanje mnogo lažje prebrudilo, kolikor bi sploh nastalo.

V zvezi z nastalim položajem pri preskrbi potrošnikov z mesom je okrajni svet za tržišče v Ljubljani podvel določene ukrepe, da bi se stanje v naslednjih dneh popravilo. Na sestanku z vsemi mesarskimi podjetji so bila leta zadolžena, da nabavijo potrebne količine mesa, tako da bodo že v soboto, 25. aprila, v prodaji. Morda bo nekoliko manj teletjega mesa, vendar pa bo zato dovolj svinjskega, govejega, drobnice in piščančjega. Če bodo mesarska podjetja svoje obveznosti izpolnila, tedaj bo trg z mesom prihodnji teden normalno založen.

Ob tej priložnosti naj opozorimo še na neko vprašanje, ki ob nastalem položaju na mesnem trgu razburja potrošnike. Gre za način prodajanja mesa v tržnicah in na stojnicah. Določena kategorija ljudi vedno in ob vsaki priložnosti tisto meso, ki ga želi. Prodajalci ga imajo namreč spravljene pod prodajno mizo in če kupec to opazi, mu povedo, da je spravljeno za delavce, ki pridejo popoldne iz tovarn. Resnica pa je drugačna. Seveda ljudje ob takih primerih kritizirajo, nič pa ne ukrenemo. Prav bi bilo, da bi vsak tak primer potrošnik javil tržni inšpekciji, da bi lahko ukrepala. Brez zadostne družbene kontrole pa seveda pro-

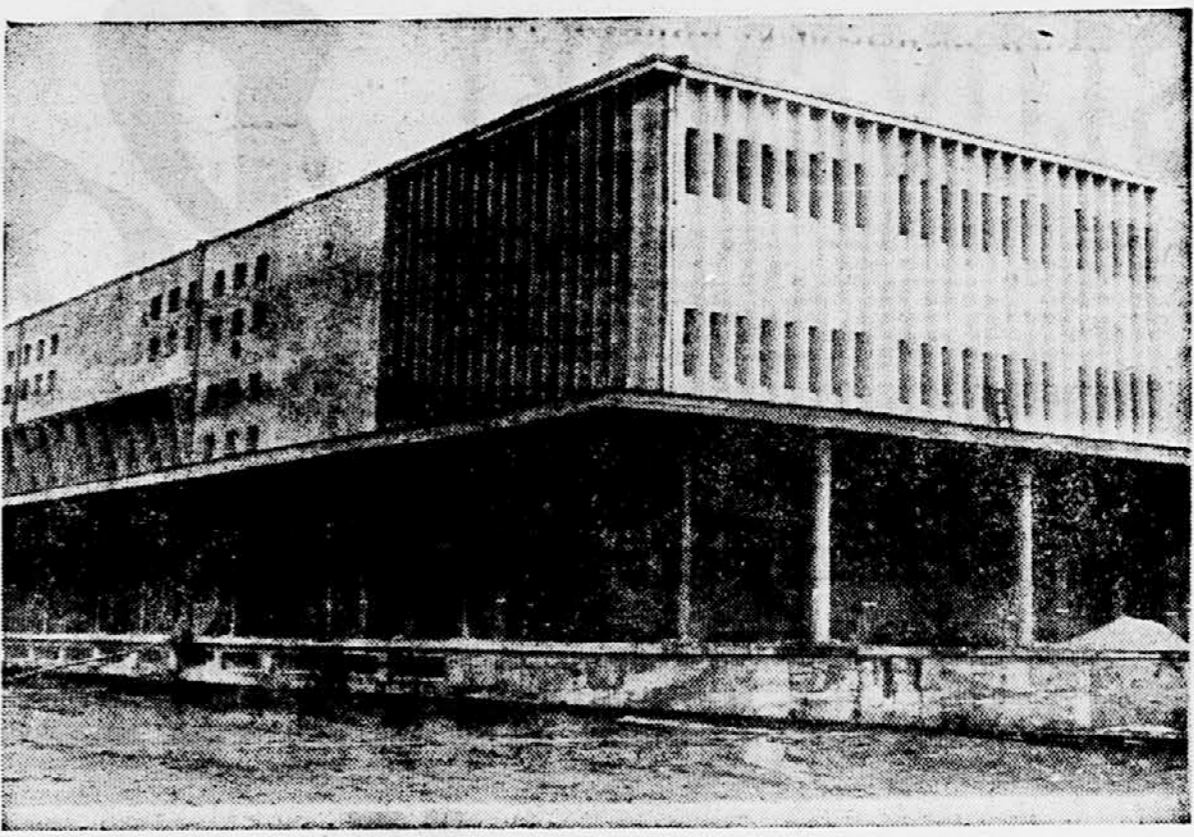
dajanja mesa »pod pultom« ne bi mogoče odpraviti. Da bi se na stojnicah in prodajalnih na drobno res zagotovila prodaja mesa potrošnikom, je bilo tudi sklenjeno, da gostinska podjetja in menze ne morejo več kupovati mesa v teh trgovinah, temveč izključno le pri sedežu podjetja.

Tudi pomanjkanje mleka je bilo v zadnjem času v Ljubljani dokaj pereče. Znano je, da je april nasploh glede mleka najbolj suh mesec. Tako je samo v tem mesecu primanjkovalo povprečno več tisoč litrov mleka dnevno. Razen te suhe dobe za mleko, ki vpliva na trg, pa se je tudi izredno povečala potrošnja mleka. To nam dokazuje prodaja mleka lani in letos spomladi: v januarju 1958 je bilo prodanih 750.122 l mleka, letos januarja pa 791.245 l mleka, februarja 1958 729.407 l, letos 766.244 l, marca 1958 845.872 l, letos 866.125 litrov mleka. Do 20. aprila lani je bilo prodanih 581.469 litrov mleka, letos pa 525.447 litrov mleka.

Na preskrbo z mlekom vpliva tudi krmiljenje živine z mlekom. Tako državna kmetijska posestva pitajo z mlekom bekone in mlado živino, ker je to zanje mnogo bolj rentabilno. Razen tega pa mnogo več mleka predelujejo v surovo maslo, ki ima visoko ceno.

Da bo preskrba z mlekom za praznike zagotovljena, bodo Ljubljanske mlekarne dobile mleko iz Kobarida, tako da bodo mlekarne imele dovolj mleka.

Posoben problem preskrbe z mesom je tudi ta, da zadruga

Z graditvijo Mesne industrije v Zalogu bomo dobili najmodernejšo klavnico in obrat za sodobno predelavo mesa in mesne izdelke. Letna zmogljivost novega obrata »Agrokombinata« iz Ljubljane bo znašala do 13.000 ton mesa in mesnih izdelkov za preskrbo Ljubljane, drugih industrijskih središč, za turistične obrate in izvoz. Podjetje »Gradiš« je začelo gradbeno dela leta 1956, tako da so zdaj v zaključni fazi in bo mesna industrija lahko začela obratovati v zadnjem četrtletju letos. — (Foto: Selhaus)

Mladina naj bo pobudnik

S posvetovanju komisije za boj proti alkoholizmu okrajnega odbora RKS Ljubljana

LJUBLJANA, 23. aprila. — V klubu poslancev je bilo danes posvetovanje, ki ga je sklicala komisija za boj proti alkoholizmu okrajnega odbora RKS. Bazen predsednikov zadevnih komisij pri občinskih odborih RKS, so se posvetovanja udeležili tudi dr. **Jože Potrč**, predsednik komisije za boj proti alkoholizmu pri Glavnem odboru RK Slovenije, predstavniki okrajne zveze, okrajne gostinske zbornice in drugih organizacij.

Na posvetovanju so ugotovili, da je bilo doslej že mnogo storjenega proti alkoholizmu, vendar uspehi niso takimi, kot bi jih bilo treba. Ker delo na terenu ni potekalo po načrtih, bilo je zboljševanje

doslej izvedli taborniki, telovadna društva, Počitniška zveza in druge mladinske organizacije.

Na posvetovanju so osvojili občirni program dela za letošnje leto, ki v prvi vrsti upošteva vzgojno delo med mladino, organizacijo raznih predavanj in seminarjev o alkoholizmu, tečaje za pouk o predelavi sadja in sadne sokove, kar bo izvedeno v sodelovanju z Zavodom za napredek gospodarstva, in še vrsto drugih nalog. Da bo program tudi uresničen, bo komisija okrepila svoj sestav in vključila v njeno delo predstavnike svetov za zdravstvo, socialno varstvo in varstvo družine, predstavniki raznih družbenih organizacij in tajništva za notranje zadeve.

Za uspešno delo pa je zlasti važno sodelovanje z mladinskimi organizacijami in vključevanje mladine v to delo, pri čemer ji je treba dati vodilno mesto. Mladina je zelo dovzetna za vsako delo, ki krepi zdravje in moč, kar dokazujejo številne akcije, ki so jih

obsejni program dela za letošnje leto, ki v prvi vrsti upošteva vzgojno delo med mladino, organizacijo raznih predavanj in seminarjev o alkoholizmu, tečaje za pouk o predelavi sadja in sadne sokove, kar bo izvedeno v sodelovanju z Zavodom za napredek gospodarstva, in še vrsto drugih nalog. Da bo program tudi uresničen, bo komisija okrepila svoj sestav in vključila v njeno delo predstavnike svetov za zdravstvo, socialno varstvo in varstvo družine, predstavniki raznih družbenih organizacij in tajništva za notranje zadeve.

Študentski center v Zagrebu

Zagreb, 23. apr. (Tanjug) — 20.000 zagrebških študentov je dobilo prostore v novozgrajenem študentskem centru v vzhodnem delu starega velesejstva. Z dograditvijo prve etape tega centra, ki je med najmodernejšimi objekti te vrste v naši državi, imajo študente na razpolago veliko kinematografsko dvorano, v kateri bodo že v začetku prihodnjega meseca predvajali filme za zagrebško občinstvo.

Na prostoru centra, ki obsega 8.500 kvadratnih metrov površine je tudi velika restavracija v dveh nadstropjih, kjer bodo lahko postregli z enim obrokom 3.000 študentom. Poleg restavracije je v pritličju velika kuhinja za pripravljanje hrane, kjer bodo njene naprave grel s plinom, električno in paro. Vse kuhinjske aparate in naprave sta izdelali zagrebški tovarni »Goran« in »Jedinstvo«, samo del opreme so nabavili v tujini.

Poleg študentske restavracije sta v prvem nadstropju tudi dva klubska prostora, ki bosta dopolnjevala služila študentom za učenje, zvečer pa za družabno življenje. V klubih,

Zbor kranjskih brigadirjev

Kranj, 23. aprila. Danes je bil pred poslopjem OLO v Kranju zbor prve letošnje kranjske mladinske delovne brigade. Brigada bo odšla na prago Paradiž—Niš jutri zjutraj. Sestavlja jo 115 mladincev in mladink, večinoma iz delavskih vrst.

Sneg v Zahodni Bosni

Drvar, 23. aprila. (Tanjug) Ohladitev, ki traja že nekaj dni, je bila vzrok novih snežnih padavin v zahodni Bosni. Sneg je zapadel v planinskih področjih Grmeča, Klinkovača in Plješivice ter v delu Like, v zahodni Bosni piha snežna burja in snega.

PROBLEMI SOCIALNEGA VARSTVA OBČINE KRANJ

Včeraj je bila v Kranju skupna seja obeh zborov občinskega ljud. odbora Kranj. Na seji so razpravljali o problemih socialnega varstva v občini. Socialna problematika v občini je zelo pestra in vsesidna tudi že zelo pereča. Zato zahteva večjo aktivnost družbenih organov, posebno pa organov socialnega varstva. Na seji je ObLO Kranj sprejel vrsto sklepov, ki naj v bodoče rešujejo socialno problematiko. Predvsem je treba organizirati preventivne ukrepe, da bo do socialnih pojavov prihajalo v čim manjši meri. Tudi finančna sredstva je treba vložiti v preventivno socialno varstveno službo. Pri sanaciji individualnih socialnih problemov naj bi se vsem osebam pomagalo pri zaposlovanju. Dom onemoglih v Predvorju bo treba urediti po predvidenem načrtu, da bo ustrezal pogojem za sprejem starih in onemoglih. Socialno pomoč je tre-

ba zagotoviti v bodoče le tistim, ki so res materialno ogroženi. Vojaškim vojnim invalidom je treba v čim krajšem času preskrbeti ustreznega štanovanja. Za otroke padlih borcev je materialno poskrbeti, niso pa še zbrani podatki, v kakšnem socialnem in vzgojnem položaju so otroci žrtve fašističnega nasilja. Treba je izdelati natančno analizo le-teh in jim z občinskimi sredstvi omogočiti iste materialne pogoje, kot jih imajo otroci padlih borcev.

B. B.

LJUBLJANCANI!

V okviru proslav 40-letnice KPJ in SKOJ bo v petek, 24. aprila ob 16.30 pred spomenikom na Zaloški cesti spominska svečanost ob obletnici zločinskega pokola, dne 24. aprila 1920. leta.

K svečanosti vabi odbor za proslavo 40-letnice KPJ občine Ljubljana-Center.

POBUDA ZAHODNOEVROPSKE LEVICE

Razgovori med Zahodom in Zahodom pravzaprav se zdavljajo... predstavniki obeh strani seje manja za okroglo mizo. Na to ugotovitev naj naveja dejstvo, da so izjave odgovornih državnikov na obeh straneh, živahna diplomatska dejavnost in niz izmenjenih diplomatskih not že načelno bistvo problema, o katerem se bosta obe strani pogovarjali. Poudarjeno je že bilo, da je sovjetska iniciativa pozitivna in koristna, ker pomeni metodo, s katero lahko pridemo iz sedanjih siepih ušlice, ne glede na pozitivne ali negativne elemente v tej iniciativi. Zahod je privolil v sestanek na ministrski ravni, naspotno od Rusov pa ni dal še nihče svojih nasprotnih predlogov, argumentov ali načrtov; to bi omogočilo jasnejši vpogled v bistvo spornih problemov in v stališče obeh strani že ob začetku.

Ce take pobude manjka pri uradnih predstavnikih Zahoda, pa je zelo značilno, da so v zadnjem času nekateri neodvisni, a vseeno zelo vplivni krogi na Zahodu dali svoje kompletne predloge. Gre za načrt zahodnonemške socialne demokracije, zatem za načrt francoske radikalne Mendesa Francea, potem Julesa Mocha in socialno-demokratske internacionale. To pomeni, da sta se zahodnoevropska mešana in socialistična leviča aktivizirali pred majskimi razgovori in priskili na plan s konkretnimi koncepti, o tem, kako in kaj je treba ponuditi na bližnjih razgovorih z Zahodom.

Vsi ti načrti imajo v glavnem eno poglavito značilnost. Ta značilnost je v želji, da bi se vojaške sile vodilnih držav obeh nasprotnih blokov »odlepila« v najbolj občutljivi točki, kjer se stikajo, to je v Nemčiji, v sruu Evrope. Načrt zahodnonemške socialne demokracije črpa svoje poglede in ideje iz misli Amerikana Kennana, britanskega laborista Gaitsekela, bivšega predsednika belgijske vlade Van Zeelanda in poljskega zunanjega ministra Rapackega. Po tem načrtu naj bi potekala »zona popuščenja napetosti v Evropi« brez obe Nemčiji, Poljsko, CSR in Madžarsko. Na tem prostoru bi bilo treba omajiti oborožitve nacionalnih vojska, sile obeh paktov, Varšavskega in Atlantskega, pa umakniti za blokovsko mejo.

Gre torej za tako imenovano »vojaško razredčitev evropskega prostora«. Zahodnonemški socialni demokrat predvidevalo hkrati tudi nemško združitve, in sicer v treh etapah. Na koncu pa predvidevaljo vsenemške volitve, ki naj bi dale nemškemu narodu vsenemško vlado in parlament. Treba je poudariti, da izhajajo zahodnonemški socialni demokrati iz prepričanja, da obe sedanji nemški vladi želita s svojo dejavnostjo ovekovečiti sedanji status quo, s čimer po prepričanju socialnih demokratov nemški narod ne soglašata in da je se lahko očitno pokazalo šele po prvi fazi sedelovanja obeh nemških držav, to je v nadaljnjem procesu, ko bi po presoji socialnih demokratov Nemci izrazili zaspajanje zahodnonemški socialni demokraciji.

Načrti Mendesa Francea in Julesa Mocha so bolj ali manj podobna varianta; veliko natannejše govore o razdelitvi vojaškega področja v Evropi, manj pa se ukvarjata z nemško združitvijo. Oba načrta imata za izhodišče prepričanje, da je

»menko področje« v Evropi sedanja najvažnejša stvar. Treba bi ga bilo ustvariti ob pogojih sedanjega odnosa sil v Nemčiji. Oba načrta prepuščata rešitev nemške združitve nadaljnjim dogodkom, to je za takrat, ko bodo razgovori o nemški združitvi; lahko bolj realni, kolikor bolj učinkovito bo delovala »meška zona« v smeri zmanjšanja mednarodne napetosti. Oba načrta upoštevata ameriško vojaško strateško pripombo, ki pravi, da teže vsi sovjetski predlog; za tem, da vržejo ameriške vojaške sile iz Evrope. Zato so »meška zona« v obeh načrtih omejene le na nekaj stot kilometrov z ene in z druge strani blokovske meje v Nemčiji. Razlika je le v tem, da predvideva Mendes Franceo načrt vertikalne zone, Jules Mochov pa krožne. V bistvu pa se oba načrta ne razlikujeta in imata skupen cilj, to je, »odlepiti« vojaške sile Zahoda in Zahoda.

Ne bi se spuščali v analizo teh načrtov, treba pa je poudariti, da vsebujejo niz zelo pozitivnih elementov. Načrti, o katerih smo govorili, so prvi, nekoliko bolj jasno formulirani odgovori in nasprotni predlogi prejšnjim sovjetskim predlogom. Značilno je, da prihajajo ti predlogi od zahodnoevropske mešana in socialistične levic. In to prav v trenutku, ko britanski tisk trdi, da pomeni Adenauerjev odhod iz kanclerske palače udarec za zahodnoevropski katoliški centrim. Ena izmed značilnosti zahodnoevropske integracije, za kakršno se zavzema katoliški centrim, je njena blokovska koncepcija, ki ima za cilj preprečiti spremembo razrednih odnosov v Zahodni Evropi. Ta težnja in ta namen je seveda obrazložena s tem, da se mora Zahodna Evropa blokovsko združiti zaradi naraščajoče nevarnosti z Zahoda. Kaže, da je za dočočalo, da je iz vzhodne politike izginilo nekaj tistih elementov, ki so posredno koristili katoliškemu centrimu in že je bila na dlani nevrzdržnost nekaterih vojaških koncepcij. Ko je prišlo v vzhodni politiki, oziroma v taktiki politike vzhodne bloka do določenih sprememb, je začel katoliški centrim izgubljati tla; kazno je, da je to izrabila zahodnoevropska mešana leviča in socialna demokracija, in da sta obe prišli pred svoje volivce; novimi pobudami, s tem izvajata obe določeni pritisk na osebnosti in na kroge, od katerih je v tem trenutku na Zahodu najbolj odvisno, kako se bodo začeli razgovori z Zahodom.

Ce ocenjujemo zahodnoevropske pobude skozi to prizmo, moramo reči, da so pozitivne v širokem smislu, ne samo v politiki in težnji, da bi našli način za možus živendi z vzhodnim blokom.

Brandt zadovoljen z londonskim obiskom

London, 23. aprila (Tanjug). Zupan zahodnega Berlina Willi Brandt je danes odpotoval iz Londona v Berlin. Med trinajsturnim bivanjem v Londonu se je posvetoval z vladnimi krogi o stališču glede berlinskega problema. Pred odhodom je Brandt izjavil, da so bili razgovori koristni in da je z njimi popolnoma zadovoljen.

Tibetanska polemika

Indijski tisk piše o zoostitvi kitajsko-indijskih odnosov — »Sovjetskaja Rosija« piše, da je nedavna izjava Dalaj lame manevar imperialistov

NEW DELHI, 23. aprila. (Tanjug). Indijski tisk objavlja zadnje dni vedno več poročil o pisanju kitajskega tiska in o izjavah posameznih predstavnikov Kitajske, ki jih tukaj ocenjujejo kot težnje k zoostrovanju indijsko-kitajskih odnosov, zlasti pa jih čudijo kitajske trditve, da je Dalaj lama še vedno ujetnik in da izjava, ki so jo objavili pred petimi dnevi v Tažuru, ni njegovo mnenje, ampak, da so jo napisali drugi.

Indijska časopisna agencija PTI piše, da bi Indija našla način, da bi preprečila objavo takšne izjave, če bi imela kakršen koli razlog za domneve, da izjava v Tažuru ne predstavlja stališča Dalaj lame. V kitajskih trditvah, da je nekdo tretji sestavil izjavo, vidijo nekateri indijski listi tudi poskus, da bi pripisali avtorstvo Indiji. V newdelhijskih krogih so sprejeli poslabšanje indijsko-kitajskih odnosov z obžalovanjem. V teh komentarjih tudi menijo, da je govor Pančen lame v Pekingu, v katerem je rekel, da je Dalaj lamina izjava sestavljena iz laži, uradno kitajsko stališče.

V zvezi z govorom Pančen lame je Dalaj lama dal včeraj zelo kratko izjavo za tisk, v kateri je rekel, da predstavlja izjava v Tažuru njegovo mnenje in da je bila obliavljena z njegovim sodelovanjem in odobravanjem. Dejstvo, da se Dalaj lama ni spustil v razpravljanje s Pekinom, tomatičjo tukaj kot posledico indijske odločenosti, da bo preprečila politične polemike o tem občutljivem vprašanju.

V zvezi z nedavno izjavo Dalaj lame piše moskovski list »Sovjetskaja Rosija«, da je izjava Dalaj lame, ki so ga ugrabil uporniki manevar imperialistov. List poudarja, da je dokument kleveta proti LR Kitajski in da ga je sestavila tretja oseba, ne pa Dalaj lama. Davičnji »Hindustan Times« piše, da je vsaka trajna rešitev tibetanskega vprašanja odvisna od sporazuma med Kitajci, Tibetom in Indijo. Le takšen sporazum — meni list — bi vprašanje rešil in Tibet ne bi postal predmet hladne vojne. Indijski socialistični voditelj Narejan pa je na mitingu v Bombaju izjavil, da mora Tibet postati neodvisna država. Narejan se je tudi zavzel, da bi to vprašanje začeli reševati v okviru OZN.

Ceylonski premjer Bandaranaike pa sinoči rekel, da je tibetansko vprašanje notranja zadeva LR Kitajske, da pa je pripravljen posredovati pri iskanju zadovoljive rešitve. Nepalsko zunanje ministrstvo je nočoj zanikalo poročila, da

FEDERALNA REPUBLIKA ISCE NOVEGA KANCLERJA

Različna pojmovanja

OD NASEGA STALNEGA DOPISNIKA

Bonn, 23. aprila. (Po telefonu.) V lovu za novim kanclerjem se v Bonnu znova pojavila naspotja o načelih evropske politike Zahodne Nemčije. Ta naspotja niso nova. V okrepljeni meri pa so prišla do izraza prav te dni, ko je tukajšnja politična javnost vsa v znaku vprašanja, kdo se bo kot Adenauerjev naslednik vselil v palačo Scachumburg.

V središču pozornosti sta osebnost ministra za gospodarstvo Erhardta in eden od temeljnih kamnov bonnske zunanje politike v zadnjih letih: vprašanje evropske integracije. Erhardt kot dober gospodarski strokovnjak že od vsega začetka integracijske načrte ni imel za posebno učinkovite in upravičene. Po njegovi koncepciji svobodne in široke mednarodne blagovne izmenjave so bili okvirji »Male Evrope« pretesni in za zahodnonemško gospodarstvo brez posebne koristi. Čeprav se je držal lojalno vladnih smernic o politični oportunisti takih podvlog, ki jih dikтира okrepitev političnega in vojaškega sodelovanja, in prvi vrsti s Francijo, se je Erhardt v dnu svoje duše zvezljivo obnašal kar zadeva gospodarsko upravičenost razvijanja in preferiranja gospodarske izmenjave v ozkih okvirjih šestorice.

Teh stališč ni skrival. Ob nedavnem bivanju v Italiji se je odkrito izrekel proti mistificiranju evropskih organov poudar-

jajo, da si Evropa ne more dovoliti razkošja, da v sedanjem položaju koraka gospodarsko razvojena. Podobna tendenca je prišla do izraza tudi v njegovem najnovjšem nastopu na zasedanju evropskega sveta v Strasbourgu. Čeprav njegove zavete zaenkrat uradno ne sežejo dje od svobodne trgovinske cone, se vendar že s tem pojmovanjem upira ozkim političnim konceptom, ki so Zahodno Nemčijo zaprle v tesne okvirje evropske gospodarske skupnosti.

Hkrati se je v Bonnu pojavilo vprašanje pristojnosti: kateri minister naj predstavlja in zastopa bonnsko linijo v evropskih organizacijah. Čeprav so te organizacije gospodarske, je bila dosedaj ta pravica rezervirana za zunanjega ministra von Brentana. On je verno zastopal koncepcijo Adenauer-Halsteina o eminentnem političnem značaju integriranja in o tezi, da je gospodarska integracija samo sredstvo za doseg političnih ciljev. Pri tem se seveda ni vodilo posebej računa o gospodarski smiselnosti take poteze, na veliko želost Erhardta, ki je poleg negodnega odraza na nemško gospodarsko proizvodnjo in izmenjavo poudarjal bojazen pred nevarnostjo, ki bi lahko nastala zaradi protekcionizma in ozkega pritrivanja znotraj »Male Evrope«.

Kot tukaj pravijo je zaenkrat ves problem osredotočen na

formalnem vprašanju reprezentiranja Nemčije v evropskih organizacijah. Ali je to v pristojnosti ministra za gospodarstvo, kar bi bilo razumljivo, ker gre za gospodarski forum, pri čemer pa obstoja nevarnost, da bi Erhardt, tam razbil s takšno muko ustvarjene pridobitve. Ali je to pristojnost zunanjega ministra, ki sicer nima dosti zveze z gospodarsko problematiko, ki pa lahko razvija in utrjuje ideje o ekskluzivnem »bloku v bloku«, na kar je usmerjena vladna politika.

To so trenutni problemi. V perspektivi nekaj mesecev dobivajo širši pomen. Znotraj zahodnonemške krščanske demokratske stranke se je zadnje dni razvila prilično ogorčena borba okrog osebnosti novega kanclerja. Medtem ko je pred nekaj dnevi veljalo za skoraj gotovo, da bo to dolžnost prevzel Erhardt, po najnovjših poročilih iz Cadenabla Adenauer se nadalje podpira kandidatueto Etzela, kar je povzročilo razdor v krščanskodemokratskih vrstah. Etzel bi bil najbolj zanesljivo jamstvo za nadaljevanje sedanje politike, toda njegova osebnost po popularnosti daleč zaostaja za Erhardtovo. Tako lahko govorimo o dveh strujah: o prvi, ki je za nespremenjeno nadaljevanje sedanje adenauerjevske politike in o drugi, ki prihaja predvsem iz gospodarskih krogov, ki bi radi videli Erhardta na kanclerskem stolčku. Erhard-

tovi izgledi so vsekakor večji, toda njegovo imenovanje bi pomenilo nov udarec klasičnemu »adenauerizmu«. Tudi v anketi tukajšnjega Gallupovega inštituta je prišla do izraza Erhardtova popularnost 32% vprašanih je dalo svoje glasove zanj, 10% se jih je izrekel za Karla Schmidta, za njima pa sledijo Gerstenmeier (6%), Ollenhauer, Brandt, Brentano, medtem ko je Etzel dobil samo 2% glasov Sklepa krščanskodemokratske parlamentarne skupine o novem kanclerju ne moremo pričakovati pred 1. junijem, ko bodo volili predsednika republike.

Včeraj se je pojavila nova personalna skrb. Obsodba pariskega veleposlanika Herberta Blanckenhorna na štiri mesece zapora pogojno, zaradi lažnih obtožb in klevetanja visokega uradnika gospodarskega minist-

ststva Stracka je spravila na površje vprašanje njegovega namestnika in povzročila ostro kritiko tiska na račun metod in duha, ki vlada v najvišjih vrhovih državne administracije.

Danes so tudi na seji kabineta razpravljali o tem, za Adenauerja in von Brentana neugodnem vprašanju. Ko je vlada skoraj pet let na razne načine poskušala preprečiti, da bi najintimnejši Adenauerjevi sodelavci prišli pred sodišče, je bil Blanckenhorn imenovan za diplomatskega predstavnika v francoskem glavnem mestu. Pred samim procesom je bilo uradno rečeno, da sta Blanckenhorn in njegov sobotščnik, predsednik evropske gospodarske skupnosti Hallstein, ravnala pravilno, tako da proti njima ni bila uvedena disciplinska preiskava. Sedaj je Hallstein svoboden, toda zaradi pomankanja dokazov, kar zanj, kot za profesorja prava ne more pomeniti popolne rehabilitacije. Čeprav so socialni demokrati zahtevali naj tudi on izvaja ustrezne konsekvence do tega gotovo ne bo prišlo. Edina osebnost, ki jo sedaj omeňajo kot možnega namestnika Blanckenhorna je dosedanji šef za tisk Eckart.

Djordje Zelmanovič

Britanski odmik?

Nov danski predlog o Nemčiji

LONDON, 23. aprila. (Reuter). V dobro obveščenih krogih pričakujejo, da bo delovna skupina štirih zahodnih držav jutri končala delo o vsklajevanju zahodne politike glede Nemčije.

Skupina predstavnikov ZDA, Velike Britanije, Francije in Zahodne Nemčije je imela v Londonu sestanke od 13. aprila dalje, da bi izdelala okvirje zahodnega stališča na sestanku zunanjih ministrov štirih velesil 11. maja v Zenevi.

Poročilo bodo poslali svetu NATO, poleg tega pa ga bodo proučevali v sredo zunanji ministri štirih zahodnih držav na sestanku v Parizu.

Čeprav je razprava potekala v strogi tajnosti, pa menijo opazovalci, da je moral Velika Britanija nekaj popustiti svojim zahodnim zaveznikom. Velika Britanija je morala po splošnem mnenju popustiti pri stališču, da je treba zahodne predloge sestaviti tako, da napredek pri enem problemu ne bi bil preprečen z zastojem pri drugem problemu. Nadalje v sporočilu, ki sta ga

podpisala Macmillan in Hruščev 3. marca, predlagata proučevanje možnosti za povečanje varnosti z omejevanjem oboroženih sil in orožja v delu Evrope, skupaj z odgovarjajočim sistemom nadzorstva. Zvedelo se je, da se je Velika Britanija sedaj strinjala z drugimi zahodnimi državami, da je treba najprej ponuditi medsebojno nadzorstvo oboroženih sil v delu Evrope, omejitve pa naj bi izvedli kasneje. Poleg tega so zahodne države bolj poudarile potrebo združevanja Nemčije, kot to odgovarja Veliki Britaniji.

V britanskem glavnem mestu je izzval precejšnje zanimanje danski predlog, da bi ustanovili stalni odbor štirih velesil Zahoda in Zahoda, ki bi se ukvarjal z Nemčijo in sorodnimi vprašanji. Uradnega britanskega stališča o predlogu še ni.

Kenija za okroglo mizo

Britanska vlada je privolila v reševanje problema Kenije za okroglo mizo

LONDON, 23. aprila. (Tanjug). Britanska vlada se je odločila sklicati konferenco za okroglo mizo o Keniji, na kateri bodo proučili vprašanja glede bodočega razvoja te britanske kolonije v Vzhodni Afriki. Na konferenci bodo sodelovali predstavniki vseh večjih legalnih političnih strank v Keniji. Datuma konference britanska vlada še ni določila.

Odičitev britanske vlade je sporočil v parlamentu minister za kolonije Lennox-Boyd, ki je hkrati povedal, da bo po mnenju britanske vlade potrebno daljše poslovno obdobje za samoupravo v Keniji. Razgovori na konferenci naj bi se dotaknili predvsem določenih

ustavnih reform, tistih, ki se nanašajo na razširitev zakonodajnega sveta, volilnega sistema, pravice Afričanov pri odlo-

čanju v krajevnih zadevah in o ukinitvi izrednega stanja. Britanska vlada se je odločila za sklicanje konference o Keniji na osnovi poročila lorda Perthea, ministra v ministrstvu za kolonije, ki se je pravkar vrnil iz Kenije.

Po poročilih, ki so davj prispevala v London, je skupščina Bugande, največje pokrajine britanskega protektorata Ugande, sprejela predlog britanske vlade za pogajanja o bodočem položaju pokrajine. Britanska vlada je odklonila zahtevo Bugande po popolni neodvisnosti.

Carapkin čaka odgovor Hruščeva Eisenhowerju

Zeneva, 23. aprila (Reuter). V krogih znanstvenikov, ki se udeležujejo Zenevske konference o prepovedi jedrskih poskusov se je zvedelo, da gleda sovjetska delegacija na zahodni predlog o postopni prepovedi jedrskih poskusov kot na vražanje, o katerem bi se morali neposredno sporazumeti vladi Sovjetske zveze in ZDA.

Zvedelo se je tudi, da je Carapkin sporočil predstavnikoma Velike Britanije in ZDA, da ne bo odgovoril na njune predloge, dokler sovjetski premjer Hruščev ne bo odgovoril na zadnje pismo predsednika Eisenhowerja, ki je predlagal postopno prepoved jedrskih poskusov.

TELEGRAMI

LONDON — Znani sovjetski pisatelj Solohov je prispel na enotedenski obisk v Veliko Britanijo.

BUDIMPEŠTA — V Budimpešto je prispel na povabilo Interparlamentarne skupine predsednik zunanje politične komisije argentinskega parlamenta Juan Raul Lopez.

ISTANBUL — Predsednik turške vlade Menderes in zunanji minister Zorlu sta se vrnila z uradnega obiska v Španijo.

TOKIO — Na poti iz ZDA je v Tokio prispel bivši burmanski premjer U Nu.

VARŠAVA — V Varšavo je prispela kitajska vojaška delegacija, ki jo vodi podpredsednik vlade in obrambni minister maršal Peng Te Hual.

VARŠAVA — Poljska partijska delegacija je odptovala iz Varšave na obisk v LR Kitajsko.

WASHINGTON — V ameriškem projektu Merkur za osvoboditev vesoljstva bo sodelovalo 25 kanadskih znanstvenikov.

BRUSELJ — Belgijski zunanji minister Vigny se je zavzel za sodelovanje 6 držav skupnega tržišča z ostalimi 11 državami OEEC.

PARIZ — General Norstad je imenoval ameriškega generala Mooreja za načelnika štaba sil atlantskega pakta.

CONCORD — Enote ameriške armade so s silo zatle upor jetnikov v državnem zaporu v Corcordu. Trinšestdeset jetnikov se je uprlo včeraj.

Predsednik francoske vlade Michel Debre je danes znova odpotoval v Alžir, kjer so v teku občinske volitve. V kakšnem vzdušju le-te poteka, nasoraz odkriva gornji posnetek

REFERAT PREDSEDNIKA CENTRALNEGA SVETA ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE

Vloga in naloge Zveze sindikatov

Tovarišice in tovariši!

Od III. kongresa ZSJ so minila štiri leta zelo intenzivnega političnega, družbenega in gospodarskega razvoja, v katerem je delavski razred naše dežele pod vodstvom Zveze komunistov in zbran v Zvezi sindikatov — v boju za nadaljnjo rast družbenih proizvodnih sil, za poglobljanje socialistične demokracije in neposrednega samoupravljanja proizvajalcev, za likvidacijo zadnjih ostankov meznega delovnega odnosa in za graditev socialističnih druž-

benih odnosov — uresničevali ste zgodovinske pridobitve, ki so že desetletja zapisane kot zahteva in cilj na zastavah revolucionarnega proletariata. Za Zvezo sindikatov Jugoslavije je minulo obdobje pomembno ne le zaradi doseženih rezultatov in naraščanju njene politično-ekonomske dejavnosti, marveč tudi zaradi nadaljnjih sprememb v funkcijah in vlogi sindikatov v skladu s spremembami v družbeno-ekonomski strukturi nasploh ter v položaju in delavskih pravicah posebej.

VLOGA SINDIKATOV V SEDANJH POGOJIH

Do kakšnih sprememb je prišlo v družbenih in proizvodnih odnosih socialistične Jugoslavije v minulem obdobju? Z izroditvijo sredstev za proizvodno delovni kolektivem in upravljanje in prosto razpolaganje je dobila družbena lastnina nove kvalitete in zavzela bolj razvito obliko. Neposredni proizvajalci s tem niso postali kolektivni lastniki teh sredstev, marveč so si pridobili pravico do upravljanja in svobodne uporabe teh sredstev za opravljanje določenih gospodarske dejavnosti. Iz takega odnosa seveda izvirajo tudi določene obveznosti delovnih kolektivov do družbene skupnosti in nov odnos do proizvajalnih sredstev, ki ostanejo družbena lastnina. Spričo takšnih odnosov do družbenih sredstev za proizvodnjo upravljajo zdaj delovni kolektivni podjetja v imenu družbe, samostojno sprejemajo sklepe o proizvodnji in uporabi zmogljivosti, o prodaji in cenah proizvodov, o delitvi tistega dela dohodka, ki jim pripada za zasluge delavcev in za sklad, o tarifni politiki, o uporabi skladov itd. Ob upravljanju družbenih sredstev v imenu družbe je dohodek, ki ga doseže delovni kolektiv, dohodek družbe kot celote, določeni del tega dohodka pa smejo prosto uporabljati neposredni proizvajalci, ki so ga tudi dosegli.

Seveda pa ne gre le za spremembe v gospodarskem sistemu in v načinu upravljanja proizvajalnih sredstev, marveč tudi za družbene spremembe z neposrednimi posledicami v položaju in funkcijah delavskega razreda. Gospodarski, proizvodni in družbeni problemi se rešujejo čedalje neposredneje znotraj delavskega razreda, v njegovih organih upravljanja, v njegovih silah in seveda odvisno od njegovih pojmovanj in sposobnosti. Z ustanovitvijo komun kot osnovnih celic našega družbeno-političnega sistema smo napravili korak naprej v razvoju socialistične demokracije in socialističnih odnosov v naši deželi. Krajevna skupnost je postala — zaradi obsega svojih pristojnosti, zaradi sredstev, s katerimi vpliva na življenjske in družbene raven, zainteresiranosti vseh sestavnih delov občine, podjetja in javnih služb za skupno reševanje problemov, zlasti pa po zaslugi razvitega mehanizma — tisto mesto, kjer se daje najuspešnejše vsakdanji interesi delovnih ljudi kot proizvajalcev in kot potrošnikov. V komun nastopajo neposredni proizvajalci kot državljani, ki z udeležbo v razredni mreži samoupravnih organov neposredno realizirajo svoje življenjske potrebe. Od tod tudi pravica komun, da prenaša del dohodka državljanov v razvoj ustreznih dejavnosti in služb, od katerih sta neposredno odvisna družbeni standard delovnih ljudi in gospodarski razvoj same komun.

Delovni človek naše dežele torej neposredno sodeluje tako pri ustvarjanju in delitvi dohodka kakor pri neposrednem zadovoljevanju lastnih potreb. To je tudi nova, bistvena komponenta položaja in pravic delavskega razreda v naših pogojih. Z decentralizacijo upravljanja gospodarstva in s prenosom čedalje večjih družbenih pristojnosti na delovne kolektive in komunalne skupnosti pa ni prenehala načrtno usmerjanje gospodarskega in družbenega razvoja dežele. Nasprotno, v pogojih mirne samostojnosti delovnih kolektivov in komunalnih skupnosti dobiva plansko usmerjanje še poseben pomen. Usmerjanje družbenega in gospodarskega razvoja po centralnih organih pa ne pomeni več administrativnega vmešavanja in omejevanja podjetij, marveč se uresničuje predvsem z raznimi gospodarskimi ukrepi in s instrumenti investicijske, kreditne in finančne politike. Za te družbene poseste imajo zvezni organi tudi potrebna materialna sredstva, s katerimi lahko neposredno ali posredno vplivajo na smer nadaljnjega razvoja in družbenega razvo-

ja: neposredno z vlaganjem sredstev iz centralnih skladov za zagotovitev skladnejšega razvoja gospodarstva, posredno pa s povezovanjem sredstev iz decentraliziranih virov za določena potrebe (sistem udeležbe). Na ta način dosežemo zazelene rezultate tudi brez administrativnega vmešavanja v zadeve in pristojnosti samoupravnih organov, ukrepi administrativnega značaja pa prihajajo v poštev le v posebnih primerih. Za razliko od prejšnjega obdobja, ko so v gospodarstvu na vsej črti prevladovali administrativne vodstvene metode, omogoča izpopolnjevanje sistema delavskega in družbenega samoupravljanja ter stabilizacija gospodarstva na višji ravni, da prihajajo te metode v naši praksi le izjemoma do veljave. Upoštevat pa je treba, da je rezultate v gospodarski in družbeni graditvi mogoče doseči ne le s sistemom samoupravljanja in z močno materialno spodbudo, temveč tudi z zavestnim sodelovanjem posameznika na osnovi moralne stimulacije. Izkusnje in industrijskem razvoju nam kažejo, da je sistem neposredne demokracije uveljavil zavestno vlogo delovnega človeka ter njegove moralno-politične kvalitete in sposobnosti.

Ves naš dosegljivi razvoj je pomenil nenehno krepitev pravic in družbene odgovornosti delavskega razreda ter spremembe njegovega družbenega položaja in širjenja njegove vodilne vloge na vseh področjih družbeno-ekonomskega življenja dežele. To je hkrati obdobje njegove najmočnejše številske rasti, ker se naglo spreminja socialno-ekonomska struktura prebivalstva. Ta proces ima dvoje oblik: dotok kmečkega prebivalstva v industrijo in v mestno gospodarstvo sploh, po drugi strani pa se kaže socialistična preobrazba na vasi hkrati z razvojem in krepitevjo zadruge, z uvedbo novih oblik in novih odnosov v zadrukah in v postopnem brisanju razlik v družbenih odnosih v zadrukah in podjetjih. Tako neposredni proizvajalci niso več tisto, kar so bili v vsem poprečjem zgodovinskem obdobju. V socialistični Jugoslaviji so postali neposredno odločujoči činitelji teko v podjetju kakor v vsej naši družbeni skupnosti. Razširile so se njihove pravice neposrednega odločanja, utrdil se je njihov položaj, začeli so se novi odnosi ne le do sredstev za proizvodnjo, temveč tudi med njimi samimi. Kako se je spremenila vloga sindikatov v novih pogojih? Sindikati postajajo čedalje bolj tista organizacija, ki pomeni politično osnovo delavskega samoupravljanja, množična organizacija, ki omogoča delavskemu razreda, da uspešno uveljavlja svoje pravice do upravljanja družbe in gospodarstva. V nasprotju z bojem proti zasebnim delodajalcem ali predstavnikom države pri reševanju gospodarskih problemov izpolnjujejo sindikati v naših pogojih svoje gospodarske funkcije v tem, da pomagajo organom istega razreda, sodelujejo z njimi, odpravljajo birokratske pojave in njih, vplivajo na samoupravne organe, oblikujejo družbene merila ter se borijo za skladnost mnenj in neposredno akcijo samih proizvajalcev. Sindikati nimajo več zaščitne funkcije v klasičnem pomenu, ker ni meznega odnosa niti do posameznih zasebnih kapitalistov niti do države kot javnega kapitalista. To pa nikakor ni pomeni, da sindikatom ni treba sodelovati tam, kjer se odloča o položaju in pravicah delavcev in nameščenecv. Ne smejo dovokiti zastopavljanja njihovih interesov, preprečevati morajo samovoljo in birokratizem, odzemanje posebnih pravic in nečloveški odnos do posameznikov ter do njihovih življenjskih in delovnih potreb. Sindikati bodo izpolnjevali svoje družbene naloge le takrat, če bodo zares privlačna in nujna organizacija za vsakega posameznika, njegova opora in zaslaba, le takrat, če bodo za-

Med poročilom predsednika Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Svetozarja Vukmanovića — (Telefoto)

dovoljevali potrebe tako družbe kakor posameznikov. V življenju in dejavnosti sindikatov je nastopila še ena velika sprememba. Kolikor bolj je življenjska raven odvisna od komun in njenih organov, tem bolj se dejavnost sindikata širi izven delovnih kolektivov, tja, kjer delavci in nameščenec živijo. Kot organizacija, ki se že po svojem družbenem položaju mora boriti za krepitev enotnosti ter vsklajevanje odnosov in interesov znotraj delavskega razreda, sindikati ne smejo dovoliti, da bi skupne koristi ogražal posameznik ali posamezni kolektiv, prav tako pa morajo poskrbeti, da niso zapostavljeni interesi tako posameznika kakor skupine. Ker delavci sami neposredno odločajo, se boj za delavske interese sicer ne usmerja več proti sistemu ali z njimi, marveč znotraj delavskega razreda, zato se morajo tudi sindikati boriti za interese delavskega razreda povsod tam, kjer se dejansko odloča o njih in od česar so predvsem odvisni, torej v njegovih vrstah, proti njegovim slabostim, za njegovo politično, gospodarsko, proizvodno, strokovno in etično vzgojo in usposabljanje.

To dejansko pomeni, da se niso spremenili le družbeni odnosi, marveč da tudi metode in usmerjenosti zavestnih družbenih činiteljev doživljajo globoko preobrazbo. Odnosi med ljudmi postajajo čedalje bolj enakopravni, tovariški, človeški. Vedno več možnosti je, da se znotraj delovnih kolektivov na demokratičen način vsklajajo mnenja in stališča, oziroma da v demokratičnih oblikah premagujemo ajuja protislovja. Objektivne težave pri graditvi socializma na demokratičen način, oziroma dejansko sodelovanje sto tisočev ljudi pri odločanju poraja napačne, škodljive težnje in nesocialistične pojave. Splošna naloga sindikatov je, vplivati na krepitev prvih in se boriti proti onim drugim elementom.

Ce primerjamo tempo gospodarskega razvoja s tempom krepitve materialnih osnov ter širjenja pravic in družbene odgovornosti organov samoupravljanja, oziroma s spremembami v družbenih proizvodnih odnosih, ugotovimo določeno soodvisnost. Opazimo namreč, da je graditev novih družbenih odnosov spremljala intenzivnejši gospodarski razvoj. Povprečna letna stopnja rasti realnega narodnega dohodka je nenehno naraščala: v obdobju 1948-53 je znašala 5,8%, v obdobju od 1953 do 1958 se je povečala na 9,1%, oziroma v minulih dveh letih na 10,5%. Tako intenziven gospodarski razvoj naše dežele, ki je prišel do izraza zlasti v minulih letih, ko smo ustvarili družbeno-ekonomsko pogoje za vsestranski razvoj delavskega samoupravljanja, je najočitnejši dokaz zelo ugodnih družbenih pogojev za razvoj proizvajalnih sil v našem sistemu socialistične demokracije.

Ceprav ni mogoče natančneje opredeliti razlik glede obsega in tempa gospodarskega razvoja med našo in drugimi deželami (neenake metode, pomanjkanje možnosti za preverjanje dokumentacije, ki jo objavljajo po svetu, faktor cen, različne začetne osnove proizvajalnih sil i. p. d.), bomo na temelju razpoložljive dokumentacije postregli z ustreznimi podatki, ki ponazarjajo osnovne težnje v gospodarskem razvoju posameznih dežel. Zavedamo se, da takšne primerjave niso popolnoma pravilne, že zaradi tega ne, ker

novim pogojem se kažejo določene napačne težnje oziroma skrajnosti, ki nujno otežkočajo uresničevanje zapletene vloge sindikatov. Med takimi skrajnostmi velja omeniti težnjo, naj sindikati omejijo svojo dejavnost na abstraktno politično delo med množicami, na razlago gospodarskih uspehov in ukrepov države, na odpravljanje protisocialističnih pojmovanj, na ugotavljanje razpoložnosti delavcev do posameznih vprašanj itd., potem težnjo, naj bi se sindikati usmerili izključno proti organom državne uprave, komun ali podjetja, dalje zanemarjanje posameznih delovnih področij, razvoj teh funkcij na račun drugih, prevlado gospodarskih problemov, usmeritev izključno na notranji razvoj sindikatov, na razvijanje sindikatov kot organizacije, katere naloga so predvsem vzgoja, kulturno razvedrilo, počitek, preskrba itd.

V nasprotju z vsemi takimi težnjami, ki ožijo sindikalne funkcije, nam kaže praksa, da se vloga sindikatov nenehno širi, da združuje v sebi v določenem obsegu vse omenjene dejavnosti in da so sindikati v mnogih pogojih tista organizacija, ki naj politično vzgaja in mobilizira, krepi gospodarsko in družbeno dejavnost ter utrjuje neposredno odgovornost delovnih ljudi, zvišuje življenjsko raven in humanizira delovna razmerja, zaščiti koristi posameznikov in skupnosti ter organizira družbene službe in samopomoč za zadovoljevanje vsakdanjih potreb. Skratka tako, kakor je rečeno v programu ZKJ:

...naloga sindikatov ni le zaščita splošnih in konkretnih, vsakdanjih interesov delovnih ljudi, temveč tudi praktična organizatorska dejavnost in vpliv na vseh področjih, kjer se odloča o vprašanjih v zvezi z vsakdanjimi interesi in življenjem delovnih ljudi ali kjer se snuje politika, ki vpliva na položaj delovnih ljudi ali na njihove notranje odnose.

Dosedanji razvoj gospodarstva in življenjske ravni v pogojih delavskega samoupravljanja

Sistem naše neposredne demokracije, oziroma ustanavljanje družbenih upravnih organov na vseh področjih gospodarskega in javnega življenja, zlasti pa izročitev podjetij delavcem v upravljanje, se mi zdijo na tem mestu potrebno poudariti in oceniti rezultate, ki smo jih dosegli v minulih šestih letih. Mislim, da lahko že vnaprej povem, da je delavski razred naše dežele ponosen na rezultate, ki jih je dosegel v pogojih delavskega samoupravljanja, saj vidi v njih ne le moč sistema, ga je ustvaril in ga dalje oblikuje, temveč tudi potrjuje svoje ustvarjalne sposobnosti in dokaz, da so proizvajalci sami sposobni in pripravljeni neposredno upravljati in prevzeti največjo odgovornost do socialistične skupnosti.

Podatki kažejo, da je tempo rasti splošne gospodarske dejavnosti znatno hitrejši v socialističnih deželah, pri čemer so uspehi socialistične Jugoslavije še posebej pomembni. Če pri tem upoštevamo, da so v minulih šestih letih prizadele našo deželo tri sušne letine, so uspehi Jugoslavije v gospodarskem razvoju še pomembnejši. Posebno pomembna je pri tem merjava podatkov o rasti industrijske proizvodnje, in sicer ne le zaradi pomena industrijskega vzpona za razvoj gospodarstva kot celote, marveč tudi zato, ker je industrija tisto gospodarsko

področje, kjer dobiva sistem delavskega samoupravljanja najmočnejši izraz: * Podatki o zahodnih deželah so vzeti iz publikacije OZN «Statistics of National Income and Expenditure» (Series H No. 9, New York 1956), za druge dežele pa iz statističnih in drugih publikacij teh dežel, objavljene v letih 1956-1958. — Pri izbiri časa pri drugih deželah smo šli za tem, da bi leta obsegala čim daljša časovna obdobja, vendar ob upoštevanju primerljivosti podatkov.

POVEČANA LETNA STOPNJA RASTI INDUSTRIJSKE PROIZVODNJE V JUGOSLAVIJI IN V NEKATERIH DRUGIH DEŽELAH V OBDOBJU 1953-57 (V Odstotkih)*

Dežela	1953-57	9. Avstrija	8,3
1. Jugoslavija	13,6	10. Grčija	10,5
2. Bolgarija	12,5	11. Italija	8,2
3. Romunija	10,9	12. Danska	4,0
4. ČSR	8,8	13. Holandska	6,7
5. Poljska	11,9	14. Francija	7,9
6. DR Nemčija	8,9	15. ZDA	2,9
7. Madžarska	4,4	16. Anglija	4,1
8. ZSSR	11,7		

Druge gospodarske področja so se razvila nekoliko počasneje, vendar je razvoj sledil ali pa je bil odvisen od vzpona industrije. Posebej je treba poudariti, da se kot rezultat akcij in ukrepov v minulih dveh ali treh letih že kažejo začetni uspehi tudi v kmetijstvu. Z opuščanjem administrativnih ukrepov v tej panogi, z omejitvijo posesti individualnih kmetijskih proizvajalcev, z razvijanjem socialističnih odnosov na vasi prek kmetijskega združništva ter raznih

oblik sodelovanja in združevanja individualnih kmetov nastajajo pogoji za stabilno, intenzivno rast kmetijske proizvodnje v prihodnjih letih. Stabilizacija kmetijstva in njegovo usposabljanje za proizvodnjo na višji ravni je posebnega pomena za gospodarsko stabilnost dežele in za stalno, stabilno rast življenjske ravni. Zaradi industrijskega vzpona je prišlo do premikov tudi v gospodarski strukturi. Delež industrije v skupni proizvodnji se je povečal v obdobju 1939-1958 od 26,8% na 46,3%. V istem obdobju je prišlo tudi do sprememb v ekonomsko-socialni strukturi prebivalstva, oziroma do absolutnega zmanjšanja kmečkega prebivalstva za več kot poldrugi milijon ob istočasnem zvišanju števila nekmečkega prebivalstva za približno 4,2 milijona ljudi. Ta sprememba v gospodarstvu in prebivalstvu je zelo pomemben rezultat minulega obdobja, ki pomeni z družbeno-političnega stališča nenehno krepitev vloge delavskega razreda v naši deželi.

TEMPO RASTI GOSPODARSKE DEJAVNOSTI

Ce primerjamo tempo gospodarskega razvoja s tempom krepitve materialnih osnov ter širjenja pravic in družbene odgovornosti organov samoupravljanja, oziroma s spremembami v družbenih proizvodnih odnosih, ugotovimo določeno soodvisnost. Opazimo namreč, da je graditev novih družbenih odnosov spremljala intenzivnejši gospodarski razvoj. Povprečna letna stopnja rasti realnega narodnega dohodka je nenehno naraščala: v obdobju 1948-53 je znašala 5,8%, v obdobju od 1953 do 1958 se je povečala na 9,1%, oziroma v minulih dveh letih na 10,5%. Tako intenziven gospodarski razvoj naše dežele, ki je prišel do izraza zlasti v minulih letih, ko smo ustvarili družbeno-ekonomsko pogoje za vsestranski razvoj delavskega samoupravljanja, je najočitnejši dokaz zelo ugodnih družbenih pogojev za razvoj proizvajalnih sil v našem sistemu socialistične demokracije.

Ceprav ni mogoče natančneje opredeliti razlik glede obsega in tempa gospodarskega razvoja med našo in drugimi deželami (neenake metode, pomanjkanje možnosti za preverjanje dokumentacije, ki jo objavljajo po svetu, faktor cen, različne začetne osnove proizvajalnih sil i. p. d.), bomo na temelju razpoložljive dokumentacije postregli z ustreznimi podatki, ki ponazarjajo osnovne težnje v gospodarskem razvoju posameznih dežel. Zavedamo se, da takšne primerjave niso popolnoma pravilne, že zaradi tega ne, ker

POVPREČNA LETNA STOPNJA RASTI GOSPODARSKE DEJAVNOSTI V JUGOSLAVIJI IN V NEKATERIH DRUGIH DEŽELAH (V Odstotkih)*

Dežela	Obdobje	Stopnja rasti	Rast na osnovi
1. Jugoslavija	1953-1958	9,1	narodnega dohodka
2. Bolgarija	1953-1957	8,6	"
3. Romunija	1953-1957	8,4	"
4. ČSR	1953-1957	6,2	"
5. Poljska	1953-1957	9,1	"
6. Avstrija	1949-1954	7,9	čistega nar. produkta
7. Grčija	1949-1954	7,6	družbenega proizvoda
8. Italija	1951-1954	5,5	"
9. Turčija	1949-1954	4,5	čistega nar. produkta
10. Švedska	1950-1954	3,8	družbenega proizvoda
11. Norveška	1950-1954	3,3	"
12. Danska	1949-1954	3,3	"
13. Nizozemska	1949-1954	4,2	narodnega dohodka
14. Francija	1950-1954	4,8	čistega nar. produkta
15. Švica	1949-1954	3,1	"

* Za Bolgarijo, Romunijo, Poljsko, DR Nemčijo in Madžarsko je stopnja izračunana po statističnih publikacijah teh dežel, za vse druge dežele pa na osnovi podatkov, objavljenih v Bulletin Mensiel de Statistique, 1/1959.

SVETOZARJA VUKMANOV ČA NA PLENARNEM ZASEDANJU IV. KONGRESA ZSJ

Jugoslavije v novih pogojih

RAZVOJ ŽIVLJENJSKE RAVNI

Naraščanje narodnega dohodka je ustvarilo materialne pogoje tudi za ustrezno rast osebne potrebnosti prebivalstva. V obdobju 1953-58 je naraščal skupni sklad osebne potrebnosti povprečno za 6,2% na leto, pri čemer je narasel v minulih dveh letih za

več kot 9% (ustrezno povečanje osebne potrebnosti na prebivalca je znašalo povprečno 4,5, oziroma 7,8% na leto*). Posebej je treba opozoriti na težnjo čedalje bolj intenzivne rasti potrebnosti delavsko-nameštenskih družin.

POVPREČNA LETNA RAST OSEBNE POTROŠNJE DELAVSKO-NAMEŠTENSkih GOSPODINJSTEV V OBDOBJIH (V ODBSTOKIH)

	1954-1958	1956-1958	1957-1958
1. Skupni sklad osebne potrebnosti	8,1	8,6	10,7
2. Potrošnja na prebivalca	4,7	5,1	7,4

* Vsi podatki o osebni potrebnosti in realnih plačah so podani na osnovi obračuna po stalnih cenah (iz leta 1956)

Takšni rezultati v potrebnosti prebivalstva so posledica čedalje intenzivnejšega gospodarskega razvoja in določene politike pri osnovni delitvi narodnega dohodka ter hkrati sprejetih ukrepov za pospeševanje in razvoj kmetijstva. Prejšnja leta so se dohodki zaradi pomanjkanja kmetijskih pridelkov prebivalci iz mesta na vas, kar je pospeševalo hitrejšo rast dohodka vsakega prebivalstva. Sprejeti ukrepi so zagotovili skladnejše odnose v gibanju potrebnosti med mestnim in vaskim prebivalstvom, in sicer na višji ravni, pri čemer je hitreje naraščala osebna potrebnost delavcev in nameštencev.

Izboljšanje življenjskih pogojev delavskega razreda kažejo tudi realni zasluzki. Če upoštevamo podatke o gibanju skupnih plač in skupne zaposlenosti ter podatke o gibanju življenjskih stroškov delavsko-nameštenskih gospodinjstev, je povprečna letna stopnja rasti realnih zasluzkov naslednja:

Stopnja rasti (v %)				
1954-1958	1956-1958	1957-1958	1954-1958	1956-1958
4,2	6,4	8,2		

Podatki kažejo, da je bila v minulem obdobju značilna težnja po čedalje hitrejšem naraščanju realnih plač, zlasti v minulih dveh letih. Poudariti je treba, da so se realni za-

POVPREČNA LETNA STOPNJA RASTI REALNIH PLAČ V JUGOSLAVIJI IN NEKATERIH DRUGIH DEŽELAH (V %)

1. Jugoslavija (1954-1958)	4,2	5. Z. Nemčija (1953-1957)	4,5
(1956-1958)	6,4	6. Holandska (1953-1956)	4,2
(1957-1958)	8,2	7. Svica (1953-1956)	2,6
2. CSR (1956-1957)	5,4	8. Anglija (1953-1957)	2,5
3. Avstrija (1953-1957)	5,8	9. ZDA (1953-1957)	2,9
4. Danska (1953-1956)	1,9	10. Indija (1953-1956)	1,6

* Povprečne stopnje za druge države so izračunane po podatkih o gibanju skupnih mezd in plač zaposlenosti in življenjskih stroškov (glej »Annuaire de Stat. du travail 1958«, str. 382-430).

Naštetji podatki kažejo, da so pri nas zadovoljivo naraščali realni zasluzki. Če pri tem upoštevamo, da so pri nas dejanski zasluzki narasli za nekaj več, kot je prikazano, in če upoštevamo težnjo po njihovi čedalje intenzivnejši rasti v minulih letih, smo v glavnem lahko zadovoljni z doseženimi rezultati na tem področju.

To pa seveda ne pomeni, da smo dosegli raven potrebnosti v gospodarskih razvitih deželah, zlasti glede nekaterih proizvodov (meso, sladkor, tekstilno blago, elektrika in drugi industrijski proizvodi; i. pod.) To je predvsem rezultat gospodar-

skuzki dejansko bolj povečali, kot je prikazano, ker pri računanju indeksa življenjskih stroškov niso bili upoštevani nekateri elementi, ki bi vplivali na njegovo znižanje (na primer pozitivni učinki na področju družbene prehrane, oskrbovanje gospodinjstev s ceneno električno energijo l. pod.). Čeprav nimamo popolnih podatkov o rezultatih, ki smo jih dosegli v družbeni prehrani, je očitno, da razvoj družbene prehrane vpliva na zmanjšanje izdatkov za hrano. Naraščanje potrebnosti električne energije v gospodinjstvih je prav tako element izboljšanja življenjskih pogojev oziroma spremembe načina življenja in vodenja delavskega - nameštenskih gospodinjstev. (Pri tem je treba poudariti, da je potrebnost električne energije v gospodinjstvih subvencionirana, zaradi česar so tudi cene te energije zelo nizke.)

Vsekakor je treba primerjati rezultate, ki smo jih dosegli na področju realnih plač, s podatki o drugih deželah, čeprav je zelo težko zbrati natančnejše podatke o tempu razvoja realnih prejemkov zaradi razlik v obračunavanju realnih plač, stopnje reprezentativnosti anketiranih gospodinjstev, razlik v startni osnovi in še drugih vzrokov. Navzlic temu pa lahko potegnemo vsaj orientacijske zaključke o osnovnih težnjah v gibanju realnih zasluzkov v Jugoslaviji in v nekaterih drugih deželah po podatkih, ki jih je objavil Mednarodni urad za delo:

Čeprav ob teh podatkih ni mogoče natančneje opredeliti sprememb v gibanju in delitvi človeškega sistema delavskega sadrženega proizvoda, jasno nakazujejo nenehno rast sredstev, s katerimi so razpolagali delovni kolektivi, pri čemer je bilo to naraščanje pomembno zlasti v minulih letih. Prikazano naraščanje materialne osnove organov samoupravljanja v gospodarstvu leta 1958 je tudi posledica sprememb v sistemu formiranja skladov podjetij, ker je bila skrb za nadaljnjo rast teh skladov obratnih in osnovnih prenesena v glavnem na delovne kolektive. Takšni odnosi v delitvi sredstev zagotavljajo čedalje ugodnejše materialne pogoje za delovanje sistema delavskega samoupravljanja, hkrati pa nalagajo tem družbenim organom tudi neposredno odgovornost za pametno uporabo teh pomembnih družbenih sredstev.

Različen obseg obračun na osnovi tako imenovane koleganske leta in po trenutnih cenah, spremembe v sistemu formiranja posameznih skladov gospodarskih podjetij. Omenjeni zneski sicer pomenijo vplačila gospodarskih organizacij (pri plačah izplačane plače), v sredstvih gospodarskih organizacij pa so zajete tudi plače (zasluzki) delavcev.

Takšna porazdelitev družbenih dohodkov pomeni ne le razširitev pravic in odgovornosti krajevnih skupnosti in podjetij, marveč hkrati zagotavlja tudi racionalnejšo uporabo sredstev, rentabilnejše investicije, hitrejšo opravljanje investicijskih del itd. Prejšnje centralistično upravljanje celotnega gospodarskega življenja dežele in razpolaganje s pretežnim delom družbenih sredstev po centralnih državnih organih je onemogočilo, da bi se ta sredstva racionalno uporabljala, hkrati pa je pasiviziralo krajevne organe in podjetja in jih pomanjkljivo zainteresiralo za uporabo dodeljenih sredstev. Sprito tega so bile zahteve do centralnih organov nerealno visoke, realizacija so odlagali i. pod. Sedanja razdelitev sredstev, izročitev velikega dela družbenega produkta delovnim kolektivom in komunam v samostojno, neposredno razpolaganje zagotavlja najugodnejše pogoje za nadaljnji razvoj gospodarstva in življenjske ravni, ker gmočno in tudi sicer spodbuja naš delavski razred k čedalje večji ustvarjalni dejavnosti.

V naših pogojih ne more nihče boljše poznati potreb nadaljnje razvoja podjetja kakor sam delovni kolektiv. Neposredne potrebe življenjske ravni pa najbolje ugotavljajo

Izredno pomembna odlika sistema neposredne demokracije je tudi samoiniciativna delovnih ljudi, zavest o pomenu individualnega proizvajalca in njegovega svobodnega združevanja, globoko notranje pripranost in gotovost, da je lastni položaj čedalje bolj odvisen od lastnih sposobnosti in v rokah delavskega razreda. Za neposredne proizvajalce pomeni nenehno, naglo naraščanje proizvodnje v naši deželi dejstvo, ki so nanje upravljeni ponosni. Prav tako ponosni pa so tudi na to, da so se demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

Nadaljnji razvoj gospodarstva in vloga sindikatov

Razvoj delavskega in družbenega samoupravljanja je bil odvisen ne le od prenosa čedalje širših pristojnosti s centralnih državnih organov na delovne kolektive in komunale skupnosti, marveč je nujno povzročil tudi nove odnose v delitvi družbenih sredstev - v smislu krepitve materialne osnove organov samoupravljanja v podjetjih in komunah. Dejstvo je, da pripada od skupnega zneska družbenega proizvoda (dohodek in amortizacija), doseženega v družbenem gospodarstvu, delovnim kolektivom v osnovno-primarni delitvi samostojno razpolaganje in po-

DELEŽ GOSPODARSKIH ORGANIZACIJ PRI DRUŽBENEM PROIZVODU V MILIJARDAH (TRENTNE CENE)

skupna družbeni proizvod	pri tem sredstva gospodarskih organizacij		pri tem sredstva gospodarskih organizacij		delež v % 3/1
	znesek	indeks	znesek	indeks	
1	2	3	4	5	
1954	861	100	309	100	36
1955	925	108	339	110	37
1956	1.023	119	384	124	38
1957	1.175	136	456	147	39
1958	1.405	163	617	200	44

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

praksa delavskih svetov, da znajo delavci uspešno upravljati podjetja, da sprejemajo organ samoupravljanja pomembne sklepe, kot na primer sprejemanje na delo in odpustitve itd. Vse to je nujno vplivalo na spremembo miselnosti in na oblikovanje vrste novih moralno-političnih lastnosti, ki bi si jih delavski razred v drugih pogojih in z manj ekonomskimi in družbeno-političnimi pravicami ne mogel pridobiti.

Vse to skupaj je bistvo uspehov, doseženih v pogojih delavskega in družbenega samoupravljanja v socialistični Jugoslaviji.

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

demokratizirali notranji odnosi v podjetjih, da ni pomembnejšega sklepa, ki bi ga lahko sprejeli brez proizvajalcev, da kaže

MOŽNOSTI ZA NADALJNJE POVEČANJE DOHODKA IN DRUŽBENE PROIZVODNOSTI

Osnovni pogoj za večjo osebno in družbeno potrebnost je v socialističnih družbenih pogojih večja proizvodnja in z njo večja storilnost.

Kakšne so možnosti za nadaljnje večanje dohodka v sedanjih pogojih? Ali smo lahko zadovoljni z doseženimi rezultati na področju družbene proizvodnosti? Ali so v naših gospodarskih organizacijah še neizkoriščene rezerve in kakšne so?

Zaradi boljše tehnične opremljenosti in delovnih sl-

ugotovimo, da so v družbenih odnosih socialistične Jugoslavije vsi potrebni pogoji za dvig storilnosti na znatno višjo raven, in sicer ob določenih investicijskih, samoiniciativni udeležbi neposrednih proizvajalcev.

Pri tem naj omenim, da bo prihodnje tempo naraščanja družbene produktivnosti pri nas lahko znatno hitrejši, kot je tisti, ki ga zdaj dosegajo gospodarsko bolj razvite dežele, in sicer tako zaradi ugodnejših družbenih pogojev za proizvodnjo kakor tudi zaradi

S sprejema na zemunskem letališču sindikalnih delegacij Indije, Japonske, Libanona, Sirije, Cejlona, Grčije in Družbene arabske republike, ki prisostvujejo IV. kongresu Zveze sindikatov Jugoslavije

da ter vplivajo na takšno sorazmerno delitev znotraj gospodarskih podjetij, da bo zagotovljen podjetju tudi nadaljnji razvoj in hkrati ustrezno naraščanje osebne potrebnosti. Sindikat naj dajejo pobudo za takšno uporabo sredstev iz skladov in za takšen razvoj podjetja, da bo v skladu z dohodki in storilnostjo, ker tak razvoj neposredno vpliva na življenjsko raven delavcev v gospodarskih organizacijah. Na ta način bodo sindikati vplivali na delovne kolektive, da bodo skrbeli za čim racionalnejšo in rentabilno proizvodnjo ter se borili proti drobljenju proizvodnje, katere proizvodni stroški so sorazmerno zelo visoki.

V pogojih delavskega samoupravljanja je takšna delovna sindikatov v neposredno korist samih delavcev, ker na pačna gospodarska usmeritev slej ko prej pripelje do sabskega izkoriščanja zmogljivosti, do manjše storilnosti in do nižjih zasluzkov delavcev.

Posamezni pojavi, ki nakazujejo nasprotja med splošnim in individualnim interesi (graditev podjetja iz lokalnih sredstev, ki s staljša splošnih jugoslovanskih interesov ni upravičena, ali razvijanje neracionalne, v bistvu obrtne proizvodnje v posameznih podjetjih i. pod.) prav tako zahtevajo intervencijo sindikatov. Kolikor se namreč v posameznih podjetjih širi proizvodnja ne glede na to, ali ima perspektivo, da se razvije v sodobno industrijsko proizvodnjo, je razumljivo, da bodo navsezadnje utrpeli

velikih rezerv, ki jih pri nas še imamo v produktivnosti dela. Z izpolnjevanjem sistema delitve dohodka v podjetjih, oziroma s krepitvijo materialne stimulacije neposrednih proizvajalcev - o tem bom kasneje posebej govoril - bomo rešili enega izmed osnovnih problemov, od katerih je odvisna večja storilnost. Neposrednejša materialna stimulacija pa ne bo delovala samo na produktivnejše delo in na večjo prizadevanost delavcev, marveč bo pozitivno vplivala tudi na rešitev vrste drugih problemov, od katerih je odvisna raven storilnosti, kot boljša organizacija proizvodnega procesa, izpopolnjevanje tehnoloških procesov, boljše strokovna usposobljenosti i. pod.

Na naraščanje družbene produktivnosti dela bodo pozitivno vplivali tudi drugi ukrepi, za katerih izvedbo imamo v konkretnih okoliščinah vse potrebne pogoje. Skladneje povezovanje posameznih obratov, odstranjevanje ozkih grl v proizvodnji, močnejša orientacija k ceneni rekonstrukciji itd., ustvarjajo ustrezne materialne pogoje tudi za hitrejšo naraščanje storilnosti. Pri tem je posebnega pomena razvijanje proizvodnih in drugih kooperacij, specializacija in v zvezi z njo prehod na množično serijsko proizvodnjo. Industrijska proizvodnja v sodobnem svetu dobiva zaradi skrbi za večjo produktivnost in za večjo prihranek čedalje bolj značilno množično-serijsko proizvodnjo, ki jo omogočata specializacija in kooperacija. Naš industrijski razvoj (Nadaljevanje na 6. strani)

Svetozarja Vukmanovića na plenarnem zasedanju IV. kongresa ZSJ

seglj občutno izboljšanje, povečani smo razpone med kategorijami in upostavili objektivna merila za delitve med kvalifikacijami itd. Pri tem je bilo tudi nekaj težav in odpora, to pa je prihajalo do izraza v pojmovanju o »enaki želodci« in o »izenačevanju plač« v socializmu. Upoštevanje je treba, da takšno pojmovanje lahko hitreje premagamo na višji življenjski ravni in v pogojih, ko so razlike v zasluhkih dejansko razmerje med doseženimi proizvodnimi rezultati. Če bi delavci nazorneje spoznali, da so njihovi zasluhki odvisni od delovnega učinka vsakega posameznika in da je v podjetju mogoče dobiti boljše plačano mesto le z višjo kvalifikacijo in boljšo strokovnostjo, bi odstranili materialno osnovo takih pojavov.

Vse to zastavlja sindikatom nalogo, da vplivajo na izpopolnjevanje sistema nagrajevanja v naših podjetjih. Glede na sedanje stanje bi morale biti izboljšave naslednje: prvič, zasluhek bi vezali ne le na množino izdelanega blaga, marveč tudi na proizvodne stroške, kakovost, izkoriščanje in vzdrževanje sredstev za delo itd.; drugič, uveljaviti kompleksno nagrajevanje po delu, ki bo omogočilo, da bodo na določenem delovnem mestu v okviru vsega oddelka, obrata ali podjetja doseženi rezultati predeležni in konkretno vplivali

na zasluhke delavcev ter vodila k tehnici kadra. Dosedanje izkušnje pri nagrajevanju po enoti proizvoda ob delitvi v podjetja na gospodarske enote kažejo, da gre za prakso, ki je gospodarsko in družbeno povsem upravičena.

Pri tem je treba upoštevati, da pogosto spremembe norm in normativov negativno vplivajo na stimulatvost sistema nagrajevanja. Normative smemo spreminjati le takrat, kadar nastanejo v proizvodnem procesu večje spremembe ob uporabi nove mehanizacije, spričo večje racionalizacije proizvodnega procesa i. pod. Zasluhki posameznih delavcev in celotnih kolektivov v nespremenjenih pogojih morajo naraščati sorazmerno z večjo proizvodnjo in učinkom, doseženim s prizadevanostjo (z izjemo podjetij, kjer storilnost občutno ostaja za zasluhki, o čemer sem že poprej govoril), medtem ko zasluhki pri spremenjenih proizvodnih procesih, zlasti kadar se delovni učinek poveča s prenesnim delom (povečanje mehanizacije, nakup novih strojev i. pod.), ne morejo več rasti sorazmerno z večjo storilnostjo, ker naraščanje storilnosti v tem primeru ni več izključni rezultat večje prizadevanosti in sposobnosti delavcev.

V pogojih, ko delovni kolektivi samostojno odločajo o delitvi sredstev, ki jim ostanejo na raz-

polojo, mora biti tarifna politika načeloma zadeva delavcev samih. Družbena intervencija in tudi vpliv sindikalnih vodstev se pri tem načeloma omejujejo na splošno globalno vsklajanje tarifnih odnosov, na posredovanje osnovne orientacije, na oblikovanje družbenih meril in kriterijev v gospodarskih organizacijah in delovnih kolektivih. Vloga sindikalnih podružnic v podjetjih pa narašča, ker morajo vplivati na zagotovitev čim realnejših in čim stimulatvnejših odnosov med tarifnimi postavkami, delavskim svetom pomagati pri določanju razponov med posameznimi zasluhki, odstranjevanju težnje po prevelikih ali premajhnih razlikah med tarifnimi postavkami in prejemki sploh, odstranjevanju pojave privilegijev pri določanju delovnih mest ter pri sprejemanju na delo in pri odpuščanju, pri določanju tarifnih postavk, norm, premij itd.

S takim delom bodo sindikati najuspešneje vplivali na stimulacijo delavcev in na naraščanje zasluhkov, na upostavljanje zdravljnih in gospodarsko bolj upravičenih proizvodnih odnosov, na razvoj notranje demokratičnosti v podjetjih, na razvoj proizvodnje in storilnosti, na razvoj podjetja kot celote in na zagotavljanje sredstev za razne potrebe družbenega in življenjskega standarda.

sicer ne le zaradi tega, ker gre tudi tu za vprašanja, ki so neposredno povezana z življenjsko ravni državljanov, marveč tudi zato, ker z razširjenostjo uslužnostnih zmogljivosti lahko učinkovito rešujemo problem zaposlovanja nove delovne sile.

S poprej omenjenimi ukrepi za ustalitev cen potrošnega blaga in uslug lahko občutno odstranimozliko, ki so zdaj med nominalnimi in realnimi zasluhki delavcev, oziroma upostavimo tisto najmo medsebojno odvisnost med doseženo produktivnostjo in realnimi prejemki delavcev.

In nazadnje, realni zasluhek delavca je odvisen tudi od tega, kako delovni kolektivi uporabijo sredstva iz skladov in kako v okviru komunne usmerjajo ta

sredstva podjetij in sredstva komunne, da bi dosegli skladno gibanje cen in realnih zasluhkov. Ne smemo pozabiti, da je mnoge probleme, ki vplivajo na višino realnih zasluhkov delavcev, mogoče uspešno reševati le z združenjem sredstev v skladih podjetij in ustreznih sredstev, ki jih imajo komunne.

Dosedanje izvajanje kaže, kako vplivajo razni činitelji na formiranje realnih zasluhkov delavcev. Osnovno načelo, ki ga je treba sprejeti pri formiranju realnih zasluhkov v vseh dejavnostih, ki sem jih omenil poprej, je v tem, da je naraščanje realnih zasluhkov odvisno od naraščanja storilnosti. Če pa cen ni mogoče ustaliti, oziroma če pride do nesorazmerja med realnimi zasluhki in storilnostjo,

bi lahko to neskladnost odstranili z ustreznimi blagovnimi rezervami. S temi rezervami (lahko federaciji in komunah) bi lahko posegali na trg, da bi omejevali naraščanje življenjskih stroškov. Na ta način bi vplivali na medsebojno odvisnost med storilnostjo in realnimi zasluhki delavcev, pri čemer bi uporabili zvezne blagovne rezerve v primeru, če bi ne bilo več splošnega gospodarskega ravnotežja, medtem ko bi te rezerve uporabljali v komunah za preprečevanje morebitnih skokov cen nekaterih potrošnih dobrin in storitev, katerih cene se formirajo v komunah. Za formiranje teh blagovnih rezerv, zlasti pa za njihovo uporabo bi se morale zavzemati tudi ustrezne sindikalne organizacije.

jo organom delavskega samoupravljanja pri kar najboljši porazdelitvi sredstev podjetij na sklade za gospodarski razvoj in na sklade za razvoj standarda, pri uporabi sredstev, namenjenih za standard, in pri aktivnem prizadevanju za sestavo politike raznih komunalnih skladov. Sindikat naj razen tega skrbno spremlja gibanje potrošnje teh skladov, pravočasno signalizira ustreznim samoupravnim organom morebitne odmike in se bori za odstranitev pomanjkljivosti, za koordinacijo in za enotno politiko na področju komunalnih družbenih skupnosti ter predlaga združevanje sredstev, če je na ta način mogoče doseči s stališča delavskega standarda najboljše rezultate.

Poudariti je treba, da proces graditve naše komunale družbene ureditve se ni zaključil in da lahko sindikati precej pomagajo pri ugotavljanju in odstranjevanju raznih pomanjkljivosti, ki so se kazale kdaj pa kdaj v naši dosedajni praksi. Bili so namreč primeri, ko so se posamezni delovni kolektivi preveč zapirali v poslovanje svojega podjetja, kar je pogosto vodilo do tega, da delavci niso mogli zadovoljivo vplivati na politiko komun na določenem področju. Bili so tudi primeri, da so posamezne komunne ubirale politiko, ki se je nanašala na najhujše komunale probleme, pri tem pa niso dovolj upoštevali potreb in problemov posameznih gospodarskih organizacij na svojem ozemlju, katerih rešitev bi znatno pripomogla k povečanju dohodka in družbene produktivnosti dela. Dalje smo ugotovili, da v minulem obdobju nismo zadovoljivo izkoristili možnosti za medsebojno povezovanje in združevanje sredstev, ki so jih na področju krajevnih družbenih skupnosti uporabljali za potrebe standarda (skladi skupne potrošnje ter gospodarski in negospodarski skladi v komunah). Zato je velikega pomena, da v komunah dosežemo v prihodnjih letih boljše medsebojno sodelovanje in da se bodo ustreznim samoupravnim organom povzpeli, ker bo politika komunalnih družbenih skupnosti le na ta način mogla ustrezati potrebam standarda prebivalstva in potrebam gospodarskega razvoja na določenem področju.

NEKATERI PROBLEMI DRUŽBENEGA STANDARDA

Življenjske razmere delavcev, kakor je znano, niso odvisne le od realnih zasluhkov, marveč tudi od pogojev na področju družbenega standarda. Ker je ta problematika zelo obsežna, se bom na tem mestu omejil le na nekatere vprašanih s tega področja, o pogojih stanovanja v mestih in industrijskih središčih pa bom gledel na pomembnost tega vprašanja v naših konkretnih razmerah govoril na posebnem mestu.

V vsakdanjem življenju se srečujejo delovni ljudje z mnogimi problemi, ki so povezani z njihovimi življenjskimi razmerami in katerih uspešno reševanje je pogoj za posebne družbene službe in ustanove. Mislim predvsem na ustanove, ki varujejo otroke zaposlenih staršev, na vprašanja prehrane in preskrbe družin, na razbremenitev številnih gospodinjstev del itd. Ti problemi, s katerimi imamo opraviti v naših mestih in industrijskih središčih, seveda niso specifično naša vprašanja. V vsaki državi, ki je šla all gre skoz proces intenzivnega gospodarskega razvoja, nastopajo ti problemi kot stranski pojav nagle urbanizacije, graditve novih industrijskih središč in naselij, predvsem pa kot posledica tedaj še širkega vključevanja žensk v proizvodnjo, kar zahteva sodobnejši način gospodinjstva in vsakdanje zadovoljevanje potreb delovnih ljudi. Zato poznamo problem modernizacije gospodinjstva v vseh razvitih deželah, rešujejo pa ga na različne načine, in sicer odvisno od družbeno-ekonomskih pogojev ter od gospodarskih možnosti gospodinjstev.

V deželi s socialistično družbeno ureditvijo procesa modernizacije gospodinjstev ne moremo prepustiti izključni skrbi posameznih družin. Zaradi pomena tega vprašanja za osebnostno življenje državljanov, za nadaljnjo rast družbene proizvodnosti in predvsem za dejansko družbeno-politično afirmacijo ženske ter za nadaljnjo krepitve in razvijanje socialističnih odnosov postaja reševanje teh problemov splošna družbena naloga. Pri tem je treba poudariti, da pri nas družbena akcija na tem področju ne gre v smeri negiranja družine in družinskega življenja oziroma etaticizacije, marveč nasprotno temelji na družini, na njeni krepitvi in na bogatitvi družinskega življenja. Stanovanske skupnosti pa so specifična oblika družbenega samoupravljanja, ki povezuje in združuje individualne družine in družbene činitele v reševanju teh pomembnih problemov. Zlasti je treba poudariti široke možnosti, ki jih zagotavlja stanovanska skupnost in iskanju novih, praktičnih in bolj dostopnih rešitev posameznih vprašanj, kar dejansko pomeni racionalnejšo uporabo sredstev in odpiranje jasnejših perspektiv za njihovo hitrejšo in uspešnejše reševanje v prihodnje. V tem so tudi pomembne naloge sindikatov v zvezi z vprašanji in problemi stanovanskih skupnosti ter z boljšimi življenjskimi pogoji naših delovnih ljudi.

Čeprav so stanovanske skupnosti prehodile šele začetno obdobje svojega razvoja, se v praksi že kažejo nekateri problemi, ki je nanje treba opozoriti. Dejstvo je, da ni bilo dovolj čutili vpliva sindikalnih organizacij in organov delavskega samoupravljanja na delovanje stanovanskih skupnosti. Težnja, da bi vsa življenjska vprašanja urejali samo v okviru podjetja, nezadostno razumevanje težav in problemov zaposlenih žensk — te je v veliki meri mogoče rešiti le v stanovanskih skupnostih — premalo vztrajen boj proti zastarali miselnosti in ozkemu pojmovanju so nedvomno življaja, ki jih vrsta naših delovnih kolektivov še ni premagala. Takšni pojavi so tudi posledica tega, ker se sindikalna organizacija ni dovolj trudila, da bi jih odstranila. Vse to je pri pomembno k temu, da pogosto ni bilo tiste potrebne in mozne materialne podpore, ki bi jo lahko gospodarske organizacije zagotovile stanovanski skupnosti.

Hkrati je treba opozoriti tudi na pojave administrativnega sčepanja nekaterih stanovanskih skupnosti in v celotnem posameznih skupinah, v njih brez

širše udeležbe državljanov in brez proučevanja njihovih potreb in seveda tudi gospodarskih možnosti. Sleherno umetno in forsirano reševanje teh problemov — če za to ni materialnih in drugih pogojev — praviloma pripelje do tega, da lahko izkoristita usluge servisa in drugih ustanov v okviru stanovanskih skupnosti le ožji krog gospodinjstev, oziroma da dobršnemu delu delovnih ljudi te storitve niso dostopne. Pri tem je treba povedati, da so znane možnosti za nižje cene storitev, ki jih zagotavljajo servisi gospodinjstvom. Te možnosti izhajajo predvsem iz pomoči, ki jo lahko skupnost, komunna in podjetje zagotovijo stanovanski skupnosti (servis ne plačuje vseh družbenih prispevkov, zagotovi mu je treba čim sodobnejšo opremo, oprostiti ga plačevanja anuitet itd.). Razen tega je treba storiti ukrepe tudi za to, da bo čim širši krog delovnih ljudi uporabljal storitve teh servisov, hkrati pa premagovati zastarela pojmovanja v tem pogledu in pod.

Z ustanovitvijo stanovanskih skupnosti kot nove oblike družbenega samoupravljanja državljanov in s številnimi servisi za pomoč gospodinjstvom smo ustvarili šiře možnosti za popolnejše zadovoljevanje raznih potreb delovnih ljudi v okviru naših komunalnih skupnosti. Če bomo odstranjevali še škodljive pojave, o katerih sem govoril poprej, bomo nadalje razvijali in še bolj razširili to pomembno obliko družbenega samoupravljanja v naših pogojih.

Poprej smo omenili, da je življenjska raven delovnih ljudi odvisna od tega, kako bomo uporabili zelo pomembna družbena sredstva, s katerimi razpolagajo naše komunale skupnosti (proračuni, skladi itd.). Posebnega pomena za življenje državljanov je pri tem investicijska politika posameznih komun. Kadar govorimo o vlogah znotraj komunne, ne moremo pozabiti z določenim »receptom«. Nasprotno, izogibati se je treba sleherne šablonne in posploševanja, ker morajo konkretne razmere določati tudi politiko komunne na področju investicijskih in drugih vlog. Vendar lahko damo nekaj najbolj splošnih priporočil. Na področju gospodarskih investicij mora komunna usmerjati svoja sredstva predvsem v tiste vloge, ki naj omogočijo razvoj in razširitev kapacitet gospodarskih področij, katerih dejavnost je neposredno povezana s standardom. V tem pogledu so zlasti pomembne vloge v pospeševanje kmetijstva, v graditve objektov trgovine, gostinstva, obrti, komunalnih in drugih podobnih kapacitet, ker s tem lahko odstranimo tudi tisti skok cen, o katerih smo že govorili. Pri nižji manj pomembne niso vloge v negospodarsko dejavnost, saj gre tu v glavnem za graditve objektov na stanovansko-komunalnem področju, v šolstvu, zdravstvu in pod.

V zvezi s formiranjem sredstev posameznih skladov v komunah (proračunskih, investicijskih, stanovanskih itd.) kakor pri uporabi sredstev teh skladov je treba hkrati opozoriti tudi na določene probleme na tem področju. Kakor je znano, sestavljajo pretežno del materialne osnove komunalnih skupnosti med seboj neodvisni in nepovezani skladi z ob zgoraj predpisanim načinom formiranja in uporabe sredstev. Vsekar bo šel vzporedno s krepitvijo družbene kontrole nad uporabo teh sredstev tudi proces ustvarjanja bolj homogene in bolj enotne materialne osnove komunalnih skupnosti, kar bo omogočilo vsaki komunah, da bo preliča sredstva iz enega gospodarskega sklada v drugega, seveda glede na potrebe gospodarskega razvoja in standarda svojih državljanov. Na ta način bodo ta pomembna družbena sredstva še racionalnejše izkoriščena v skladu s konkretnimi pogoji in s potrebami posameznih komun.

Kadar govorimo o formiranju sredstev, je treba povedati, da se v naših pogojih v določenem obsegu prelivajo sredstva iz osebnih dohodkov državljanov in tudi iz drugih družbenih skladov za potrebe širšega standarda delovnih ljudi (za graditve stanovanj, šol, bolnišnic, raznih komunalnih objektov itd.), kar

neposredno vpliva tako na življenjsko raven delavcev kakor tudi na gospodarski razvoj komunne. Kolikšen del osebnih dohodkov je treba dajati za proračunske in razne druge potrebe družbenega standarda? Čeprav je odgovor na to vprašanje odvisen od konkretnih pogojev v vsaki komunah, bi si morali prizadevati, da bi bilo to prelivanje osebnih dohodkov v proračun in druge sklade odvisno od potreb državljanov za zagotovitev njihovega standarda v širšem smislu. Zato je znotraj komun potreben tudi boj sindikatov (sindikalnih svetov) za takšno konkretno delitev med osebnimi in druge oblike družbene potrošnje, da bi bilo najbolj v skladu z neposrednimi potrebami delavca in državljanu na določenem področju.

Kadar govorimo o zadovoljevanju potreb v zvezi s standardom delovnih ljudi, je treba poudariti, da bomo mnoge probleme s tega področja lahko uspešno rešili le z združevanjem sredstev sklada skupne potrošnje in ustreznih skladov komunalnih skupnosti. Ne smemo pozabiti, da so v skladih skupne potrošnje, s katerimi razpolagajo delovni kolektivi, pogosto zelo pomembna družbena sredstva in da je od njihove pametne uporabe v mnogih odvisen tudi standard delavcev. Naloga sindikatov je v tem, da pomagajo

STANOVANSKE RAZMERE V MESTIH

V naših sedanjih pogojih so osnovni problemi stanovanskega vprašanja v mestih in glavnem naselju: prvič, dosežanje tempo graditve stanovanj ne zadovoljuje nenadno rastočih potreb v mestu in industrijskih središčih, zato nam kar naprej primanjkuje stanovanj; drugič, celotne sredstev za graditve stanovanj iz skladov za stanovansko graditve in razdeljevanje zgrajenih stanovanj pogosto povzročata upravičene očitke delovnih ljudi v podjetjih tako glede kriterijev za pridobivanje kreditov iz stanovanskih skladov kakor tudi zaradi pogostih nepravilnosti pri dodeljevanju stanovanj; tretjič, čeprav je dalo formiranje hišnih svetov kot organov družbenega upravljanja postopaj družbene lastnine v minulem obdobju zelo pomembne rezultate, je treba omeniti tudi nekatere negativne težnje in pojave, predvsem pomanjkljivo skrb za ohranitev in racionalno uporabo te družbene lastnine.

Ker so stanovanske razmere eden izmed osnovnih elementov standarda in ker nereseni problemi na tem področju nujno povzročajo kritiko in nerazpoloženje, je treba razpravljati o vseh teh vprašanih in hkrati določiti naloge sindikatov na tem področju.

Vzroki dosedanjega zaostajanja v stanovanski graditvi so v naši intenzivni industrializaciji in v razvoju dežele iz gospodarske zaostalosti, kar bo v prihodnje še vedno zahtevalo pomembne vloge v aktivizacijo našega gospodarskega potenciala. Pri merjavanja naše dežele z gospodarsko najbolj razvitimi deželami kaže, da so vse te dežele v obdobju intenzivne gospodarske graditve določale sorazmerno manj sredstev za stanovansko graditve, kakor to dela naša dežela v sedanjih pogojih. Pospešena industrializacija je vplivala tudi na naglo naraščanje številne prebivalstva v mestih in industrijskih središčih, kar je še bolj zaostroilo stanovanske probleme. Čeprav se v sedanjih pogojih hitrejša graditve stanovanj ne pojavlja več kot samo socialni problem (izboljšanje življenjskih razmer delovnih ljudi), marveč tudi kot problem, od katerega rešitve je odvisen nadaljnji razvoj gospodarstva in storilnosti ter nadaljnji razvoj procesa oblikovanja sodobnega delavskega razreda (z njegovim tedaj hitrejšim reševanjem ob navezanosti na vas), zdaj vendar ni mogoče zahtevati niti najti družbenega opravila za večje določanje sredstev nacionalnega dohodka za graditve stanovanj. Ta zaključek se vsiljuje zato, ker bi sleherno nadaljnje povečanje prispevka iz dohodkov za potrebe stanovanske graditve objektivno zadrž-

valo nadaljnji gospodarski razvoj, ker bi morali zaradi tega zmanjšati nekatere družbene izdatke (predvsem gospodarske investicije), kar bi nujno zadržalo tempo naraščanja vseh oblik družbene potrošnje in tudi potrošnje v korist razširitve stanovanskega prostora.

Ce upošteavamo našeta dejstva, nastane vprašanje, kje so v naših pogojih možnosti za obsežnejšo stanovansko graditve. Sredstva za pomembnejšo razširitev sedanjega stanovanskega prostora je mogoče zagotoviti predvsem z večjim narodnim dohodkom, ker vsako povečanje družbene proizvodnje ustvarja možnosti za popolnejše zadovoljevanje vseh potreb, tudi potreb po novih stanovanjih. Kadar govorimo o povečanju družbene proizvodnje in narodnega dohodka, seveda ne mislimo samo na dodatna sredstva, ki jih na ta način lahko zagotovimo za graditve stanovanj, marveč tudi na večjo proizvodnjo raznih proizvodov, ki so nujno potrebni elementi za graditve stanovanskega prostora (gradbeni material, razširitev gradbenih kapacitet, posebej pa kapacitet gradbenega obrtništva i. pd.).

Močnejše vlaganje sredstev v obliki stanovanskega združništva je prav tako ena izmed možnosti, ki jih ne gre podcenjevati, kadar govorimo o stanovanski graditvi v mestih in industrijskih središčih. Pri vlaganju individualnih sredstev so v sedanjih pogojih določene težave, ki jih ni mogoče odstraniti v krajšem časovnem obdobju (na primer problem nizkih najemnin), vendar je treba poudariti, da je tudi v sedanjih družbenih pogojih realna možnost za znatno večjo udeležbo stanovanskega združništva pri graditvi stanovanj. In nazadnje, ena najpomembnejših možnosti za naglo povečanje stanovanskih prostorov je pocenitev stanovanske graditve. Kakor je znano, stane zdaj dvojnoliko stanovanje dva ali tri milijone dinarjev, čeprav so realni pogoji, da bi bila ta cena znatno nižja. Lanske izkušnje nekaterih komun kažejo, da je gradbene stroške mogoče znižati tudi na polovico omenjene cene, kar pomeni, da bi s sredstvi — seveda če bi odklanjali graditve razkošnih in prevelikih stanovanj, razno pretrjavane urbanizacije, obrtniški način graditve i. pod. — ki jih zdaj določamo za potrebe stanovanske graditve, lahko sezidali dvakrat več stanovanj. Ta orientacija bi vsakokor dala še boljše rezultate, če bi obstajala večja in neposrednejša stimulacija delovnih kolektivov gradbenih podjetij za varčevanje z materialom in zniževanje gradbenih stroškov, (Nadaljevanje na 8. strani)

Življenjski in delovni pogoji delavcev

Spremembe v družbenih odnosih so izoblikovale tudi novo vlogo sindikatov glede na življenjske razmere delavcev. V pogojih decentralizacije gospodarskega upravljanja so namreč življenjske razmere odvisne od več činiteljev. Prvič, eden bistvenih elementov, od katerih so odvisne življenjske razmere delavcev, je višina nominalnih zasluhkov, ki se v naših pogojih oblikuje na ravni podjetja, in sicer na samostojnem odločanju delovnega kolektiva o delitvi razpoložljivih sredstev na zasluhke in na sklade podjetja. Drugič, celotno gospodarsko gibanje in odnosi v delitvi narodnega dohodka na posamezne oblike potrošnje (na investicijsko, splošno in osebno potrošnjo) prav tako vplivajo na življenjske pogoje delavcev, ker je ta delitev dejansko delitev blaga ter proizvodnih in drugih storitev (vsaka sprememba v obsegu in strukturi skupne materialne proizvodnje kakor tudi v njeni delitvi neposredno vpliva na enega izmed osnovnih udeležencev delitve). Tretjič, življenjski pogoji so odvisni tudi od gospodarske in družbene dejavnosti v vsaki posamezni komunah. Proces formiranja enotnega trga v naših konkretnih pogojih še ni prišel do tiste stopnje, ko bi zagotovili odstranitev velikih razlik v cenah pri določenih kmetijsko-živiljskih proizvodih in storitvah med posameznimi komunami. Po drugi strani so

razlike tudi med drugimi elementi, ki vplivajo na dokončno oblikovanje življenjskih pogojev delavcev v posameznih komunah. Na vse to, na višino cen kmetijsko-živiljskih proizvodov in storitev oziroma na posredovanje raznih drugih storitev delovnemu človeku lahko občutno vplivajo komunale skupnosti. Četrta, tudi politika delitve skladov, ki jo samostojno določajo naši delovni kolektivi (na sklade za nadaljnji razvoj podjetja in na sklade za skupno potrošnjo) je eden izmed činiteljev, ki vplivajo na življenjske pogoje in stabilizacijo realnih zasluhkov delavcev. Če bodo namreč določena večja sredstva za sklade skupne potrošnje, zlasti če bo uporaba teh sredstev namenjena razvoju tistih dejavnosti, ki prispevajo k ustalitvi cen potrošnega blaga in storitev, bo to vplivalo tudi na življenjsko raven delavcev. Seveda bodo rezultati v tem pogledu mnogo izrazitejši, če bodo podjetja združevala sredstva iz teh skladov z ustreznimi skladni komun za razvoj tistih dejavnosti, ki največ pripomorejo k izboljšanju življenjskih razmer delavcev.

Tako spremenjeni družbeni pogoji so seveda postavili na novo osnovo tudi vlogo sindikalnih organizacij v vseh vprašanih, ki se nanašajo na oblikovanje življenjskih razmer delavcev, zlasti pa na realne zasluhke delovnih ljudi.

OBLIKOVANJE REALNIH ZASLUHKOV

Ni dvoma, da je življenjska raven delavskega razreda odvisna predvsem od višine realnega zasluhka, ne pa prvenstveno od nominalnega zasluhka. Čeprav višina nominalnega zasluhka vpliva na življenjske razmere in zadovoljevanje osebnih potreb, morajo sindikati paziti predvsem na realno vrednost zasluhkov in plač. Težnje po večjih nominalnih zasluhkih, ki jih ne spremlja večja storilnost, lahko povzročijo določene motnje v blagovnih in denarnih skladih, to pa nujno neugodno vpliva na kupno moč delavskega razreda. Čeprav mora gospodarstvo kot celota imeti ustrezne zaloge, da prepreči zviševanje cen v primeru hitrejšega naraščanja nominalnih zasluhkov, se morajo sindikati s svoje strani boriti za stalnost realnih zasluhkov, in sicer znotraj delovnih kolektivov za čim skladnejše razmerje med nominalnimi zasluhki in doseženo storilnostjo.

Ce je realni zasluhek delavca v naših pogojih nadalje odvisen tudi od gospodarstva kot celote in od odnosov v osnovni delitvi narodnega dohodka, lahko tudi tu ugotovimo vlogo sindikalnih organizacij. Sindikati morajo spremljati in analizirati splošno gospodarsko gibanje, zlasti pa delitve narodnega dohodka na investicijsko, osebno in splošno potrošnjo, ker bi nastopile hkrati z motnjami v gospodarskem gibanju tudi motnje v globalni delitvi (na primer presrzanje investicijske ali splošne potrošnje), pri tem pa bi bili nujno in nevarnosti tudi realni zasluhki delavcev. V naših pogojih pušča družbeni plan centralnim gospodarskim organom potrebna sredstva, da lahko intervencirajo v korist osebne potrošnje prebivalstva, kolikor bi motnje na trgu ogrožale realne zasluhke delavcev.

V naših družbenih pogojih — bo sem omenil že poprej — je

Kakšni so ti ukrepi in kako jih je treba izvajati v okviru komunne?

S sredstvi iz svojih investicijskih skladov lahko komunna znatno vpliva na večjo proizvodnjo tistih predmetov, katerih cene naraščajo, predvsem na pospeševanje kmetijstva v okolici velikih potrošnih središč (da bi delovnim ljudem zagotovili čim ugodnejšo preskrbo). Pomembni ukrepi, ki prispevajo k reševanju teh problemov, so v zvezi s pocenitvijo dovoza teh proizvodnih rešitev posameznih vprašanj, z graditvijo cest, z nakupom prometnih vozil ipd. Napori za večja skladišča, za prepratalne kapacitete itd. so prav tako eden izmed ukrepov, ki lahko zagotovijo rednejšo in enakomernejšo preskrbo delovnih ljudi z različnimi kmetijsko-živiljskimi proizvodi vse leto.

Ker je zaradi nezadostno razvitega kmetijstva še vedno objektivna možnost za zviševanje cen živil (posledica tega pa je lahko delitev sredstev med vaske in mestno prebivalstvo v škodo zadnjega), so vsekar pomembni tudi drugi ukrepi, ki lahko zagotovijo čim cenejšo prehrano mestnega prebivalstva. Graditve cenениh restavracij družbene prehrane v mestih in industrijskih središčih — te restavracije bi imele položaj skupnočinjstva — topli in poceni obroki za delavce v podjetjih, odpiranje čim večjega števila počitniških domov za delovne kolektive — ti domovi ne bi bili organizirani na komercialni osnovi — vse to lahko zelo pozitivno vpliva na boljše življenjske razmere delovnih ljudi. Nekatero komunno so v minulih dveh letih dosegle pomembne uspehe tudi na tem področju, v prihodnje pa so zagotovljeni vsi pogoji, da bodo ti rezultati še izrazitejši.

V mnogih mestih se že zdavnaj tudi pomanjkanje zmogljivosti za obrtniške, komunale in podobne usluqe, spričo česar ne- nehotno naraščajo cene tem uslugam, kar občutno bremeni proračune delavskih skupin. Izohod iz tega položaja lahko iščemo le v razširitvi teh kapacitet, in

Referat predsednika Centralnega sveta ZSJ Svetozarja Vukmanovića

(Nadaljevanje s 7. strani)
Širšo uporabo novega gradiva, še širšo uporabo racionalizacije itd. Sindikalne organizacije naj vse to upoštevajo in naj dajejo pobudo za graditev cenejših stanovanj. Boj za čim cenejšo stanovanjsko graditve je zdaj vsakomur naš najboljši prispevek k reševanju stanovanjskih problemov v okviru sedanjih materialnih možnosti.

Rešitev stanovanjskega problema ni odvisna samo od višine sredstev in njihove uporabe, marveč tudi od podeljevanja kreditov za gradnjo in od zgrajenih stanovanj. Razni pojavi na tem področju so bili pogosto povod uporabne kritike delovnih kolektivov in posameznikov. Za kakšne nepravilnosti gre in kje so njihovi vzroki?

Za nabele, da je treba podeljevati sredstva iz stanovanjskega sklada podjetjem in ustanovam v skladu z mobilizacijo sredstev investitorjev in ne glede na dejanske potrebe podjetij ali ustanov po stanovanjih, spravlja posamezne investitorje v težaven položaj, ker nimajo sredstev, potrebnih za udeležbo. To pomeni, da bi morali iz sistema delitve sredstev iz sklada za graditev stanovanj odstraniti sedanje pomanjkljivosti in dati možnost, da bi s sredstvi za stanovanjsko graditve zadovoljili najnujnejše potrebe posameznih delovnih kolektivov.

Pomanjkanje ustreznih družbenih kriterijev v posameznih podjetjih in ustanovah, kriterijev, po katerih bi delili zgrajena stanovanja, je med drugim eden glavnih vzrokov za negativne pojave pri podeljevanju stanovanj. To je treba upoštevati zlasti glede na to, ker se bo proces uspešnega gospodarskega razvoja in industrializacije nadaljeval tudi v prihodnjih letih, zato ne smemo misliti, da bomo stanovanjsko stisko odpravili kmalu na povsem zadovoljivo način.

Najvažnejši vzroki za pojave protekcije in birokratizma pri delitvi stanovanj so vsakomur materialne narave, se pravi, izvirajo iz pomanjkanja stanovanjskega prostora, iz premanjnih sredstev in iz tega, ker zaradi nizkih najemnin ni mogoče deliti stanovanj po ekonomski poti. Delavske vzroke za pojave protekcije in birokratizma v dodeljevanju stanovanj bi mogoče odstraniti šele v daljšem časovnem obdobju. Z zdaj se moramo proti tem pojavom boriti na ta način, da bomo v vsaki ustanovi ali podjetju izboljšali merila, po katerih bomo podeljevali stanovanja, in da bomo na temelju teh meril delili stanovanja po čimbolj demokratskem postopku, ki bo javen in pod nadzorom delovnih kolektivov. Šele v takih pogojih bo namreč mogoče uspešno odstraniti tiste škodljive ne-socialistične pojave, ki jih je bilo doslej pogosto opaziti v naši praksi.

V sedanjih pogojih nastaja tudi vprašanje nadaljnje krepitve

vloge hišnih svetov kot organa družbenega upravljanja. Nikjer se tako neposredno ne skladajo interesi stanovalcev (za redno vzdrževanje stanovanjskih prostorov) z interesi družbene skupnosti kot celote (za ohranitev te

Tuji delegati na IV. kongresu Zveze sindikatov Jugoslavije v Beogradu

družbene lastnine), kar nakazuje potrebo po čim širši dejavnosti in odgovornosti hišnih svetov. Pri tem je treba opozoriti na določene težnje, ki se kot ostanki malomeščanske drobnolastniške stihije in miselnosti pojavljajo v posameznih hišnih svetih in se kažejo v obliki skrbi za samega sebe, ne pa tudi skrbi za druge. Prav na tem področju pa skrbi zase ne moremo ločiti od skrbi za druge, še manj pa postavljati eno proti drugi. Sindikalne organizacije imajo pomembno nalogo. V konkretni praksi naj razvijajo in utrjujejo zavest državljanov o nerazdružni povezanosti lastnih interesov, interesov svojih sostanovalcev in interesov vse družbene skupnosti.

Posebej je treba obravnavati problem samskih stanovanj. To vprašanje se v bistvu nanaša na problem stanovanj za mladino, ki prihaja v mesto v uk in zaposlitev. Ker so stanovanjske razmere mladincev po navadi manj ugodne kot razmere drugih kategorij delavcev, bo treba v prihodnjem obdobju posvetiti več skrbi graditvi samskih stanovanj.

Glede na pomen, ki ga imajo stanovanjski pogoji za delovno sposobnost, za družbeno veljavo in dokončno oblikovanje lika delavcev kot aktivnih borcev za nove, socialistične odnose, so velika pomena prizadevanja, vpliv in dejavnost sindikalnih organizacij v vseh teh vprašanjih.

daljnje naraščanje odstotka, ki ga določamo iz nacionalnega dohodka za socialno zavarovanje, zahtevalo ponovno razdelitev narodnega dohodka, kar bi vplivalo na znižanje življenjske ravni, na počasnejši gospodarski

razvoj in bi preprečilo razvoj produktivnosti dela. Cetrtič, v naši socialistični družbeni ureditvi je prišlo družbeno upravljanje do izraza tudi na področju socialne zaščite, ker smo dali vsa sredstva, ki jih določamo v narodnem dohodku za socialno zavarovanje, samim zavarovancem na razpolago in v upravljanje. S tem smo tako v materialnem pogledu kakor v pogledu družbenih odnosov zagotovili vse možnosti, da lahko naši delovni ljudje uveljavljajo pravice, ki jim jih daje zakon.

Navzlic vsemu temu so osnovni problemi na področju socialnega zavarovanja, zdravstvene zaščite in zaščite pri delu v nesorazmerju z velikimi sredstvi, ki jih dajemo za zdravstveno zaščito, in njeno neučinkovitostjo, med velikimi pravicami zavarovancev in težavami pri njihovi realizaciji, med nenehnim naraščanjem stroškov in pomanjkljivi stimulaciji za njihovo racionalnejšo uporabo, med nenehnim večanjem sredstev za varnost pri delu in še vedno visokim številom delovnih nezdov, v praksi se kažejo tudi številni problemi v delovanju službe socialnega zavarovanja in v uveljavljanju pravic do socialne in zdravstvene zaščite, problemi, ki povzročajo pri zavarovanih nerazpoloženje, kritiko in upravičene očitke.

Eden osnovnih problemov je neracionalno in neučinkovito trošenje sredstev. Delavski razred je nedvomno zelo zainteresiran za to, in sicer ne zaradi tega, ker gre za sredstva, ki konec koncev vplivajo na življenjsko raven, marveč tudi zato, ker sredstva pogosto niso pravilno uporabljena, ker usluge niso v skladu z njimi, in pa zato, ker imajo zavarovanci večjih neposredno škodo. To zlasti kaže naraščanje stroškov za zdravstveno zaščito, cena bolniških in ambulantnih uslug, cena zdravil itd.

Nastane vprašanje, ali bi s materialno zainteresiranostjo podjetij in posameznikov lahko zmanjšali izdatke za zdravstveno zaščito. Po vsem soodse dosežanja stimulacija podjetij, da bi zmanjšala odstotek izostankov z dela zaradi bolezni, ni bila niti zadovoljiva niti ni dala primerljivih rezultatov. To pa nikakor ne pomeni, da ne bi iskali načina, kako bi podjetja neposredno in v večjem obsegu spodbujali k temu, da bi preprečevala nezgode pri delu in izboljševala zdravstvene razmere. Hkrati nastaja tudi problem materialne zainteresiranosti komunike za napredek zdravstvenih ustanov in preventivne zaščite prebivalstva. Gre za to, da podjetje in komuna materialno zainteresiramo za učinkovitejšo zdravstveno službo, za razvijanje preventivne, in sicer ne le zato, ker je to najbolj učinkovita, marveč tudi zaradi tega, ker je to najbolj humana oblika zdravstvene zaščite delovnih ljudi.

S tem je najtesneje povezano tudi vprašanje, ali je mogoče doseči individualno zainteresiranost za manjše izdatke socialnega zavarovanja. Popolno zavarovanje s skupnimi sredstvi namreč narekuje potrebo po določenih administrativnih omejitvah in prihaja v protislovje z razširjivjo demokratičnih pravic zavarovancev. Čeprav je verjetno, da bi se udeležbo zavarovancev pri izdatkih, na primer za zdravila ali za zdravniške preglede, znižali stroški socialnega zavarovanja, bi lahko posploševanje tega načela sprožilo vrsto neugodnih posledic za zdravje in življenjsko raven delavcev in njihovih družin. Zato morebitno iskanje rešitev v tej

smeri ne more biti neodvisno od politike večanja realnih zaslužkov ter od vrste materialnih in družbenih pogojev, ki se prepletajo v vsem tem.

Na splošno moramo reči, da je razpisniški odnos premalo za-

izmu, pa tudi s spremembami v sistemu finansiranja. Za politike večanja realnih zaslužkov ter od vrste materialnih in družbenih pogojev, ki se prepletajo v vsem tem. Na splošno moramo reči, da je razpisniški odnos premalo za-

vednih in nediscipliniranih zavarovancev, zlasti novih delavcev z vasi do sredstev socialne in zdravstvene zaščite, oziroma neupravičeno izkoriščanje prednosti socialnega zavarovanja eden izmed resnih pojavov, ki jih je treba vztrajno odstranjevati tako z idejno-političnim kakor z vzgojnim bojem proti pomanjkljivi zavestnosti in ego-

izmu, pa tudi s spremembami v sistemu finansiranja. Za politike večanja realnih zaslužkov ter od vrste materialnih in družbenih pogojev, ki se prepletajo v vsem tem.

Na splošno se problem humanizma pri uveljavljanju socialne zaščite kaže v najrazličnejših oblikah. Čeprav so se v minulnem obdobju izboljšali pogoji za uveljavljanje pravic, kaže vsakdanja praksa, da je še mnogo pojavov birokratskega in formalističnega odnosa do zavarovan-

IDEJNO-POLITIČNO IN GOSPODARSKO IZOBRAŽEVANJE IN VZGOJA

Potreba po ideološko-političnem delu so pogojene z dejstvom, da je družbena zavest zlasti v naših pogojih pomemben činiteelj in globalna sila vsega razvoja. Zahteva po intenzivnem idejnem delu izhaja iz nenehnih globokih sprememb v naši družbeni strukturi, od sprememb, ki se nanašajo na ves delavski razred in ga postavljajo v nove pogoje. Demokracizacija družbene ureditve zahteva vsestransko razumevanje nadaljnega razvoja ter globlje pojmovanja socialistične perspektive, družbenega gibanja in družbenih zakonitosti. Zaradi strukture našega delavskega razreda, zaradi spopada starega z novim, t. j. zaradi ljudi, ki so do večerj živeli v pogojih drobnolastniškega gospodarstva, danes pa naj bi imeli pri odločanju socialistične kriterije, nastopajo idejni problemi, ki zavzemajo obliko nepojmovanja celote, pa tudi egoizma, zapravljivega odnosa do družbene lastnine, primitivističnih pojmov o strokovnosti l. pod.

Zato pri nas ne zadostuje poznavanje osnovnih problemov znanstvenega socializma, socialistične teorije i. pod., niti praktično poljsnjevanje aktualnih in trenutnih nalog. Pogoj, v katerih živijo naši delovni ljudje, in družbena vloga, ki jo imajo, so nezdržljivi z ožkostjo, revščino in šablono tako glede programa in vsebine, kakor tudi oblik in metod ideološke vzgoje. Stvarna družbena aktivizacija zahteva množično idejno-vzgojno delo, svobodno izmenjavo mnenj, proučevanje aktualnih problemov in iskanje rešitev. Po programu Zveze komunistov, ki združuje osnovne postavke znanstvenega socializma, naše pogoje boja za socializem in smer bodoče družbene akcije je mogoče ne razviti idejno-politično delo, marveč ga tudi obogatiti z novimi problemi in idejami. Program ZKJ naj postane idejno orožje vsega našega delavskega razreda. To bo seveda mogoče le v primeru, če bomo ideje v programu najtesneje povezovali z aktualnimi gospodarskimi in družbenimi vprašanji. Jih dopolnili z vsakdanjimi problemi ter jih prilagodili pogojem

cev, kar povzroča kritiko in nezadovoljstvo posameznikov. Zapletenost postopka pri uveljavljanju posameznih pravic, kopičenje dokumentov in zdravniških spričeval, zavlačevanje ali protekcijsko sprejemanje sklepov, izgubljanje dokumentov in izguba časa pred okenci zavodov in zdravstvenih ustanov itd. so mnogo pogostejši pojavi, kot bi smeli biti, ti pojavi pa hudo prizadenejo zavarovance in hkrati pomenijo sto tisoče delovnih dni in verjetno milijarde dinarjev drugih stroškov in izgub.

Boljša zaščita in varnost pri delu bi zagotovili pomembne gospodarske rezultate, hkrati pa bi bili izraz humanega odnosa do človeka, dokaz odgovornosti človeka do človeka, ena bistvenih komponent socialističnega humanizma na delovnem mestu in v delovnih odnosih. Vskladiti moramo položaj človeka, ki neposredno upravlja podjetje, in njegovo varnost na delovnem mestu, kjer je še vedno opaziti neskladnost med samostojnostjo pri upravljanju podjetij in negotovostjo na delovnem mestu. Pri zaposlovanju invalidov mora prav tako priti do izraza odnos do človeka in skrb za njegovo ponovno vključitev v družbo, s tem da dajemo delovnim in vojnim invalidom prednost na vseh tistih delovnih mestih, ki so jim dostopna in na katerih bi prišle njihove zmanjšane ali omejene sposobnosti do izraza.

Delovno torišče sindikatov je torej tudi tu zelo veliko. Ugotavljati moramo vzroke dosedanja neučinkovite in neracionalne uporabe sredstev ter poskrbeti, da takih pojavov v prihodnje ne bo več. Hkrati se morajo sindikati na tem področju boriti proti najrazličnejšim pojmovanjem tako med zavarovanci kakor tudi med tistimi, od katerih je odvisno delovanje socialnih in zdravstvenih ustanov.

Vzgoja in izobraževanje delavcev

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Po svoje močne deluje sodobni industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

STROKOVNA IN SPLOŠNA IZOBRAZBA

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

(Nadaljevanje na 9. strani)

SOCIALNO ZAVAROVANJE IN DELOVNA ZAŠČITA

V naši družbeno-politični ureditvi, v pogojih družbenega in delavskega samoupravljanja smo presli klasične oblike boja za zaščito pri delu in za zavarovanje zaposlenih ljudi. Socialno zavarovanje je pri nas preraslo v družbeno službo, ki je v rokah zavarovancev. Zato ima socialna zaščita v naši državi posebno novih, vidnih značilnosti. Prvic, skrb za varnost pri delu in za varnost delovnega človeka v primeru začasnih ali trajnih nesposobnosti v naši državi nista rezultat boja ali kompromisa, niti nimata lastnosti dobroteljnosti, marveč sta izraz zavestne politične družbe in obveznosti socialistične skupnosti do delovnih ljudi ter rezultat njihove sposobnosti, da organizirano rešujejo lastne probleme. Zato se postopno spreminja odnos zavarovancev do socialnega zavarovanja, odnos podjetij do sredstev za izboljšanje higienskih in tehničnih delovnih pogojev, odnos socialnega zavarovanja do preventivne itd. Nova oblika socialne zaščite se kaže tudi v tem, da obveznosti socialistične skupnosti niso izrpanas preskrbovanjem v primeru pridobitne nesposobnosti, z dajanjem zaščite v obliki pokojnin in invalidnin, z dajanjem brezplačne zdravniške pomoči i. pod., marveč vključujejo ponovno usposabljanje tistih delovnih ljudi, pri katerih je to dosegljivo, njihovo vrnitev v aktivno gospodarsko in družbeno življenje, dajanje možnosti zaposlitve na tistih delovnih mestih, ki ustrezajo zmanjšanim in omejenim sposobnostim, ker je to najbolj humana oblika skrbi za človeka. Drugič, v pravicah in obsegu zaščite smo pri nas dosegli zelo visoko stopnjo ne le v primerjavni s predvojnimi stanjem, marveč tudi glede na pravice socialnega zavarovanja v velikem številu drugih, bolj razvitih držav z hkrati tudi tradicijami na tem področju. Čeprav socialističnega

stičnega značaja družbene ureditvi ni mogoče meriti samo z obsegom in ravni socialnih pravic delavskega razreda, v naših pogojih podružbljene lastnine proizvajalnih sredstev in družbenega samoupravljanja pomeni obseg pravic socialnega zavarovanja eno najpomembnejših socialističnih pridobitev. Obseg pravic socialnega zavarovanja je tolikšen, da v sedanjem obdobju ne nastaja problem nadaljnega širjenja teh pravic, marveč njihove utrditve in zagotovitve pogojev za njihovo vsestransko uveljavitev, zlasti še, ker sleherna razširitev pravic zahteva večja sredstva, to pa konec koncev nujno zaradi gospodarskega razvoja in vzporedno z njim dvig življenjske ravni. Tretjič, sredstva, ki jih dajemo vse od osvoboditve dežele za socialno zavarovanje, so velikanski delež v skupni potrošnji delavcev in nameštencev. Ta sredstva so dokaz solidarnosti našega delavskega razreda in pripravljenosti, da poskrbi za tiste, ki v določenem objektivnem položaju ne morejo sami skrbeti zase. V minulih petih letih smo dajali za socialno zavarovanje povprečno 9,1% letnega narodnega dohodka. To približno ustreza %, ki ga dajejo gospodarsko bolj razvite dežele, kakršni sta na primer Francija in Avstrija, hkrati pa je znatno višji kot v Belgiji in na Nizozemskem. Ze to dejstvo priča o izrednih naporih naše dežele, da tudi v pogojih intenzivne industrializacije in naglega gospodarskega razvoja zagotavlja tako obsežna sredstva za zaščito naših delovnih ljudi. Temu je treba dodati, da tudi delovni kolektivni določajo pomembna sredstva iz svojega dohodka za zaščito pri delu in za varnost delovnih ljudi v prvih dneh bolezni. Zato ne moremo iskati boljše socialne zaščite v povečanju, temveč v učinkovitejšem izkoriščanju sredstev, ker bi na-

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

Močan industrijski razvoj, ki zahteva in omogoča pospešeno usposabljanje delavca za določeno delovno mesto. Temu je treba dodati, da je revolucionarna preobrazba postavila delavski razred v položaj, ko se mora nenehno usposabljati za svojo vodilno vlogo in funkcije. Struktura delavskega razreda, nenehni dotok novih delavcev z vasi, pospešen gospodarski razvoj in nizka stopnja splošne izobrazbe prav tako postavljajo razne naloge, katerih smisel naj bo formiranje modernega socialističnega delavskega razreda.

USPOSABLJANJE DELAVCEV ZA VODILNE FUNKCIJE

Socialistični značaj naše dežele in globalna naša revolucionarna preobrazba nalagata vsestransko, nenehno formiranje in izobraževanje odličnih kadrov iz vrst delavskega razreda. Vzpredno s tem zahteva modernizacija in specializacija in hitrejšo usposabljanje za določeno delovno mesto. Zasnovo in na precevanju strokovnega

trdno povezani s proizvodnjo ali s službo neposredno iz nje. Te naloge je mogoče izpolniti predvsem s strokovnimi šolami, z organizacijo posebnih šol za odrasle, v posebnih centrih za vodilne kadre in specialnih seminarjih na delavskih univerzah. Vseposvdo je treba šola (Nadaljevanje na 9. strani)

Novosti Etnografskega muzeja

Bilo bi morda malce preveč pretirano in pomanjkljivo, če bi trdili, da tudi etnografija potrjuje našo sedanjo revolucijo. Gotovo pa je, da je naša etnografska znanost doslej vse premalo objektivno upoštevala tudi mnoge vire za spoznavanje naše ljudske materialne kulture ter mnogih oblik čisto težkega dela in življenja našega preprostejšega kmeta v preteklih stoletjih, ki je prav v svoji trdoživni upornosti, življenjski sili in segavnosti ustvaril tudi številne in bogate primere umetnostne, likovne in oblačilne folklorne. Prav na obravnavanju teh idealističnih, duhovnih dokumentov, narodnih pesmi in legend, narodnih noč, podob in ornamente pa se je tudi predvsem omejevalo zbiranje in razstavljanje muzejskega gradiva.

Toliko bolj prav in posrečeno je torej, da je tudi naš osrednji Etnografski muzej v

Ljubljani začutil potrebo po obnovitvi in razširitvi svoje dejavnosti. Te dni je v okviru svojih možnosti, zlasti z ozirom na pomanjkljiv prostor in zastarele razstavne vitrine, uredil nekaj novih zbir, s katerimi je dal večji poudarek tudi materialni etnografiji, in jih odprl javnosti. Pri tem je nekatere predmete za to izpolnitev izbral iz svojih lastnih doslej mrtvih depojev ali pa je te predmete dejansko na novo odkril na terenu in jih od tam vključil v svoje zbirke.

Povsem na novo bomo tako že v prvi razstavni dvorani spoznali nekatere predmete doslej v muzeju še nepredstavljenega ljudskega prava in sodstva. Sredi med različnimi zanimivimi predmeti iz naše domače pravne zgodovine se bomo srečali tudi v etnografski zbirki z dolgimi lesnimi pratikami z zarezami, tako imenovanimi rovaši, pa dolgo izrezljano gorsko palico, kakršno je nosil vinogorski gospod v znamenje sodne oblasti na zboru vinogradnikov, ali okorno črno kroparsko leseno obračunsko knjigo, v katero so žebjarji vpisovali svoje delo in zaslužek. Groba močna deska kleščaste oblike s tremi odprtinami nas še danes spominja, kako so včasih v imenu pravice mučili ljudi in jih vklepali v te luknje na hujši način, kot mora vol nositi svoje leseno igo.

Bolj veselo družbo dela tem predmetom v sosesčini vrsta na novo razstavljenih predmetov naše ljudske glasbe. Raz-

pozabiti mnogih belokranjskih piščali in našega narodnega instrumenta — harmonike, tokrat stare ribniške, z izrezljivimi lovskimi motivi na obeh robovih.

Seveda pa marsikaj najdemo zapisanega tudi v likovnih podobah iz starih dni — panjskih končnicah, slikah na steklo, rezbarijah in drugih primerih ljudske umetnosti. S stare lesene podobe s Police pri Smarju se dobrodušno smeje godec z godalom v roki in hkrati tudi odkriva, kakšno nošo so takrat nosili. Zraven modrih rožnato pobarvanih lesenih posteljnih škarij iz Podkorena je zanimivo novico povedala spominska tabla iz Podjunske doline na Koroskem, ki prikazuje, kako se je leta 1868 neki Gregor Keber, verjetno v pijanosti, smrtno ponesrečil pri delu na veliki vinski stikalnici. Danes v Podjuni ni nobenih vinogradov več, takrat pa so očitno še bili in ta podoba je visela prav na vinski zidnici. Druga, še večja poslikana lesena vrata iz leta 1782 iz Vodice pri Ljubljani kažejo belo oblečena grenadirskega vojaka tako, kot pravi stara narodna pesem »Al me boš kaj rada imela, ko bom nosil sukno belo...«

Novi muzejski predmeti razkrivajo tudi razvito kulturo naših nekdanjih preprostih sirotarjev, pekov in gospodinj. Pod pritiskom drobno in ljubko izrezljivih lesenih modelčkov so na Veliki planini nastajali takratni planšarski sirčki — trniči, z bogato ornamentiko, kot dišeče rožice. Tudi nekaj novih nečk, najstarejših kadunjasto izdelanih in izrezljivih posod s Kočevskega in Gorenjskega so pridružili ostalim razstavnim predmetom. Prav sedanje primerjave pa kažejo, da so verjetno vse nečke izdelovali na Kočevskem. Iz okolice planinske Kranjske gore so nasprotno nabrali nekaj primerov novoodkritih črnih in črnih glinastih lončenih posod za peko šarkljev. Te posode imajo na dnu bogato ornamentiko, ki se je pri peki utisnila na dišeče zaprečeno skorjo pogoače: so pa po vsej verjetnosti koroski izdelki, kar kaže na živahno povezavo preko Karavank.

Ena izmed dosedanjih vitrin z narodnimi nošami je dala prostor za bolj sistematičen pregled naših ljudskih vezin — rožnato ornamentiranih gorenjskih preoblek za blazine in pisanih prtov ter belokranjskih otirač na grobem platnu in s prvotnejšimi geometričnimi liki. Neposredni dokumenti ljudskega dela so pa še posebej razna orodja in delovni pripomočki, ki so razstavljeni v zadnji dvorani. V kot so postavili novo staro stikalnico na ovna iz okolice Sentjerneja na Dolenskem. Pri samem vzhodu pa so predstaviteli na nazoren način tri načine našega ljudskega lončarstva kot domače obrti. Po

belokranjskem načinu je žena ročno obračala kolovrat s ploščo za obdelovanje gline; drugič, tako imenovani kolovrat z matarugami, iz okolice Ribnice je bil že na nožni pogon, tretji iz Sentjerneja pa je s svojo osjo že vseboval začetek primitivne mehanizacije. Seveda pa med temi novimi predmeti tudi ni pozabiti na mnoge že doslej razstavljene predmete — orala in ižesa, vozove in sani, kose in koške za semena vseh vrst, visoke in trebušaste, in še marsikaj, kar je nekoč služilo slovenskemu kmetu pri njegovem vsakdanjem delu.

Marsikaj tega se je danes že povsem izgubilo, marsikaj se izgublja dokončno prav zdaj. In čeprav postaja življenje lažje in delo manj težko, je prav zaradi spoznavanja naše preteklosti in sedanosti potrebno, da ob tej dvajseti uri zamajemo tudi še vse dokumente pretekle kulture in etnografije ter jim damo spoštljivo mesto v muzejskih vitrinah. bp

Tadeux Rydek (Poljska): Pejsaž — s VII. mednarodne razstave umetniške fotografije, ki jo bodo odprli jutri v soboto, 25. aprila, v spodnjih prostorih Moderne galerije v Ljubljani. Razstava ob številni udeležbi avtorjev z vseh delov sveta in odličnem razstavnem gradivu znova potrjuje široki ugled, ki ga uživa naša fotografska umetnost in z njo Ljubljana kot njeno pomembno razstavno središče.

»Glasba z Elizejskih poljan« v Ljubljani

Oddaja »Jazz aux Champs Elysees« je v tujini, posebno pa v Franciji, prav dobro znana vsem ljubiteljem zabavne glasbe. To je glavna glasbena prirediteljica, ki jo organizirata francoska radiodifuzija s sodelovanjem skoraj vseh večjih evropskih radijskih postaj, ki na vsako oddajo pošljejo svoje soliste in predvajajo posnetke. Za pred leti se jim je pridružila tudi Jugoslovanska radiodifuzija in lani je bila prva taka oddaja v Beogradu, 27. aprila letos pa bo na vrsti Ljubljana.

Tako se bodo po zadnji podobni prireditvi pred petimi leti spet srečali v našem mestu solisti iz osmih držav: Francije, Italije, Švice, Zahodne Nemčije, Belgije, Švedske, Paragvaja in Jugoslavije. Prireditelj bo v dvorani Gospodarskega razstavišča v soboto, 25. t. m. ob 20.30.

Kljub temu, da ima oddaja naslov »Jazz aux Champs Elysees«, ni na sporedu jazz glasba. Vsak solist bo predstavil popevke in skladbe, kakršne

so značilne za ustvarjanje na področju zabavne glasbe v njegovi državi. Tako bo spored izredno pester, zanimiv in kvaliteten, za kar jamčijo imena sodelujočih: pevka Vilma de Angelis (na sliki), ki jo poslušalci radia poznajo z letošnjega festivala v San Renau, pianist Jack Dieval iz Pariza s svojim kvartetom, ki je z velikim uspehom nastopil v Ljubljani že pred 5 leti, dalje švedska umetnica Sonja Stjernquist, francoska Sansonierka Monique Senator, vokalni ansambel »Paragayoss« iz Južno Amerike in vrsta drugih tujih in domačih solistov, poleg njih pa še seveda Plosni orkester Radiotelevizije Ljubljana pod vodstvom...

Godec na poslikani leseni plošči

novrstna domača glasbila razodevajo marsikatero specifičnost naših ljudi, njihove glasbe in plesov, hkrati pa jih tudi povezujejo v široko mednarodno kulturno skupnost. V prvem hipu se bo verjetno vsakomur zdelo, da je belokranjski zvočni lonček, tako imenovano gudalo, nekaj zgolj našega. In vendar je nedavno neki avstrijski etnograf v širši razpravi dokazal, da imajo podobno glasbilo, to je lončeno posodo, prevlečeno z mehurnim, skozi katerega je vtaknjena paličica, ki pri drgnjenju ustvarja globoke basovske zvoke, tudi drugi narodi, na primer Nemci in Poljaki. Nekaj podobnega, kot je znano rusko citraško glasbilo, je naš oprekelj s klavirji, ki so ga prinesli v muzej iz gornjih Kanomelj pri Idriji. Baje pa živi še nekeje v tankajšnjih hribih tudi mož, ki še aktivno igra na to glasbilo. Nenavadno debele, okrogle citre so prinesli iz Sentvidra pri Stični, medtem ko je zanimiva trobenta iz vrbovega lublja, tako imenovana frdalca, dragocen predmet ki so ga odkrili v Sentviški gori pri Cerknem. Pri tem pa seveda ne smemo

JUBILEJNI KONCERT PARTIZANSKEGA INVALIDSKEGA ZBORA

V ponedeljek, 27. aprila, zvečer bo imel naš popularni Partizanski invalidski pevski zbor v Festivalni dvorani v Ljubljani svoj jubilejni koncert jugoslovanske partizanske pesmi. Zbor, ki ga danes vodi prof. Radovan Gobec, slavi 15-letnico svojega podnega in zaslužnega delovanja. V ognju partizanske borbe porojen, je zbor vsa pretekla leta poživovalno spremljal naš čas. Red Zasluge za narod I. stopnje, s katerim ga je odlikoval predsednik Tito, mu je bilo najvišje priznanje. Ponoven nastop zbora v Ljubljani v teh prazničnih dneh bo gotovo kulturni dogodek prve vrste. V začetku maja bo pa Invalidski zbor gostoval tudi v Trstu.

Ena izmed dosedanjih vitrin z narodnimi nošami je dala prostor za bolj sistematičen pregled naših ljudskih vezin — rožnato ornamentiranih gorenjskih preoblek za blazine in pisanih prtov ter belokranjskih otirač na grobem platnu in s prvotnejšimi geometričnimi liki. Neposredni dokumenti ljudskega dela so pa še posebej razna orodja in delovni pripomočki, ki so razstavljeni v zadnji dvorani. V kot so postavili novo staro stikalnico na ovna iz okolice Sentjerneja na Dolenskem. Pri samem vzhodu pa so predstaviteli na nazoren način tri načine našega ljudskega lončarstva kot domače obrti. Po

Razstava Ivana Napotnika

Ivan Napotnik: Portret (mavec)

Narodna galerija v Ljubljani bo jutri odprla veliko retrospektivno razstavo del kiparja Ivana Napotnika v počastitev mojstrove sedemdesetletnice. Napotnik je prava pravzaprav slavil svojo obletnico že lani, saj se je rodil 12. decembra 1. 1888 v Zavadnjem nad Šoštanjem; v njegovo počastitev so tudi že lani v Šoštanju privedli razstavo tamkajšnjih umetnin. S posameznimi deli je bil Napotnik zastopan pogosto na raznih razstavah doma in v tujini. Vendar pa je njegov opus tako raztresen po raznih krajih, galerijah in zasebnih domovih, da bo šele sedanja razstava v Narodni galeriji lahko v popolnosti luči pokazala podobo tega mojstra, ki je bil zlasti v prvih letih po prvi svetovni vojni eden najvidnejših slovenskih umetnostnih ustvarjalcev.

V KINU nam kažejo

PARIZANKA

Predvsem: B. B. ne predstavlja nikakršne absolutne kategorije, zato nikogar ne prisiljuje, da misli o njej le na en sam, odrejen način. Potem: film »V slučaju nesreče«, ki so mu na lanskem Beneškem festivalu priznali, da je dober, enostavno grajen, prepričljiv, senzualen film, je opozoril na igro Brigitte Bardot, ki je, sočudež po kritikah, »preigrala celo veterana Jeana Gabina. Dobešedno: pokazala je nedvomni talent.«

Režiser Michel Boisrond je vedel, čemu se je lotil »Parizanka«. Scenarij seveda ni odkritje izredne duhovitosti, in radoživost, ki v njem blesti, ni zrastle na kakšnem posebno novem zelniku. Tudi parodični spremljevalni kličeji so še vedno zelo obzirni, komaj-podčrtani. Toda priznamo (lepo, brez ponarejene rdečice): film nas je potegnil v svoj vrtlog in let, nasmejali smo se, sprostiti, mu priznali, da je francoski od prvega do zadnjega akorda, od hudomušnih streljca do Brigitte Bardot, produkta našega časa, ki »omogoča našemu času, da osvoji filmska platna, in osvaja jih zaradi zagledanega občinstva.«

V kaj je zagledano občinstvo? Vsaka generacija ima svoje senzualne emancipacije, ki enašajo v njeno življenje določen stil: B. B. nam skuša pomagati, »da spet najdemo svojo otroškost in čistost te otroškosti«. Ze, toda Brigitte ima dvosmiseln obraz, tudi obraz sodobne prebrisane nativke, in je na platnu sposobna razkriti

proces, v katerem se dekletce sprelevi v zapeljivo ženo, v katerem se subtilne, našobljene poteze zahtevne mladosti, brez vsakršnih lirskih sekvensc sprelevijo v dokaz, da je strast tudi fizična, ne samo intelektualna. Kar se priznavamo (moramo priznati, ker je res): seksualnost, ki dominira pri Brigitte Bardot, ni razuzdanejša od Rodinovega »Poljuba«, je nekakšna primarna, naravna, mogla bi reči čista seksualnost, tu ni morbidnosti. Brigitte pravi sama: »Jemljevo me kot lep objekt, ki je lep, ker so odkrili njegovo osnovno funkcijo. Imajo me za nekakšno majhno živalco — toda jaz lahko (v priatnem življenju) dokazem svojo neodvisnost.« Ji verjamemo? Morda, morda ne, ker je Brigitte prehud dokaz ženskosti, da ne bi zdomitli v sprenevanje, ki stoji določeno namenu. Recimo reklami. Toda ali ni prav B. B. ena od tistih seksualnih simbolov, ki se javljajo vsakih deset let in so jim hvalježni producenti, režiserji in gledalci?

V Boisrondovem filmu »Parizanka« igra Charles Boyer in Henry Vidal. Izkazal se je kompozit in vsi tisti, ki ne nastopajo pred reflektorji, so pa soustvarjalna ekipa v službi B. B.

DVOBOJ

Kuprin je posvetil »Poednoka«, svojo najlepšo pripoved, Maksimu Gorkemu. Mojstrsko napisano zgodbo tega ruskega književnika, pričevanje o življenju provincijskega garnizona, ki ubija osebnost, svobodo duha in ljubečost, o predvečerju prve ruske revolucije, o ljubezni podporočnika Romaševa in poročnika Nazanskega (dveh občutljivih intelektualcev) do lepe, preračunljive Aleksandre Petrovne, in o dvoboju med Romaševim in Suročkinim močem, poročnikom Nikolajevim, je prinesel na filmski trak Vladimir Petrov, ruski režiser, ki se ga spominjamo iz predvojnih let. Videli smo njegov film »Peter I.«, narejen po Tolstojevem romanu. Bil je nagradjen, kot so nagradili vse druge filmske prenose klasičnih literarnih del, ki se jih je lotil Petrov — »Neuhtno«, in »Brez krivde krivi« po dramah Ostrovskega ter filmsko komedijo »Revizor« po Gogolju. Petrov je velik oblikovalec, vendar ostaja zvest literarni predlogi. Zvest ji je ostal tudi v »Dvoboju«, filmu, za katerega velja poglavitno spoznanje, da je to klasično ruski film. Zgodba »Dvoboja« je spleta-

na po tistih nepisanih zakonih, ki presojevalcu ne dovoljujejo nasilnega razstavljanja, izražajo pa polnost in enkratnost. Njena magija je v vzdržitem ritmu, v vzdušju, in kontrastih svetlobe in senc, ki enako veljajo za dogajanje, čustvovanje, za sliko. Čustvovanje je tipično rusko, slovansko, svoje mesto je seveda našla tudi filozofija. Film je nekakšna vezniča na premljivost, čustvenost in vrdžnja, dogajanje ima svojevrsno dramsko funkcionalnost, montaža je asociativna. Kar zadeva slike: še dolgo ne bomo pozabili prizorov garnizonske gredavosti, pijančevanja, piknika, žalobnih vrb na koncu filma in veliko prej odhajajočega vlaka v provincijski pušobci, samotne svetilke, Romaševa, ko ga ljubezenski zanos izključuje iz stroja, Nazanskega v poglavitnih prizorih itd.

Petrov je iskal scenarijsko in režijsko rešitev za film, narejen strogo po literarnem delu, in jo je v tem smislu našel. (Drugo je vprašanje odnosa literatura — film, vendar to ne spada semkaj.)

Se o igri: ne le Irina Skobceva kot Suročka in Suharevskaja kot Raisa Peterson, ne le Jurij Pusirev kot Romašev in Andrej Popov v vlogi Nazanskega, Mihail Nazanov kot Nikolajev in Komisarov v vlogi komandanta polka — tudi vsi drugi, ki so stoprjerali epizodne vloge do karakternih, so

Celjski umetniki v Slovenjem Gradcu

Pred kratkim so v prenovljenem in okusno urejenem razstavnem paviljonu v Slovenjem Gradcu z uspehom razstavljali celjski likovni umetniki. Njihova razstava je predstavljala otvoritev letošnje galerijske sezone. S svojimi deli so se predstavili kipar Ciril Cesar, slikarji Avigard Lavrenčič, Darinka Pavletič — Lorenčak, Lojze Zavolšek ter slikar — amater Adolf Mijač. Razstava je vzbudila veliko zanimanje.

Moliere v izvorniku

Dijaki klasične gimnazije v Ljubljani so v preteklih dveh večerih z uspehom uprizarili v dvorani Križank Moliereovo komedijo »Zlahtni meščan« v francoškem izvorniku, ki so jo pripravili pod vodstvom prof. Marije Sajetove. Občinstvo, med katerim so bili zlasti starši in dijaki, je z veseljem pozdravilo igralski in jezikovni podvig.

Nagradni razpis novosadke Tr.bune

Novosadska Tribuna mladim je v počastitev štiridesetletnice SKOJ in ZKJ razpisala nagradni natečaj na temo Mladi v koordinatih naše socialistične stvarnosti. Tribuna mladim ne predpisuje vrstni, oblike in obsega elaboratov, ki so lahko pisani kot reportaža, sociološka razprava, roman, pesem, novela, zgodovinska študija, dnevnik, novinarska montaža, esej, monografija, feljton, potopis, recenzija ali v drugi poljubni obliki. Natečaj razpisuje tri nagrade v znesku 100 tisoč, 70.000 in 40.000 dinarjev. Elaborati so lahko napisani v srbohrvatskem, slovenskem in makedonskem jeziku, pa tudi v jeziku nacionalnih manjšin. Pravico udeležbe imajo vse državljanji FLRJ. Natečaj je odprt do 31. avgusta. Tekste je treba poslati v dveh izvodih, označenih s šifro. Avtorstvo bodo preverjali s primerjavo avtorjevega izvoda in izvoda, poslanega na natečaj. Rok za oddajo elaboratov je 10. september 1959. Rezultati natečaja bodo objavljeni ob proslavi 40-letnice SKOJ na Tribuni mladim v Novem Sadu 10. oktobra 1959, potem pa še v jugoslovanskem dnevnem tisku.

Spacalova razstava

Naš znani tržaški rojak, ak slikar in grafik Lojze Spacal je v sredo, 22. t. m., odprl v Trstu svojo osebno razstavo. Na upeti razstavi, ki je urejena v lepi občinski galeriji je Spacal prikazal zlasti vrsto svojih najnovjših stvaritev.

pomagali ustvariti dragocen film, ki se opravičeno hvali, se z imeni dveh snemalcev, znanih v filmskem svetu: Arkadija Kaljaticja in A. Freidina, ter z glasbo Arama Hačaturjana. »Dvoboj« je nastal v ateljejih »Mosfilma« 1957. leta. — mgh —

Mladi karikaturist

V Jakopičevem paviljonu je razstavil širok izbor svojih del iz zadnjih osmih mesecev, mladi karikaturist Borut Pečar. Za njegova lahkotna in plodovita ustvarjalnost, s katero nenehno zajema obzore okrog sebe, je vredna pohvale in zanimanja. To je v ostalem izpričal

Borut Pečar: Kolegija z arhitekture

tudi izredno številen obisk razstave, ki je presegel vse siceršnje obiske v paviljonu. Morda je karikatura lažja literatura umetnosti, pa vendar je prav ona v marsičem blagodejen izrazni ventil sodobnemu človeku. V svojih portretih je Pečar upodobil številne naše znane in neznane osebnosti in pri tem je jasna podobnost s portretiranci že prva, tudi likovna kvaliteta mladega ustvarjalca. Pečar študira arhitekturo, a smisel za proporcije ima tudi sicer: med zunanjo podobo in duševnim značajem portretirancev, med ploskavo in linijo, med osebno skromnostjo in samozavestjo. Pri vsaki sliki, kot pravi, je namreč nezadovoljen in nemiren; po drugi strani pa dodaja, da mu je posem vseeno, kaj sicer o teh karikaturah sodijo portretiranci sami ali kdo drug.

KOLENDAR
Petek, 24. aprila: Jurij.
Na današnji dan leta 1920 je...

GLEDALISCA
DRAMA
Petek, 24. aprila ob 15: Cankar: Za narodov blagor...

PREDERNO GLEDALISKO KRANJ
Sobota, dne 25. aprila ob 20. uri: POKAZI 'KAJ ZNAS'. Izvedba: Obč. Komite mladine Kranj.

PREDAVANJA SLOVENSKEGA ZDRAVNIŠKEGA DRUŠTVA
vabi vse zdravniške, zdravstvene delavce in ostale zainteresirane na vrsto predavanj o temi 'PROBLEMI ALKOHOLIZMA IN ALKOHOLIZMA NA SPLOŠNEM'...

KINO
SPORED ZA PETEK
KINO UNION: francoski film 'PARIZANKA'...

NOČNA ZDRAVNIŠKA DEZURNA SLUŽBA ZA NOJNE OBIŠKE NA BOLNIŠKOVEM DOMU OD 20. UR. URE ZJUTRAJ, V NEDELJO IN PRAZNIŠKIH VES DAN ZDRAVSTVENI DOM CENTER: Dr. Vrbica Mitena, Miklošičeva cesta 24, tel. 39-181...

OPERA
Petek, 24. aprila ob 15:30: Verdi: Aida, Abonma red petek popoldanski.
Sobota 25. aprila ob 19:30: Smetana: Prodana nevesta, Abonma red P.

KONCERTI
Planistka Erika Friese, ki je že dvakrat uspešno koncertirala v Ljubljani, bo imela solistični koncert za modri abonma v ponedeljek, 27. aprila (namesto obolenega...

MALI OGLASI
CUVAJA, postnega in vestnega, sprejemno v službo. Nastop takoj. Podjetje Surovina, Cesta II. redarstva, Ljubljana-Vič, 9621-1...

KINO SPORED ZA PETEK
KINO VICE: ameriški barvni film 'POLEDNJI LOV'...

MESTNO GLEDALISKO Ljubljana, Gledališka pasaja
Petek, 24. aprila ob 15: Torkar: 'Delirij', Zaključna predstava za SAP - Turist biro.

PRVOMAJSKI IZLET
S posebno motorno ladjo 'Vladimir Nazor' po Severnem Jadranu bo posebno doživljeno za vsakogar. Udeleženci izleta si bodo sedeli na MALEM LOSINJU in na RABU.

MARIBOR
Petek, 24. aprila.
NARODNO GLEDALISKO
Ob 16: Lawler 'Poletje sedemnajst punčk'. Red LMS - Popoldanski.

OBVESTILA
REPUBLIKANSKI SVET SINDIKATOV ZA SLOVENIJO
Razpisuje
VPIS V PRVI LETNIK DOPISNE EKONOMSKE SREDNJE SOLE

OBVESTILA
Vse hišne svete, gospodarske organizacije, iznajdevalci, ustanove, stanovanjski zdruzi, lastniki in učevalci stanovanj opozarjamo, da bo v kratkem izšla v založbi Gospodarskega vestnika v Ljubljani...

Prodamo:
stroj za cuhanje
volne in trave na električni pogon,
stroj za rogličanje
(cinkmašina) avtomatska, nerabljena - Vsa pojavnila pri prodajalcu: 'Mizarstvo Divača, p. Divača, tel. 5. 2641

MESTNO LUTKOVNO GLEDALISKO MARIONETE
Levstikov (Sentjakobski) trg 3
Sobota, 25. aprila ob 17. in 20:30: N. Kuret: 'Obuj matere', V. Černa predstava je namenjena odraslim.

OBVESTILO
Vse hišne svete, gospodarske organizacije, iznajdevalci, ustanove, stanovanjski zdruzi, lastniki in učevalci stanovanj opozarjamo, da bo v kratkem izšla v založbi Gospodarskega vestnika v Ljubljani...

OBVESTILO
Vse hišne svete, gospodarske organizacije, iznajdevalci, ustanove, stanovanjski zdruzi, lastniki in učevalci stanovanj opozarjamo, da bo v kratkem izšla v založbi Gospodarskega vestnika v Ljubljani...

OBVESTILO
Vse hišne svete, gospodarske organizacije, iznajdevalci, ustanove, stanovanjski zdruzi, lastniki in učevalci stanovanj opozarjamo, da bo v kratkem izšla v založbi Gospodarskega vestnika v Ljubljani...

ključavničarje
kvalificirane ključavničarje in kovinostrugarje za proizvodnjo novih strojev. Plača po tarifnem pravilniku. Ponudbe z opisom dosežanj zaposilite pošljite v ogl. oddelček pod: 'Pletilni stroji', 2651

RACUNOVODJE
za upravo posestva Metlika.
Pogoj: srednja strokovna izobrazba in vsaj 3-letna praksa na delovnem mestu računovodje. Plača po tarifnem pravilniku ali dogovoru. - Pismene ponudbe pošljite na naslov Kmetijsko posestvo Metlika. 2639

OPROZORILLO
Tako, ko bodo objavljeni zakoni s stanovanjskega področja v 'Uradnem listu FLRJ', bo izšla v posebni izdaji - v latinici in cirilici

ZBIRKA ZAKONA
IZ STANBENE OBLASTI
ki bo vsebovala
- Ekspose Lidije Sentjure, članice Zveznega izvršnega sveta;
- Splošni zakon o stanovanjskih skupnostih;
- Zakon o stanovanjskih razmerjih;
- Zakon o poslovnih stavbah in prostorih;
- Zakon o lastnini na delih stavb;
- Zakon o stanovanjskih združbah.

OPROZORILLO
Tako, ko bodo objavljeni zakoni s stanovanjskega področja v 'Uradnem listu FLRJ', bo izšla v posebni izdaji - v latinici in cirilici

Prodamo:
stroj za cuhanje
volne in trave na električni pogon,
stroj za rogličanje
(cinkmašina) avtomatska, nerabljena - Vsa pojavnila pri prodajalcu: 'Mizarstvo Divača, p. Divača, tel. 5. 2641

OPROZORILLO
Tako, ko bodo objavljeni zakoni s stanovanjskega področja v 'Uradnem listu FLRJ', bo izšla v posebni izdaji - v latinici in cirilici

OPROZORILLO
Tako, ko bodo objavljeni zakoni s stanovanjskega področja v 'Uradnem listu FLRJ', bo izšla v posebni izdaji - v latinici in cirilici

OPROZORILLO
Tako, ko bodo objavljeni zakoni s stanovanjskega področja v 'Uradnem listu FLRJ', bo izšla v posebni izdaji - v latinici in cirilici

OPROZORILLO
Tako, ko bodo objavljeni zakoni s stanovanjskega področja v 'Uradnem listu FLRJ', bo izšla v posebni izdaji - v latinici in cirilici

Prodamo:
stroj za cuhanje
volne in trave na električni pogon,
stroj za rogličanje
(cinkmašina) avtomatska, nerabljena - Vsa pojavnila pri prodajalcu: 'Mizarstvo Divača, p. Divača, tel. 5. 2641

OPROZORILLO
Tako, ko bodo objavljeni zakoni s stanovanjskega področja v 'Uradnem listu FLRJ', bo izšla v posebni izdaji - v latinici in cirilici

OPROZORILLO
Tako, ko bodo objavljeni zakoni s stanovanjskega področja v 'Uradnem listu FLRJ', bo izšla v posebni izdaji - v latinici in cirilici

OPROZORILLO
Tako, ko bodo objavljeni zakoni s stanovanjskega področja v 'Uradnem listu FLRJ', bo izšla v posebni izdaji - v latinici in cirilici

OPROZORILLO
Tako, ko bodo objavljeni zakoni s stanovanjskega področja v 'Uradnem listu FLRJ', bo izšla v posebni izdaji - v latinici in cirilici

Illustrirana revija
tovaris
ne bo izšla v soboto, 25. aprila, temveč
IZIDE V SREDO, 29. IV. V VEČJEM OBSEGU
kot d v o j n a prvomajska številka (16-17)

Upravni odbor
Vodne skupnosti Koper
razpisuje naslednja vodilna mesta:
DIREKTORJA
hidrotehničnega strokovnjaka z večletno prakso na vodilnih mestih v gospodarskih organizacijah.

SEFA SEKTORJA TEHNIČNIH PRIPRAV IN NADZORA
hidrotehničnega strokovnjaka z večletno prakso s pooblastilom za projektiranje in izvrševanje gradbenih del,
TAJNIKA
s pravno fakulteto in več let prakse ali s popolno srednješolsko izobrazbo in 10 let prakse; v obeh primerih v upravni službi in pri gospodarskih organizacijah.

SVET ZA SOLSTVO OLO KOPER
IN UPRAVA ZA GOZDARSTVO LRS
opozarjata na REDNI RAZPIS uslužbenih mest za učno in vzgojno osebo na
GOZDARSKI SREDNJI IN NIZJI SOLI TER SOLI
ZA GOZDNE DELAVCE V POSTOJNI
ki je izšel v 'Objavah' Sveta za solstvo LRS št. 1 z dne 5. aprila 1959 oziroma v Uradnem listu LRS št. 11 z dne 9. aprila 1959. Razpisana so sledeča mesta:

RAVNATELJ -
gozdarska fakulteta s prakso,
TAJNIK SOLE -
univerza ali srednja šola s prakso,
POMOČNIK RAVNATELJA -
gozdarska fakulteta s prakso,
POMOČNIK RAVNATELJA -
gozdarska fakulteta s prakso,
PREDSTOJNIK NIŽJE GOZDARSKE SOLE -
gozdarska fakulteta s prakso,
PREDSTOJNIK SOLE ZA GOZDNE DELAVCE -
gozdarska fakulteta s prakso,
5 INŽENIRJEV, PREDAVATELJEV ZA GOZDARSKE STROKOVNE PREDMETE -
gozdarska fakulteta,
5 PROFESORJEV ZA SPLOŠNE PREDMETE -
univerza,
2 PREDMETNA UČITELJA ZA SPLOŠNE PREDMETE TER TELESNO VZGOJO -
višja šola,
2 INSTRUKTORJA NA SOLI ZA GOZD. DELAVCE -
gozdarski tehnik.

DIJAŠKI DOM GOZDARSKIH SOL V POSTOJNI
UPRAVNIK -
univerza, VPS ali učiteljske s prakso,
5 VZGOJITELJEV -
učiteljske s diplomom.
Poleg navedenih mest v razpisu se razpisujejo še sledeča mesta:
2 RACUNOVODJA -
ekonomska šola s 3-letno prakso ali daljša praksa,
KNJIGOVODJA -
ekonomska šola s 3-letno prakso ali daljša praksa,
EKONOM -
nižja srednja šola,
ADMINISTRATIVNA MOČ -
srednja ali nižja izobrazba,
BOLNIČARKA -
medicinska šola ali bolnišarska šola s prakso,
KURJAC ZA CENTRALNO KURJAVO -
pručen kurjač.

Družinska in samska stanovanja so na razpolago v novih stanovanjskih stavbah. Za strokovne predavatelje je priznan posebni dodatek.
Prijave, opremljene v smislu razpisa v 'Objavah' je vložiti neposredno na Tajništvo za solstvo, kulturo in prosveto OLO Koper do 10. maja 1959.

Sporočamo sorodnikom, prijateljem in vsem, ki ste jo poznali, da nam je umrla naša ljuba mama in stara mama
MARIJA HOLY
Pogreb ljube pokojnice bo v Brežicah, v soboto, dne 25. aprila ob 16. uri.
Zalujoči: hči Marica, sinovi Zdenka, Stanko, Franci, vnuki Nada, Zdenka, Boris, Bojan, Dušan, Nataša, Jurij, sestri Marjanka in Ela, snahi Pavla, Tila, Zima ter ostalo sorodstvo.
Brežice, 23. aprila 1959.

ZAHVALA
Istrensko se zahvaljujemo vsem, ki so sočustvovali z nami ob bridki izgubi naše ljubljene
LOJZEK CILENEK ROJ. ROŠ
ji darovali toliko vencev in cvetja in jo v tako velikem številu spremlili na njeni zadnji poti. Prisrčna hvala tovarišu Hofbauerju za poslovljene besede, pevcom III. osnovne šole in prof. Vrežetu za lepo petje. Prav posebno se še zahvaljujemo dr. Grilcu, ki je naši mamici v njeni dolgi bolezni z veliko požrtvovalnostjo lajšal bolečine.
Zalujoča rodina Cilenšek
Celje, 23. aprila 1959.

Komisija za sklepanje in odgovodovanje delovnih razmerij pri podjetju
ELEKTROPROJEKT
LJUBLJANA, Hajdrihova ulica št. 2, III. nadst.
sprejme v službo
EKONOMISTA,
po možnosti s prakso pri izdelovanju investicijskih programov;
STROJNEA INŽENIRJA
za projektiranje termoeenergetskih naprav, po možnosti s prakso,
-VEČ MLAJŠIH TEHNIKOV
GRABENE in STROJNE STROKE.
Pismene ponudbe pošljite tajništvu podjetja najkasneje do 5. maja 1959. 2462

Komisija za sklepanje in odgovodovanje delovnih razmerij pri podjetju
ELEKTROPROJEKT
LJUBLJANA, Hajdrihova ulica št. 2, III. nadst.
sprejme v službo
EKONOMISTA,
po možnosti s prakso pri izdelovanju investicijskih programov;
STROJNEA INŽENIRJA
za projektiranje termoeenergetskih naprav, po možnosti s prakso,
-VEČ MLAJŠIH TEHNIKOV
GRABENE in STROJNE STROKE.
Pismene ponudbe pošljite tajništvu podjetja najkasneje do 5. maja 1959. 2462

ZAHVALA
Ob smrti naše ljube mame
FRANČIŠKA ČERTALIČ
roj. KOČAR
se zahvaljujemo vsem, ki so jo spremlili na zadnjem potju, ki poklonili cvetje in nam izrekli sožalje.
Istrensko se zahvaljujemo zdravnikom in bolniškim sestram nevrološke klinike za ves trud in požrtvovalnost.
Zalujoči sinovi
Dobor SK

ZAHVALA
Ob smrti naše ljube mame
FRANČIŠKA ČERTALIČ
roj. KOČAR
se zahvaljujemo vsem, ki so jo spremlili na zadnjem potju, ki poklonili cvetje in nam izrekli sožalje.
Istrensko se zahvaljujemo zdravnikom in bolniškim sestram nevrološke klinike za ves trud in požrtvovalnost.
Zalujoči sinovi
Dobor SK

HUSINSKI UPOR

LJUBISA RISTOVIC
IN DRAGAN MARKOVIC

(3)

Neko dejstvo pa je vendarle treba poudariti. Sodišče je za ugotavljanje resnice, ki jo je terjala od njega beograjska vlada, porabilo polnih 21 dni, kolikor je pač trajalo zasliševanje obtožencev in prič. Samo za zaslišanje petih obtoženih rudarjev je porabilo sodišče sedem dni.

Kasneje, v času šestojanuarske diktature, sodišča niso potrebovala toliko časa niti za mnogo bolj zamotane procese ter lahko zato to dejstvo vzamemo kot dokaz želje sodišča, da bi v okviru celotne resnice zadostilo vsaj pravnemu formalizmu in formalni objektivnosti pri ugotavljanju.

V takem splošnem vzdušju zato ni nič čudnega, če so bili odgovori obtožencev enega, ocene in formulacije pa drugega značaja. Obtoženci so preprosto odgovarjali tako, kakor so sami občutili dogodke in tok vse zadeve, sodišče pa je delalo formulacije, potrebne za opravičilo osnovnih tez obtožencev.

V poglavju »posamezniki« v dogodkih so ohranjene originalne »Obsodbe v imenu njegovega veličanstva kralja Srbov, Hrvatov in Slovencev Aleksandra I.« in je sodišče v njih na sledeč način formuliralo krivdno posameznih obtožencev:

Ivan Bračun: 25. 26. in 27. decembra je direktno sodeloval na sestankih, v govorih pozival na upor, določaj patrulje, delil strelivo, dolotal odziv in poziv ter skupaj z drugimi sodeloval pri napadu. Imel je revolver.

Mijo Tomić: Sodeloval je na poveljskem sestanku 23. 12. v Komunističnem domu, na katerem je bilo sklenjeno, da se bodo delavci presečili v vas in da bodo patrulje, ki bi prišle ponje, razorožili. Bil je na Husinah 26. in 27. decembra ter sodeloval pri napadu zvečer na hribu.

Simo Bisić: Prišel je iz Brezice v »Ružičev vrt« okrog treh ter se prijavil obtoženemu Zelezniku, rekoč, da je pripeljal s seboj 42 fantov... Ko je tako priznal, da je rekel obtoženemu Zelezniku, da je pripeljal s seboj 42 fantov, se obtoženec Simo Bisić označuje kot vodja te skupine, ki je prišla na pomoč z drugih vasi.

Marko Peranović: Sodišče je prišlo do prepričanja, da je bil eden izmed vidnejših vodij na Lipnici. Odhajal je na vse strani ter pozival na upor proti oblastem, hodil v patrulje ter je bil oborožen s sekuro.

Osman Dulović: Na poziv obtoženega Zeleznika je prišel s se nekaterega muslimana na Husine 26. decembra zvečer. Sodišče se je prepričalo, da je obtoženec Dulović 26. in 27. decembra odhajal v patrulje, da je bil v času napada, 27. decembra, med napadalci; da je po ukazih Zeleznika prignel delavca Božo Marića Brkića; (v času stavke je bil eden izmed rudarjev Božo Marić Brkić stavkocaz ter so ga neposredno pred spopadom ogroženi rudarji pripeljali v stab in zaprli (op. pisec.); da ga je dvakrat udaril s puškinim koptom, Zeleznik pa mu je zvezal roke; da je bil Božo Marić Brkić v tem času pod njegovo neposredno oblastjo; da mu je bilo po dogodku z Brkićem skupaj, naj odvede na Brdo štirideset do pedeset ljudi, ter da je bil tega večera na Brdu še potem, ko so se vsi oddili, pričakuje napada vojske in žandarmerije. Oborožen je bil s puško, ki so jo našli v njegovi hiši pod podom.

Jura Keroševića sta tožilec in sodišče še posebej bremenila za smrt žandarja Reljica. S kakšnim motivom? Sodišče je imelo očiten namen prikazati slučaj uboj žandarja kot akt zločinca, ki ubija popolnoma nedolžnega človeka.

Na podlagi obstoječih dokazov smatra sodišče za dokazano, da je obtoženec Jure Kerošević, poče žandarja Reljica, našel na poti puško, ki so jo odvrli beželi orožniki, ter s njo nadaljeval zasledovanje. Drugi zasledovalci so ali zasledovanje opustili ali pa se spremenili smer, tako da je za žandarjem tekel samo Jura.

Zandar je nekaj korakov pod stezo odvrnil puško, s katero je Jure zamenjal svojo, ki jo je nosil dotlej. Poleg gororoškega žandarja, ki ga prosi, naj mu prizaneso, ter nekaj navzočih, ki ga prav tako rotiljo, naj ne strelja, grozeč navzočim in psujoč, izstrelil naboj in rani žandarja, se mu približa ter mu vzame šajkačo, jo pokrpije na glavo in gre, odgovarjajoč s psovkami; na dočlene opomine...

Zločinec je nasploh abnormalist, njegova reakcija na motive je drugačna, kot pri povprečnem človeku vendar to ni vzrok za njegovo nepristevnost, ker je pri njem obstajala zavest o subjektu, objektu, sredstvih, dejanju in njegovih posledicah.

Tako je pisalo v sodnih dokumentih. Sodišče je izgubilo precej časa za ugotavljanje, ali je bil žandar ubit slučajno ali namerno. Ko se je »prepričalo«, da je žandar »jokal, prošil in zaklinjal Keroševića, le-ta pa ga je vseeno golorokega ubil z enim nabojem, ga je obsodilo na smrtno kazen z obsežanjem, da bi tako zadovoljilo bogljajo Pravice.

Dve stvari iz tega procesa velja posebej zabeležiti.

Na glavni obravnavi je večina obtožencev preklicala izjave, dane preiskovalnim sodnikom. Trdili so, da so pod udarce priznali vse, kar so jim zahtevali. Sodišče se je v prvem trenutku znašlo v nerodnem položaju, vendar si je hitro izmislilo pravno formulo za rešitev tega problema. V obrazložitvi sodbe je bilo ugotovljeno pretepanje, vendar je, obtožujoč rudarje in kmete upora, avtomatično razvednotilo udarce, kot sredstvo za izsiljenje priznanja.

»Mnogi obtoženci trdijo, da so svoje prejšnje izpovedi dali zaradi udarcev, ki so jim bili izpostavljeni — je rečeno v sodnih dokumentih. V strahu pred tepežem pravijo, da so na vsa vprašanja dajali pritrilne odgovore, ker so mislili, da se bodo z njimi rešili preiskovalnega zavora.

Pretepanje je velika neprijetnost, na katero naletijo sodišča v svojem delu. Gotovo je, da bo v pričakovanju udarcev in bolečin zaradi njih, dobljeno vsako mogoče priznanje, čestokrat v upanju, da se ga bo v primernem trenutku preklicalo. To je splošno izgovor, ki se ga poslužujejo pred sodiščem. Vsakdo si prizadeva, da bi se skrtil za in protizakoniti postopek. Obtoženci so bili ob aretaciji resnično pretepani, o tem obstaja tudi izvedenjsko mnenje. (Dn. št. 44).

To pretepanje je šlo tako daleč, da je zaradi njega umrl kmet iz Moračana (dn. št. 640)...

Prilagoditve na Lipnici, zlasti pa v Husini, so bili udeleženi vsi možaki prebivalci; teh vasi, poleg njih pa tudi mnogi kmetje iz okolice. Od dneva, ko so se končali, pa do glavne razprave, je minilo trinajst mesecev. S tema dvema dejstvom je mogoče pojasniti tudi pojav, da obtoženci, kakor tudi osumljeni, ki so poklicani kot priče, v glavnem zanikajo svoje sodelovanje v dogodkih, oziroma si prizadevajo, da bi jih prikazali kot izmišljene in nedolžne.

Preiskava pa se je začela takoj po samih dogodkih. Pričevanja so številna, zbrano gradivo pa zelo obsežno. Vsa prizadevanja se skladajo, razen neznatnih podrobnosti. Sodišče je to zanikanje razumelo kot najpreprostejšo obrambo sredstvo, ki so se ga oprile vsi osumljeni in obtoženi. Ni šlo za posameznika, temveč za

vso vas, ki je služila tudi za vir dokaznega gradiva.

Ko pa je začelo sodišče zasliševati priče iz vasi (v dokaznem postopku) je naletelo na nove težave. Več kot 350 kmetrov je bilo na obtožnici državnega tožilca. Obtožnica je bila vložena proti devetnajstim osebam, drugi pa so kot obtožništvo sedeli v dvoranah, vendar je tožilec tudi nje kvalificiral kot krivce za upor in napad na predstavnike oblasti. Po zakonu pa osumljeni niso mogli pričati za stvari, zaradi katerih bi tudi sami morali odgovarjati.

Po posredovanju je sodni senat spisek razdelil na dva dela: na obtožene in osumljenje, s tem, da tistim, ki niso neposredno na zatožni klopi, ni treba prisesti. Obliki je bilo tako zadoščeno, čeprav izjave priče, povečini nepismenih ali polpismenih kmetov, niso mogle razsvetliti dogodkov.

Nepismena priča stari Tomo Franjič je izjavil, da je na Beogovem konaku videl veliko zborovanje. Na zahtevo predsedujočega Dr. Strobla, naj to bolje pojasni, je starih dejal: »Videl sem nekoga Svabo brati časopise in govoriti, da je na Hrvatskem stavka.«

»Kakšen je bil ta Svaba?« Sodnik je namreč hotel starcu pomagati s subjektivnim vprašanjem, da bi le-ta s prstom pokazal na nekoga izmed obtožencev. Starec je odgovoril: »Tak, kakor ti. Nosil je prav enako obleko.«

»Kako pa je Svaba govoril?« ga je sodnik še naprej spraševal, računajoč, da mu bo starček odgovor služil kot dokaz, da je nekdo izmed obtoženih slovenskih rudarjev govoril na zborovanju.

»Od kod naj vem. To, kar sem videl, sem povedal, naprej pa me nikar ne sprašujte, je dodal razburjen starih.

Ko je pričala kmetica Tomka Sijepić, v katere hišo so po spopadu pripeljali ujete žandarje, je preklicala izjavo prejšnjega zaslišanja. Predsednik je takoj ukazal, naj jo iz sodne dvorane odpeljejo v zapor.

Na procesu so se kot priče pojavili žandarji, agenti, beo-gravisti, ki so terorizirali vasi, upravnik rudnika, polkovnik Petrović, komandant mesta in drugi, režimu vdani ljudje.

Tako je bilo vzpostavljeno »ravnotežje« med tistimi, ki so, kakor nepismeni Tomo Panjič, po oceni sodišča pričali v korist obtožencev, in priče, ki so, prav tako po oceni sodišča, »objektivno« pripovedovale o dogodkih.

Sodba husinskim rudarjem je bila izrečena 16. februarja, petintrideset dni po začetku procesa. Na podlagi kazenskega zakonika Kraljevine Srbije so bili obsojeni: Karlo Zeleznik na leto dni težke ječe, poostrenejše in enum postom mesečno; Osman Dulović na petnajst mesecev težke ječe; Jure Kerošević na smrt z obsežanjem; Ivan Bračun in Marko Fidler na deset mesecev zavora; Franjo Marić in Mijo Tomić na leto dni zavora; Božo Mrkić in Ivo Marjanović vsak na osem mesecev zavora; Simo Topalović na petnajst mesecev; Marko Marić na dva meseca zavora.

Božo Mandić na šest tednov zavora, Simo Bisić na pet tednov zavora, Mijo Ilčić, Mijat Marjanović, Marko Peranović, Ivo Peranović in Bono Marjanović pa vsak na mesec dni zavora; Ibro Atić je bil oproščen.*

*Večina udeležencev husinskega procesa ni več živih. Franjo Maric je umrl leta 1938; Božo Mrkić in Osman Dulović sta umrla po

osvoboditvi. Mijo Tomić je upokojenec; Mijat Marjanović, Marko Peranović in Ivo Peranović so umrli. Simo Bisić je prav tako umrl, takoj po sojenju. Božo Mandić živi kot ukojenc, Marko Fidler je po spominih Jureta Keroševića živ ter dela v nekem belgijskem rudniku. Mijo Ilčić je umrl leta 1934. Marko Marić je umrl v bolnišnici za duševne bolezni. Simo Topalović je umrl leta 1931. Ibro Atić 1957. Ivo Marjanović, sin Bona Marjanovića je živ. Bono Marjanović pa je že davno umrl.

Vsa napredna javnost za pomilostitev Jura Keroševića

Z izrečeno obsodbo je bilo konceno šele drugo poglavje husinske drame. Kaže pa, da naključje ni dovoljevalo, da bi se majhna rudarska vasica umaknila z ospredja dogodkov. Usoda Jura Keroševića, ki bi ga bilo po obsodbi morali ovesti, jugoslovanskega delavskega razreda ni pustila ravnodušnega. Boj za njegovo osvoboditev in pomilostitev je združil vse napredne sile v državi ter se spremenil v oster spopad režima in naprednih sil.

Nekaj mesecev je trajala na sto-petih vseh listov, ki so v tistem času izhajali, ostra polemika »za« Jura Keroševića in »proti« njemu. Predvsem pa za pravice delavskega razreda; proti uboju in nasilju; proti dušitvi delavskega gibanja na eni in za opravičevanje zločinov nad delavskim razredom na drugi strani.

Neposredno pred izvedbo smrtnih kazni so obsojenega rudarja pripeljali pred sodišče, kjer naj bi mu sporočili, da je bila njegova prošnja za pomilostitev zavrnjena ter da bo v kratkem obesen. V trenutku, ko je sodnik bral akt, je po-tegnil Kerošević skrivno nož in si ga trikrat porinil v trebuh.

Obsežne so odgodbile za nedoločen čas, ker rane niso bile smrtonosne. To dejanje pa je podgaljalo delavske organizacije v državi, da so začele še močnejšo akcijo za Keroševićevo rešitev. Protestni val je zajel vsa mesta, širinalno akcijo pa so podpirali tudi študentje doma in v tujini.

Oktober in november 1922 so bila v državi številna protestna zborovanja; v mnogih krajih je prišlo do spopadov s policijo ali do preteпов med naprednimi študenti in pristajajo režima, kakor na primer 6. okt. na beograjski univerzi, ko so revolucionarni študentje pometali iz avle agente in žandarje.

Akcija ni bila izolirana. O divjastvih nad delavskim razredom se je zvedelo daleč čez državne meje.

S seje 30. novembra 1922 je postal IV. kongres Komunistične internacionale naslednji proglas: »Delavskemu razredu vsega sveta, reakcionarna vlada mladega jugoslovanskega kapitalizma je storila v času belega terorja, ki vlada v Jugoslaviji že dve leti, več hudodejstev nad ju-

goslovanskim komunističnim proletariatom! Njena bela sodišča so izrekla že več smrtnih obsodb. Te dni nameravajo umoriti spet novo žrtev — našega tovariša Keroševića. IV. kongres Komunistične internacionale izraža svojo brez-pogojno solidarnost z jugoslovanskim komunističnim proletariatom, ki se bori proti reakciji. Pozivamo revolucionarni proletariati vseh držav, naj se pridruže protestom jugoslovanskega proletariata ter izjavljamo svojo popolno solidarnost v njegovem boju proti umoru tovariša Keroševića.

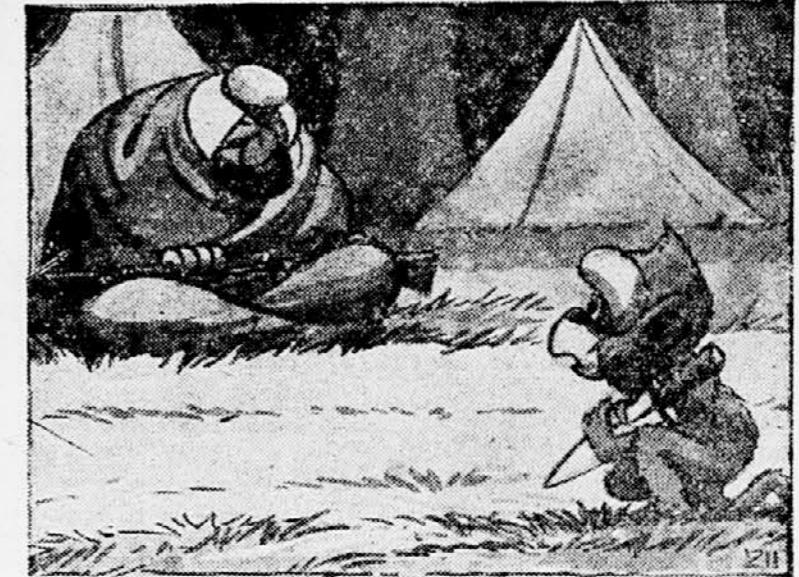
Doč z belim terorjem! Naj živ jugoslovanski proletariati! V decembrski številki »Nova Evropa«, ki je izhajal v Zagrebu, je uredništvo odstopilo ves prostor komunistom in drugim naprednim državljanom, ki so v vrsti člankov opisali zgodovino husinskega upora in si prizadevali za oprostitev na smrt obsojenega rudarja.

V tej številki so objavili svoje članke tudi Moša Pijade, Miroslav Krleža ter drugi javni in politični delavci. V članku »Položaj jugoslovanskega delavstva in rudarska stavka v Bosni leta 1922« je Moša Pijade obširno opisal družbeno ekonomske razmere neposredno po vojni. V drugem članku »Akcija za rešitev Keroševića« je Moša Pijade med drugim napisal:

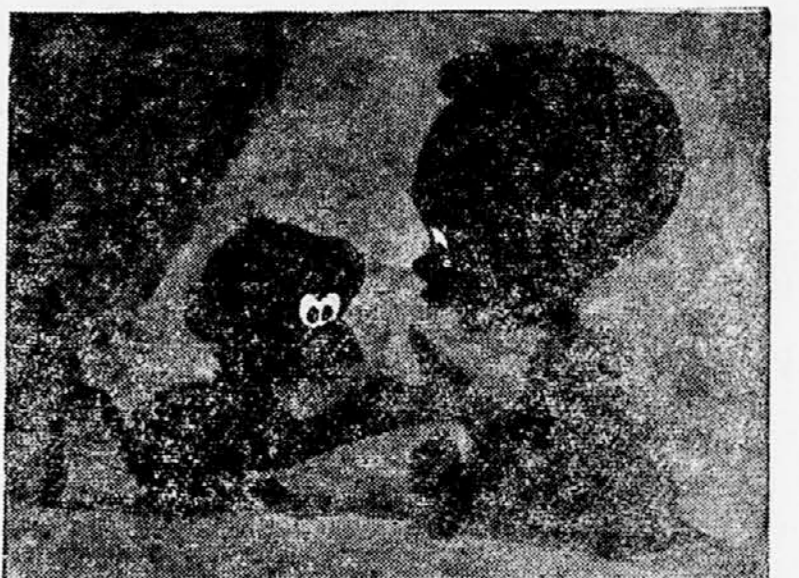
»V času, ko je bila izrečena obsodba tužlanskega rudarja, je delu delavskih organizacij že uspelo dvigniti, oziroma je 9. julija letos beograjski proletariati že dvignili prvi protest proti nasilju nad delavskim razredom; v eni točki; takrat sprejete resolucije je zahteval popolno amnestijo za že obsojene delavce ali za tiste, ki so se v preiskavi zaradi tega, ker so sodelovali v stavki, in ZAHTEVAL AMNESTIJO ZA RUDARSKEGA DELAVCA DJURO KEROŠEVICA. Takoj zatem je osrednja instanca ob-novljenih sindikatov, Medzvez-ni sindikalni odbor, začel pripraviti za obširnejše nadaljevanje akcije in je predlagal Glavni delavski zvezi skupno vodstvo teh akcij. Le-ta pa je ta predlog zavrnila ter je Medzvezni sindikalni odbor, glede na vest, da je vrhovno sodišče v Sarajevu potrdilo sodbo tužlanskega sodišča ter da je vlada kot vršilec kraljevske dolžnosti, zavrnila prošnjo za pomilostitev, pozvala beograjski proletariati na protestno zborovanje. Temu pozivu se je beograjski proletariati navdušeno odzvali ter je soglasno sprejel predloženo resolucijo ter protestiral proti smrtni kazni nad Djuro Keroševićem.

Iste dni so imeli svoja protestna zborovanja tudi opozicijski študentski klubi in so sprejeli resolucijo, v kateri so zahtevali Keroševićevo pomilostitev. Obe zborovanji sta bili v torek, 24. oktobra, to je pred tistim dnem, ko bi bila morala biti izvedena smrtna obsodba, ki je bila Keroševiću že prebrana.

Odlotitev smrtnih kazni zaradi Keroševićevega poskušnega samomora, je naložilo jugoslovanskemu proletariatu tudi nove, okrepljene akcije za njegovo rešitev ter je bilo sklenjeno, naj se ta akcija razširi na vsa država. Vendar so oblasti preprečevale vsak poskus s tem, da so ta zborovanja razpuščale. Akcija se je vendar nadaljevala in so jo sprejeli zdaj tudi delavci drugih držav, tako francoski in nemški proletariati, ki preko svojih organizacij živo agitirajo za rešitev Djura Keroševića. Vse zveze in vse organizacije Francoske unitarne splošne konfederacije dela so bile pozvane, naj izglasujejo protestne resolucije in jih pošljejo jugoslovanskemu poslanstvu v Parizu. Enako dela tudi nemški proletariati. Njegovi listi terjajo, naj nemški delavski razred pokaže svojo solidarnost na zborovanjih, in tisku in v parlamentu, ne glede na strankino pripadnost, saj preti preko umora obtoženega umor stavkovnih pravice jugoslovanskih rudarjev.

211. Ti* je čragocen plen previdno stiskal k sebi in se varno prilapil k malemu šotoru, ki si ga je bil dobro zapomnil. Glej smolo! Pred vhomom je v odejo zavil spal prav tisti možak, ki ga je bil brenil! Mimo njega že ne pojde! Lazil je okrog šotora in ugledal ozko režo med platnom in travo. Previdno je dvignil blago in vlezel v šotor.

212. Slušal je tiho. Zlostno lhtenje. Tipal je v tem! In se pripilal do Magamija, ki je ležal v kotu in jokal. Pocuhal ga je za zvezani roki in mu položil nož v naročje. Ni čakal, kaj bo Magami naredil z njim. Si bo že kako pomagal! Skozil reže v ponjavi si je pomagal na prosto.

213. Magami je skoraj xriknul, ko je z oteklimi prsti otinjal nož. Dobri Tiki! -Sedaj se lahko rešiva,« je pomislil in stresel nož na tla. Sklonil se je, ga zgrabil z zobmi in se splazil k Seti. Deklica je razumela. Nastavila je roki in Magami je z nožem med zobmi začel drgniti kenopec na njenem zapetju. Dolgo se je mučil brez uspeha.

ŠTIRDESETLETNICA KOMUNISTIČNE PARTIJE JUGOSLAVIJE

Kri na Zaloški cesti

Po končani prvi svetovni vojni je bil gospodarski položaj delavcev in nameščencev v Jugoslaviji vedno slabši. Cene so se dvigale, draginja je bila vedno hujša, plače pa so bile tako skromne, da si šajhal komaj 14 dni s svojim mesečnim zaslužkom.

Začelo se je veliko gibanje železničarjev po vsej državi. Delegati pri pogajanjih v Beogradu niso rničesar dosegli, nastala je borba med delodajalci in delavci. 15. aprila 1920 popoldne je bil sklican pred mestnim domom železničarski shod in na tem shodu je bila proglašena stavka. Po vsej državi se ni premaknila niti ena lokomotiva, niti eno kolo se ni zavrtelo po železniških tirih. Točno ob polnoči smo prevzeli v varstvo vso železniško imovino. Že naprej smo bili na to pripravljeni in smo določili ljudi, ki so stražili na postajah, skladiščih in postajnih tirih. Vpeljan je bil turnus za stražo, zamenjava je bila vsake štiri ure.

Cez dan smo imeli v naslednjih dneh shode na Rožniku, v Taškarskem borštu in drugod. Četrty dan je »Zveza jugoslovanskih železničarjev« prekinila stavko in so njeni člani odšli na delo. To je bila nacionalna železničarska organizacija, katere voditelji so bili med uravnimi stavkocazi. Zeleznico so začeli zasediti vojaki, mi pa

smo se razkropili na vse vetrove. Policija in žandarmerija sta zasledovali stavkocaze, jih lovlili in gonili v belgijsko vojskovo dolnico.

Delavski stavkovni komitej je proglasil generalno stavko. Ustavilo se so tovarne, obstala je cestna železnica, vse delo je počivalo. Približal se je 24. april 1920, ko smo železničarji in vsi drugi stavkajoči hoteli demonstrirati po Ljubljani. Zbrališče je bilo Vodmatu, med dolenjsko prago in vojaško bolnišnico. Demonstrantov se je zbiralo čedalje več. Prihajali so iz vse Ljubljane, iz bližnje in celo daljne okolice. S kolemi in peš. Nastal je dolg spredov, tja do Leonišča, kjer je stal kordon Koroševce policije iz Vodmata in orožništva iz Vevč. S pripravljenimi puškami in nasajenimi bajonetmi, naprjenimi proti nam. Cimboj je množica zadel pritskala, tembolj so se prednje vrste približevale policijskemu ko-ponu. Ker je bil pritisek zadaj čedalje hujši, sta začeli policija in orožništvo puške počasi vzdigovati, toliko časa, da smo se nazadnje dotikali s telesy drug drugega.

Začeli smo jih pregovarjati, naj se umaknejo, ker nameravamo mirno demonstrirati po mestu, vendar zaman. Nenadoma sva prišla s tovarišem, ki je bil poleg mene, vsak svojega

oročnika oziroma njegovo puško. Začelo se je resno ruvanje. Za uniformirano policijo je bil še kordon civilne policije. Na vsem lepem je počilo. Ko je neoborožena množica slišala strel, je začela bežati na vse strani. Ljudje so skakali čez ograjo žive meje do Ljubljani-ce in ob Ljubljaniču naprej na levo in desno. Tedaj je začela policija streljati. Streljalja je naravnost v množico. Samo enega orožnika sem videl — bil je starejši — da je stekel mimo mrtvašnice ter naprej čez most; kazal je še napolnjene pu-ko množici in se opravičeval, da ni niti enkrat ustrelil. Obležalo je 14 mrtvih ljudi in več kot 70 ranjenih. Padel je tudi tovariš poleg mene. Rešil sem se tako, da sem padel čezenj in oblezal tako dolgo, da je oborožena sila odšla. Bil sem ves povojan, pohojen in krvav od tovariša, ki je ležal ob meni. Padla je tudi štiriletna Hočevarjeva hčerka v očetovem naročju. Ustrelili so jo naravnost v glavo.

Popoldne je korakal bataljon voljakov z nasajenimi bajonetmi in z gorbno na čelu zmagovalno po Ljubljanskih ulicah. Udeležence demonstracije in voditelje je policija še dolgo preganjala.

Franco Kencelj vlakovodja v pokoju

Novi dnevnik
DELO
bo razen dnevnih poročil prinašal - dopise posebnih dopisnikov iz Rima, Trsta in Dunaja ter zunanje-politični servis »BORBE« - dopise iz Slovenije in republičnih središč naše države - zanimivosti z vseh področij znanosti in tehnike itd., itd.
BERI NOVI JUTRANJK »DELO«